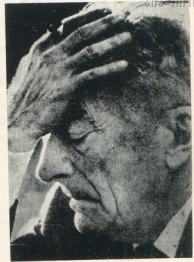

კონსტანტინე გამსახურდიას

პიესა

„დავით აღმაშენებელი“

კონსტანტინე გამსახურდიას პიესა „დავით აღმაშენებელი“ რომანის პარალელურად აწერებოდა, მაგრამ მას მაინც ვერ დაერქმევა სასცენო გადაკეთება რომანისა. ეს არის სავესებით დამოუკიდებელი ნაწარმოები, რომელიც, მართალია, ენათესავება რომანს ცალკეული სიუჟეტური ელემენტებითა და პერსონაჟებით, მაგრამ, ამავე დროს, დიდად განსხვავდება მისგან. მისი მოქმედება სხვაგვარად არის შეკრული, არის მთელი რიგი ახალი ეპიზოდები, პერსონაჟები და ა. შ.

კონსტანტინე გამსახურდიას ოცნება იყო ქართულ სცენას ეხილა დავითი, არა მარტო როგორც სახელმწიფოს მამა, აღმაშენებელი, სტრატეგი და ზემედველი მოაზროვნე, არამედ როგორც სათნო, ქველი პიროვნება, რომელმაც თავისი პირადი ბედნიერება და კეთილდღეობა მსხვერპლად შესწირა დიდი საქართველოს იდეას. ამ თვალსაზრისით დავითის სახე დიდებულად არის გამოკვეთილი ნაწარმოებში, ასევე დიდი მამულიშვილის, ვაზირთუბირველესის გიორგი ჭყონდიდელისა, მეფის სპარსლარის, ნიანია ბაკურიანისა და სხვათა. ამაღლებულია დიდგორის ბრძოლის ეპიზოდები, სადაც განსაკუთრებითაა გამოკვეთილი უბრალო ხალხის, გლეხობის როლი უცხოელ დამპყრობთა წინააღმდეგ ბრძოლის იმ დიად ეპოპეაში, რომელსაც სათავეში ედგა დავით აღმაშენებელი და რომელსაც მე-

მატიანეებმა უწოდეს „ძლიევი საკვირველი“. (აღსანიშნავია, რომ მსგავსი მასშტაბის გამარჯვება ქრისტიანული სახელმწიფოს მხედრობისა მუსულმანურ კოალიციაზე არ ახსოვს შუასაუკუნეთა ისტორიას).

საერთოდ, პიესაში განსაკუთრებით მკაფიოდ მოსჩანს უბრალო ხალხის როლი ქართული სახელმწიფოს აღმშენებლობაში. ამ მხრივ აღსანიშნავია გოგინაი ტარიკისძის, ლელაის, ვამეხის, გლეხების, კალატოზების და სხვათა სახეები.

პიესა „დავით აღმაშენებელი“ 50-იან წლებში დაიწერა. ამ პერიოდში რომანის მხოლოდ 3 წიგნი იყო გამოქვეყნებული და რამდენადაც მეოთხე იგვიანებდა, მწერალი უამრავ წერილს ლებულობდა დედისიმედის გაუჩინარებით აღელვებული მკითხველებისაგან. ამ პიესის დადგმით მწერალს სურდა ამ კითხვაზეც გაეცა პასუხი მკითხველებისათვის, ვინაიდან, როგორც ვხედავთ, დედისიმედი ბოლო სცენებში ჩვენს წინაშე ჩნდება როგორც მონასტრის წინამძღვარი დედა დარია... მაგრამ, სამწუხაროდ, მწერალს არ დასცალდა სცენაზე ეხილა თავისი პიესა. ვუსურვოთ ჩვენი თეატრების კოლექტივებს, ჩვენს რეჟისორებს, განსაკუთრებით კ. გამსახურდიას სახელობის სოხუმის დრამატული თეატრის კოლექტივის ღირსეული წვლილი შეეტანოთ ან ნაწარმოების სცენაზე განხორციელებაში. (რედ.).

მოქმედნი:

დავით აღმაშენებელი — საქართველოს მეფე
გიორგი II — მამა დავითისა
დემეტრე — ვაჟი დავითისა
ნაინა ბაკურიანი — ერისთავი, სიყრმის მეგობარი დავითისა

ლიპარიტ — ერისთავთ-ერსთავი თრაალეთისა, კლდე-კარს ციხის პატრონი — ბაღვიყაშ ორბელიანი
კატაი — მეფულე მისი

დელისიმედი — ასული ლიპარიტისა
რახი — ლიპარიტის ვაჟი
ხორეშანი — დელისიმედის ძიძა
თირქაშ — მანდატურთ უხუცესი ლიპარიტისა
შანაშე — თირქაშის მამა

ლელაი — დელისიმედის ძიძიშვილი, ხორეშანის ქალი

გიორგი კუონდიდელი — ვაზირთა უპირველესი და ნწიფინობართ უხუცესი
მახარაი — ბიძა დავითისა, უკანონო ვაჯი ბაგრატი მეოთხისა

გაბრიელ ტარიკისე — გლეხი, გუთნისდელა
გოგინაი — ვაჟი გაბრიელისა
ამირ ედინ ილ ღაზი — ბაღდადის მბრძანებელი
სულტან ტარლულ — თავრიზის სულტანი
დიურბებ იბნ სადაყა — არაბთა მეფე
ამხედ ბენ მუსტაფა — ამირა ვანჯისა
ამირ ტეგა — ბარქიაროკ სულტანის ამირა, სარდალი

მანგლელი კიარიონ — მანგლისის ეპისკოპოზი
ერისთავები: — შერგილ ლიპარიტიანი (ეგრისის ერისთავი), ბეშქენ ჯაყელი, (ჯავახეთის ერისთავი), სტეფანოზ წილენელი (წილენის ეპისკოპოზი), სვიმონ ჭყონდიდელი.

პოეტი შავთელი
არსენ იუალითოელი
ხუროთმოძღვარი ვამეხ
ეპისკოპოზები, კალატოზები, რაინდები, დესპანები, ბერები, გლეხები და სხვანი.

აქტი პირველი

I სენა

საქართველოს სამხრეთ-აღმოსავლეთისათვის დამახსიათებელი ლანდშაფტი, ფონზე ველი, მხარმარჯვნივ მთა. მთაზე ციხე-კოშკია ერთი, რომელსაც ოთხი ქართული გოდოლი უდგას ორივე კიდეს. მათ სპირისპიროდ მთის ძირში ვრცელი ბრკეია და იქ

პყრია ცხედრები, ცხენის ლეშები, საომარი ეტლები ნამსხვრევები. აქაიქ დაკოდილი მხედრები მოსჩანს ზოგი პირვე წესს, ზოგი პირადმა, ზოგიც კიდევ უფრო დაყრდნობილი. შოსანთა სილუეტები აქაიქ, შორიდან მოისმის ქალების ეიშვიში და მამაკაცების გოდება. შოსანთა სილუეტები დახედვით ბრძოლის ველს, მოისმის მათი ქეთინი, დაპროლოა კენესა: „ვაი დედავ“, „ღმერთო მიშველე“, „ხანაყ ალაპ“, „ალაპ აბარა“.

ბინდდება. შორიდან მგლის ყმული მოისმის, დაპროლოთავანი ზოგი წამოდგომას შეეცდება, ამოვ, ისევე ეცემა მიწაზე და უარესად აკენსდება.

გოგინა. (მუზარადიანი, ჯაჭვიანი მხედარი იდაყვებს დაყრდნობილი წამოიწევა, საკუთარ ხმალს დაეხრჩინება, ველს გადახედავს და მის გვერდით გაწოლილ წვეროსანს შეესიტყვება):

„ხომ გეხმის, ვამეხ, მგელი უშუის სალდაც ორწოხში,

ნამეხრდვის სუნი მოუვიდა, ალბათ ვერანას“.
ვა მ ე ხ. **მუზარადო, ჯაჭვიანი ფარს წამოვალეხს მარცხენას** (მარჯვენა მოკვეთილი აქვს და შეხევეული), **მერმე ერთადერთ ხელს შუბლზე მიიჩრდილავს, ველს გადახედავს:**

„არავინა სჩანს მომავალი ეკრანას ველზე...“ (პაუზა)

მოტყუვდი, ძმაო, ის ნერგები თვალსაწიერზე დავითის სხათა შუბის ტარნი მეგონა ბედშავს“.

(ახლა საპირისპირო მიმართულებით დაიკმულეხს მგელი).

ი გ ი ვ ე ვ ა მ ე ხ. **„ღიდი ხანია მეც ვუხმენდი იმ მგლისა უშუილს**

რაიი მეორე თავის მოძმეს შეხმინა,
ეგ უკვე ნიშნავს ხროვას უხმოხს დაკალებული,
იანვარია, ამძუნენახს იწყებენ უკვე
და, ვაი ჩვენ დღეს, თუ მგლის ხროვა წამოგვეხია,
მაგრამ ღმერთია გულმოწყალი, მეფე დავითი
არ მიგვატოვებს დაკოდილებს ღვთისანაბარად.
წყალს ნულარ დაღვე, აგრე გირჩევ, ძმაო

გოგინა...“

გიჯობს როგორმე შეიხვიო მაგ მუხლის თავი“.
გ ო გ ი ნ ა ი. (მუზარადს მოიხდის. ჭუბას გაიხდის, მერმე პერანგს, ჭუბას ტანზე გადაიცვამს ისევე, პერანგს გაფხირიწავს და მუხლის თავს შეიხვევს).

„არავინა სჩანს, მაგრამ ჭერაც შორსაა ღამე.
მე ბარე სამგლის ვახლი მეფეს თურქებთან

ომში,

მაგრამ არ მახსოვს თუნდაც ერთხელ

დავიწყებოდა ბრძოლის ველიდან დაპროილების გატანა

პატრონს“.

(ისევე ველისაკენ იმზირება, შუბის ტარს დაყრდნობილი წამოდგომას ღამობს).

„ვგონებ შემიწედა სისხლის დენა, რას იტყვი ვამეხ,
ჩაყუვები ბილიკს იმ დამართში სენენბ-

სენენბთ,

ძირს ჩავალ ხევ-ხევ, ხევის ბოლოს ციხეა ერთი, მეციხოვნეებს ჩვენს გასაპირს შევატყობინებო.

ვა მ ე ბ. „ნუ წახვალ, ძმავო, ნუ დაგვტოვებ აქ ალალ ბედზე, არც ერთ ჩვენთაგანს ალარ მაღლავის მშვილდის მოსიღვა.“

მარჯვენა მომპრებს, თემოსთავში შუბი მამჭერს. თავათაც გვისმის ამძუნებულ მხედრის გნაისი... აფსუსს, მარჯვენავ, რა ძნელია თურმე უშენოდ?!” გ ო გ ი ნ ა ი. „სად დაქვრებს, ვაძებ, მაგ ღმერთადალდებმა?“

ვა მ ე ბ. „გუშინ წინ, როცა სამუხებთან მისქიარდა საქმე,

გულიამებმა გაარღვიეს ერთხაზად რკალი, სპაი ქართლისას! შეუტეხს ორსავე მხრიდან, მეფის ამაღლს შემოერტყუნენ შუბშემართულნი, გაქვსლედ ცხენი, ამირ ტეგას მებაგრე მოკვალ, და როცა ერთი შუბოსანი გააფთრებული დავით მეფისკენ წამოვიდა ველურ ყუინით, შუბი ვაძგერე ღორისდასმულს, და სწორედ ამ დროს ხმალი მყრა მკლავზე ვილაც თურქმა თეთრჩაღლიანმა.“

ჩ ა ფ ხ უ ტ ი ა ნ ი მ ო ხ ბ უ ც ი. (მკლავს დაყრდნობილი წამოიწევა და ვაძებსა და გოგინას მიმართავს).

გვიკობს წვიდებს გოგინაი ციხეში მაცნედ, თორმე აქ ასიც რომ გვიცავდეს ლომგულოვანი, ვერას ვაძლება თუ მგლის ხროვამ შემოგოვტია. ეს, დაცილილი მაქვს მეფეების გულმავიწყობა, ჭირ უწევრული ვიყავ, მძებო, როცა ჰერეთში გიორგი მეფე შემოეწყო ვეინის ციხეს, დიდხანს ვებრძოლეთ, ვეკენწლავეთ აღსართანის უძებს,

ღამით შევღწენით ერთი კარი თავადი ციხის, გამოვიტყუეთ ციხიანი, უყუაქციეთ, უსიერ ტვერში გაიმართა მერმე სისხლისღვრა, დაუწოგავად ვუღრტეთ სამ დღეს კახნი და თურქნი ვზოცეთ და გვზოცეს, მაგრამ ისევე უყუაქციეთ, ბოლოს ციხეში კვლავ შეგვასწრეს და დახშეს კარნი.

იმ ღამეს თოვა წამოიწყო, მეფე გიორგის წამოუარა ნადირობის უცებ ხუშტურმა შემოსნა ალყა გარემოცულ ვეინის ციხეს და ჩვენ დაგვტოვა დაკოდილნი უშვიოდ ტყეში“.

შ ა ვ ვ ე რ ო ს ა ნ ი. „გაწყადა ილაჯი, სულ ომები, მუღამ ომები... სამცხეს წავასხებს, ვძლიეთ მტერი, ასე გვეგონა ომი გათავდა, ერთ წელს მაინც დავისვენებთო. შემოგვევიდრენენ კვლავ სომეხნი, ვეძგებთო თურქებს. სამშვილდეს, ღორებს არა ერთხელ ზედ შევწყდომოვართ, სისხლი გვიღვრია ფანასკერტსა და ტაოს-კარში. მუღამ ციხეთა შემოწყობა, გოლოთ შეღწევა

აბჯრის ელარუნი და უსაზნო სისხლის წვიმები... როცა არ ომობს, არც მაშინ ვართ მოსვენებულნი... შემოჩივიდა კალატოვი ვინმე საწყალი, ვერ მოვასწრებთო ერთი ხიდის აგებას სადმე, ეხლა მეორე გამოჩნდება ასაგებელი. პურის საქმელად ვერასოდეს მოგვიცილიაო. აგებს ციხეებს, სამაღლოებს, უცნაურია, ეს მათხოვრები ასე ძლიერ რამ შეაუვარა, გადააიწყო უბედურ ხალხს ლოცვა, ქიფი, ცეცხა, ღვინის სმა და შექცევა მამაპაატორი“.

ვა მ ე ბ. „ასეთ რამეებს მეშურნენი სწამებენ მეფეს, მე თვით გახლავართ მშვიდობის ქაშს ბურთიმოდვარი, დავითზე მეტად ვინდა ზრუნავს კალატოზთათვის, ებ, სხვა რა მეთქმის, ბრძენს უთქომსო, გამიგონია

კოშკის სიმაღლე მისივ ჩრდილით განიზომება, კაცის ღირსება — მეშურნეთა რაოდენობით. თ ე თ რ წ ვ ე რ ო ს ა ნ ი მ ე ო მ ა რ ი. „მე ამ საქმეში ბრალს არ ვღებდი მეფესა დავითს.

აგრე შეგონა ნინია ბაკურიანი იყო ომების წამომწყები და შფოთის თავი. კაი ხანია ტყვედ ჩავარდა ბაკურიანი, ამზობენ კიდევ მახარჩევსო თურქებმა იგი, მაგრამ სისხლის ღვრას დასასრული არ უჩანს მაინც“.

ჭ ვ ა რ ი ს მ ტ ვ ი რ თ ვ ე ლ ი ბ ე რ ი. „თქვენ არ გცოდნიათ ეს ამავეი მერწმუნეთ, შვილნო, ბაკურიანი უბრალოა ამ საქმეებში, ოცი წელია, რაც ვითვლები ჭვარის მტვირთველად, მეფეთა კარის კარგად ვიცა ავან-ჩავანი. თქვენ არც კი იცნობთ მეფის ბიძას, ქოსა

მხაზარს, უკანონო შვილს სულეურთბეულ ბაგრატ მეფისას, ეს ბედდამწვარი მხაზარა ბიზანტიონში მძეღლდა და ჰყავდა კეისარსა ბარე ზუთმარე წელს, დიდხანს ეომა მხაზარა თურქებს, ბულგარელებს, ბოლოს დაბრუნდა სასახლეში შვიდგზის დაქრილი, თავად მეუღლე კეისარისა უვლიდა თურმე და როცა იგი განიკურნა ჭრილობისაგან, გაუმოქმედურდა კეისარის ცოლს, რა გავაგრძელო,

დაკოდეს ბოლოს საცოდავი და გააძევეს ბუკოლინის სასახლიდან სირცხვილეული. ახლა დავითის მეტარვეთა უზუცესია, მეფის მსტოვარი, დიდოსტატი ზნელთა საქმეთა, მუღამ ომების მოსურნეა, ზვანჯის მკრეციელი აგრე ამზობენ, თუ არ გამოქვამთ, ამასვე გეტყვით, ქრისტეს სჭულსა გმობს ეგ ეშმაკის თანაზიარი, რაღლის მხარეეელი, ბოროტ სულთა გამომზობიელი.

მისნურ წიგნებში იჭვრიტება და დავით მეფეს ურწმუნოების გესლი გულში მან ჩაუნთობია. თქვენ დაბისომეთ, თუ ომები ატყდება სადმე, ამის თავაკაცი მხაზარა იქნება, აღზაი“.

1 „სპაი ქართლისაო“ — ჭარის ნაწილს ერქვა.

უჩაფხუტო მხედარი.

„ოქვათ სისხლი უდულს დაუცბრომელ დავით მეფესა, მოხუც ჭყონდიდელს ვინ წარსტავა განსკის უნარი, აბჯრის ტარებამ და მახვილის სისხლში ამოსვრამ, გადააიწყა ამ ბერკაცს მაცხოვრის ჭვარი. აცოცხლოს ღმერთმა უდარდელი მეფე გიორგი, იგი ზარაჩით აოკებდა სელაჭყთა სულტრებს. გეგუთის ბუხარს შეეფიცვა და პურმარაილი თავზე ბრესავით მტერმოუყარეს გადააწია. წახდა ქვეყანა იმ შავ ღლიდან, რაც დავით მეფე თურქების სულტანის აღარ აძლევს აღთქმულ ხარაჯას“.

მეორე მოხუცი. (აქეთ-იქით იხედება, იღუპალი ტონით)

ჭერ კიდევ საღ ხართ განაგონი გექნებათ, ალბათ, უფხაღლეს კაცნი სარწმუნონი წარგზავნეს თურმე დავით მეფემ და ჭყონდიდელმა, დღმა ვაზირმა, როქის სისათვის! უთხოვნიათ მოცემა უმათა. ვაპ, თუ უფხაღლეთა უმთავრესმა შარალანისძემ, ვერცხლის მოყვარემ, წარმოგზავნოს ქართლის მონასანი, ახალ ომების ქარბორბალა გიუვარდეს მამინ“.

მესამე მოხუცი.

„ბედი არ წყალობს დავით მეფეს, ჭერ კიდევ იმ წელს, როდესაც მისი ტახტზე ასვლის გვერდნა ზეიმი, ატულა მიწისძვრა, ჩამოიქცენ ციხე-გოდოლნი, ციხე თმოგვისა, ოქროს ციხე, ხერკი, მგელ ციხე, ციხე კაბერნი, თუხარისი და ფანასკერტი. და მიყვა მერმე ეგ ბედშავი აღმშენებლობას ციხე-ქალაქთა და ტაძართა კვალად აღდგენას“.

მესამე მოხუცი. (იგიც იღუპალი ხმით).

„გულმად მიამბო საიდუმლოდ ერთმა მევახრემ, უური მოუკრავს ერისთავთა საუბრისათვის, შარალანისძე რუსთა მთავრებს წაჰკიდებია, ამაღაც აღარ აპირებეს ლაშქრის მოცემას“.

ჩაფხუტიანი მხედარი.

„ვერ გამოგია, ჭყონდიდელის გულის ლაშქარმა, რად დაიბია ამირ ტეგვას სნათა წინაშე? ჭერ გუშინ დილით, აგრე გვერდნა ჩვენ ნაბრძანები, მტრის მარცხენა ფრთას თავს დაესხმოდით ტყეში ჩახაფრულს.“

აგრე ამბობენ, თვით სულტანი ბარქიაროკი, თურქმანთა ლაშქრით ამირ ტეგვას მიშველებია“.

გოგინაი.

„მე უკეთ ვიცი ეს ამბავი, მერწმუნეთ ძმებო, შეფის ამაღას ჩვენ ვიცავდით ჩუხრებთან ერთად. ლაშქრის გულს თავათ დავით მეფე სარდლობდა გუშინ.“

ბეშქენ ჩაუელი მარცხენა ფრთას, ხოლო

თუ არა ვცდები, ერისთავი ლიპარტიანი, ჩვენმა მოენემ რა გვაუწყა, მაშველი ჭარი, ამირ ტეგვასკენ თან მოჰყავსო განის ამირას, მყის განგებისად დაიბია მეფემ მთებისკენ და შემოუშვა თურქმანების ათასეულნი ვერხვებს გადმოღმა იმ გაუვალ ჭაობებს შორის. მერმე ის იყო, ლიპარტიანს და ბეშქენ ჩაუელს, თვით ჭყონდიდელმა გზა გაუხსნა იმ ტივის ბოლოს“.

ახალგაზრდა მშვილდოსანი.

„რად არ გამოხმეს ეს მარჯვენა, მაგ ამირ ტეგვას წამოგვიეო მე ცხენდაცხენ შუბის სიგრძეზე, ხმალი გავაძვრე და გავკვეთილ მაგ სახედალმა, მაგრამ ჭაობში წამომეცვა ის სამგლე ცენი. ბოლოს გავიგე, ამირ ტეგვამ ამალიანად სამშვილდოსსკენ გაასწროო ჩვენს მოხსარებს“.

მეორე ახალგაზრდა მშვილდოსანი.

„მე შიდა ქართლის შუბოსანთა ათასეულში მეჭორედ ვახლდი იმ დღეებში ჩვენს პირველ ვაჯირს.“

სამი დღე-ღამე დევაუოვნეთ იმ თელიანში, ამირ ლიპარტის და ვეს მისას ვუცდიდით რატის. სამგზის დაგვიარდენ თრიალეთელ სამ ათასეულს

და ერთ ლაშქარსაც გაახლებოო მძიმედ შეჭურვილს.

აგრე გვიბრძანეს უცადეთო თრიალეთელებს, რომ ერთობლივად გზა მოგვეჭრა განქელ ლაშქრისთვის.

ამაოდ დაუშვრით და როდესაც განის ამირამ თურქმანთა ლაშქრით მოადწია, გვიბრძანა მეფემ ველზე გამოსვლა და ის იყო ჭაობისკენ მივსრისთ ბოლოს ამირ ტეგვას თურქომანები“.

ჩაფხუტიანი მოხუცი.

„უშაღ კირჩხიბი მიეჩვევა სწორედ სიარულს და ძაღლის კული გასწორდება, ვიღერე ლიპარტი ბაგრატიანთა ერთგულებას შეუდგებოდეს. ასეთი ფუჭი შეპირებით კვებავდა მუღამ მეფე გიორგის — ლიპარტიის მამა ივანე, ბაგრატ მეოთხეს — ბაღვივაში — ლიპარტი დიდი.“

არც ეგა მჭერა, რომ ლიპარტი ორბელიანი თავის ქალს ცოლად გაატანსო მეფესა დავითს. ზალში ხმა დადის ლიპარტიის ერთადერთ ქალზე

თვალი უპირავს თურმე სულტანს ბარქიაროკსა“.

მესამე მოხუცი.

„მე მეშინიან, ამ საეჭვო დამოყვრებისგან, არ წარმოშვას უთავეამო ალიაქოთი“.

მეორე მოხუცი.

„ვაპ, ჩვენ შავ დღესა, მამიჩემის ნათქვამს ვიკონებ, ეს დავით მეფე როდის ჰგავსო მეფე გიორგის, საკუთარ მამას, მოქიფეს ღზინის მოყვარულს, არამედ ბაგრატს, თავის პაპას, მუღამ მეომარს“. (ისევე აყმუღვლდება მგელი, ახლა მეორევე გაეხმია-

1 როქის სპაი — ქირის ვარი.

ნება მის. შორიდან მოისმის ერთობლივი ყვირილი მგლებსა. თოვს. დაჭრილები გაიტვრინებია).

ჩაფხუტიანი მოხუცი გოგინაის.
„წამოდექ, ძმაო, მოიკრიფე როგორმე ძალა, სითვის, ღამე მოდის საშინელი და ამაზრზენი... ამდენ ციხისთვის შევიკრვება როგორმე ჩვენი“.

გოგიაი.
წამოდგება, წელში გამართული გაცქერის ველს, ხმაღს დაბჯენილი ცდილობს წავიდეს).

„**ვდი ქვევით ჩახედოს...**“
(მცირე შანხის გაივლის დიდის ვაი ვაგაბით, მერმე ისევ დაიქცება და კენხის).

„**ვაიმე, აღარ მერჩის მუხლი.**“
(ორი ახალგაზრდა ქალის ლანი გამოჩნდება ზეგანზე. შეგვერდმანს შავი აცვია, წითელი რიდე ახურავს, ქერას — თეთრი კაბა და მწვენი რიდე).

შავოსანი.
„ამაოდ მიხვალ იმ ხევისკენ, დღისიმედო, ცხნოსან ლაშქარს რა უნდოდა იმ დარტყუებში, დიდებულთაგან ვინ დაეძებს ქვეითთა შორის, წედლანც ვნახე მდაბიონი ეყარნენ ქვეითთ. ერთმა მებაქრემ დაკოდილმა ასე მიამბო:
„ე, იმ ბეკობთან მოუკლესო ჩვენს მეფეს ცხენი“.

დედისიმედი. მამცენ, ლელაი, პირთვენდად რისი თქმაც გსურდა?

ცხენი მოუკლეს. თუ დავითი მოკლესო იმში? **ლელაი:** (შეუყვანდა)

„მოკლესო, მიხობრა, გულახდილად რომ ვაღიარო, მაგრამ აგრეა, უნაურად აქარბებს ხალხი, როდესაც საქმე მის საუკრელ გმირს შეეხება“.

დედისიმედი.
„უწინაც მიწამ პირი მიჰოს, თუნდაც ცარგვალი რისხვით მობრუნდეს ამ ჩემს თავზე, ვიდრემდის დავითს

სუნთქვა წართმეულს ბრძოლის ველზე
წავაწყდებოდე.
სულთ მალაო, მამულისათვის თავდადებულთ! შენი სიკვდილი ღმერთმა ნუ ქნას, რა სასწმუნოა, შენ ვერ შეგბედავს მუხანათი მტრისა ისარი, რწმენა შენთვის უმტკიცები ფოლადის ქაჭკვი. დაწინაურებული ლელაი შექვიელებს.

„**ტარიქისძეა გოგინაი, დღისიმედო,** თუ მწუხარებამ არ წამართვა ცნობიერება, ჩემი საქმარო, მეგობარი ჩემი სიურმისა“.

(ლელაის გული შეუღონდება. დაწინაურებულ დედისიმედს მიეყრდნობა. გოგინაი წამოდგომას აპირებს, მაგრამ მუხლის ტკივილი წამოქცელება. ლელაი დაიჩივებს, მოხევევა გოგინის).

გოგინაი
„ქალები წამოშველებიან დაკოდილ მხედარს. გოგინაი ცალი ხელით ხმაღს დაეხინება, ცალსაც ლელაის ვადახევეს).

გოგინაი.
„მზეგარძელი იყოს დავით მეფე, თურქის ისარი, თქმარზე მოხვდა, მაგრამ ბრძოლას არ განერიდა,

მე და მამაი მის მახლობლად ვცემდით შორილებს. როდესაც ცხენი გამოუკლეს, ჩემი მივართვენიერება შექცა, მოზიდა მამაცურად ნაცადი ხმაღი. ამაგრა ცხენი ბენ მუშამანდ. განცის ამირას, შუა გაკვეთა თორიანად ჩემს თვალწინ იგი. ოპ, მისი ხმაღი ეღვარებდა ვით ცისარტყელა, ღორის კოლტივით წინ გაიგდო თურქმანთა ხროვა.

დედისიმედი. შენ ეს მიხობრა გაიმარჯვა ჩვენმა ლაშქარმა?

გოგინაი. დავითის მახვილს ჭერაც ჩვენთვის არ უმტკუნია, მარბიელ ლაშქრით გამოუღვა თურქმანებს მეფე.

ჩაფხუტიანი მოხუცი.
„ე, დაიცემაც მოახრბეს ჩვენთან ამოსვლა, სადღა არიან მეფის სპანი, თუ დავით მეფეს გულმავიწყობა არ დასჩემდა მამისეული.

(მოისმის დიდი ბუცის ხმა. ლაშქრული ნაბიჯების ჩქამი. ნახლებით და საყაყებით აღჭურვილი მხედრები ურამულით მოედებიან ბრძოლის ველს. დაკოდილები წამოიყვივია).

ერთობლივი უცარილი. (ერთი) მახარაი, მახარაი...

სხვანი. მეკარვეთ უხუცესი დავით მეფისა. **ორხმალნიანი მახარაი.** (წინ წამოდგება, მარჯვენას ზეასწევს):

„ხალხო, მისმინეთ, წარმომგზავნა თქვენდა საშველად მეფემან დავით, დამავალა თავად მეცისრნა დაკოდილების მოგროვება დაუყოვნებლივ... ხოლო ისინი, ვინც სიცოცხლე შესწირა მამულს, მშობლიურ მიწას მივაბაროთ ეკრანთას ველზე.“

სცენა მეორე

საქართველოს სამხრეთ-აღმოსავლეთისათვის დამახასიათებელი ლანდშაფტი. გორაკი. გორაკზე ეკლესია და ციხე. ციხის ძირში მდინარეა დასავლეთიდან აღმოსავლეთისკენ მიმავალი. დურგლები და კალატოზები მუშაობენ დარღვეული ხიდის ასაგებად; ხიდის ბურჯები მოსჩანან, ჭერაც არ დაუმთავრებიათ ხიდი. საცალფეხო ბილიკის სივანე გაღასასვლელი გაყოფილულია ორიოდ ფიცრით. ხიდის ვაღმა, ზედ ხიდის ყურთან გლეხები ზნავენ. მოსჩანს ურმები, გუთნები, სახნისები, ზოგნი მუხის ძირას სხედან, ისვენებენ და პურსა სჭამენ ურთიერთის პირისპირ ორ მწკრივად დამსხდარნი. ცალ მხარეს კალატოზები და დურგლები, მეორე მხარეს გლეხები მღერიაან:

გლეხები. ნამგალას მობინაურსა,
პირი მიუგავს ღულასა,
ორხვე ერთად გამოიტანს
ზელეულსა და უღოსა.

კალატოზები და დურგლები.
კიდევაც დაიზრდებია
აღგეთს ლეკები მგლისანი,
ისე არ ამოწყდებია

ჭავჭავი არ-სქამონ მტრისანი.

გ ლ ე ხ ე ბ ი.
საქრთლით დახვრეტილი ხარ,
არ გირვეია სატებე,
სულ რომ ნარბილში დაძვრებე,
ერთხელ ყამირი გასტებე.

ქ ა ლ ა ტ ო ზ ე ბ ი და დ უ რ გ ლ ე ბ ი.
აღგეთში მეცხვარის ქალი,
წისქვილს უფლიდა ღამითა,
რაკუნობს სარეცლია.
ფხიზლობს დოღაბის ჩქამითა.

ბაღლიც მამაცობს აღგეთში,
ვუკაცობს ქალთაგანია,
რკინის ბეჭთარში ჩამსდარნი
ცას მიზებნიან მთანია.

გ ლ ე ხ ე ბ ი.

მთაში გაზრდილი ვუკაცო,
ხმალს როდი მოგიშვიდება,
ომში შეხვალ და გამოხვალ,
გული არ შეგიშვიდება.

ყ ა ნ ე ბ ი დ ა ნ გ ა მ ო ს უ ლ ი გ ლ ე ხ ე ბ ი.
(ხელში უქირავთ ხმლები, რკინის პერანგები, მუ-
ხარადები, უხანგები, სამუდენი და სხვა, ტარმომტე-
რეული შეხვები ტალახში ამოსვრილი).

ხალხო რა ვნახე.

(გლეხები, დურგლები და კალატოზები წამოიშლუ-
ბიან, ათვალთვრებენ გლეხის მიერ მოტანილ, ტალახ-
ში ამოსვრილ რკინის პერანგს, მუხარადებს, შუბებსა
და ხმლებს).

ქ ა ლ ა ტ ო ზ თ ა გ ა ნ ი. ეს თურქი ლაშქრის ნაო-
მარია, სწორედ ამ გზაზე უყუქცა ამირ ტიგვას ლაშ-
ქრის ნამუხრევი.

ა ხ ა ლ გ ა ზ რ დ ა გ ლ ე ხ თ ა გ ა ნ ი. (მუხარადს
ხელს წაავლებს პირბადაიანს, თავზე ჩამოიკვამს, მის
ტოლს დახედავს და შესძახებს: „იტირა“. გლეხები
იციენიან, ხარხარებენ).

მ ე ო რ ე ა ხ ა ლ გ ა ზ რ დ ა გ ლ ე ხ თ ა გ ა ნ ი.
ე გ რ ა დ ო ს ა ნ ა ა, ჰე?

მ ო ხ უ ც ი გ ლ ე ხ ი. გეტყობა, ომში რომ არა
ხარ ნამყოფი, ქოვ.

(ახლა თვითონ დაიხურავს პირბადაიან მუხარადს თავ-
ზე, ხელით ასწევს ჩაქვის პირბადაეს).

ეს პირბადაეა, ქოვ, როცა მეფე, სულტანი, ამირა,
ან ერისთავი უჩინ-მაჩინად მოგზაურობენ, ასეთ მუხარ-
ადს იხურავენ, ქოვ, ვინ იცის, ეგებ ამირ ტიგვას პი-
რბადე იყოს.

ქ ა ლ ა ტ ო ზ ი. აკი უნობდენე ამირ ტიგვა მოკ-
ლესო ომში?

მ ო ხ უ ც ი გ ლ ე ხ ი. მოკლესო ეგა თქვეს, მაგრამ
ვინ იცის, ეგებ გაიქცა და გზაში გადააწყვდა მარბი-
ოლს, თავი მოსჭრეს, მისი აუროლებული გულჯრა ეგებ
ტურქებმა გამოხრეს და დარჩა გზის პირად მისი მუ-
ხარადი ტალახში ჩაფლული, ჰე.

ა ხ ა ლ გ ა ზ რ დ ა გ ლ ე ხ ი. ჰო, მაგრამ, პაპა გაბ-
რიელ, განა ამ გზით გაიქცენ თურქები ეკრანთაში
დამარცხებულნი?

მ ო ხ უ ც ი გ ლ ე ხ ი. სხვა გზა არ ჰქონდათ შე-
ლოსან, ეკრანთიდან ამ გზით თუ უწევდნენ დორბე.

(მდინარის გადაღმიდან ძახილი მოისმოება: „საქონი“)

გ ა ბ რ ი ე ლ. ჰაუ, გაბრიელ.

გ ა ბ რ ი ე ლ. (თავის ვაეს გოგინის)
ბიჭო, გოგინა, გაიქე, შენ გაზრდას, რასა ყვიის
გრძობლი ივანეს ბიჭი.

(გოგინია ხილზე გაიქცევა, მერმე მობრუნდება და
შამას მოახსენებს). ხუთი ჩოროსანი მოსდგომია გადა-
ღმელ ხიდის ყურს. გაავტარეთო უბრძანებიათ გრძო-
ლი ივანეს ვაჟისათვის. ქერ უჩხუნბიათ, ხილი რის-
თვის დაღვიგრევეითო, ჩვენ არ დაღვიგრევეითო, უთქ-
ვამს გრძელ ივანეს ბიჭსა. თურქებმა დაწვესო უკუ-
ქცევინას. ჩვენ როდი დაღვიგრევეთ, ჩვენ ახლა ვაშე-
ნებთო დავით მეფის ბრძანებისამებრ ამ ხიდსა.

გ ა ბ რ ი ე ლ: მერმე არა ჰკითხე, ბიჭო, ვინ არიან
და რა სოფლის არიან?

გ ო გ ი ნ ა ი. არ ამბობენ ვინაობას და სადაურ-
ბას, მთაში უფროსმა დაგვტუქსა კიდევაც, რა ხელი
გაქვთო ჩვენს ვინაობასთან. გაავტარეთ ხილზე, ხი-
ლი და გზა ყველას ემუთხენისო.

გ ა ბ რ ი ე ლ. ჰო, მაგრამ, ეგ ვერ გაიგე, ჩვენებია
თუ უცხოთაგანნი? გაიქე, უთხარ ივანეს ბიჭს,
გამათაროს მგზავრები, ბიჭავ.

გ ო გ ი ნ ა ი. ტანჯვარი ქართული აცივათო, ხუთში
ერთიდა ლაპარაკობს მხოლოდ ქართულად.

(ოთხ რაინდს მუხარადიანს და ჩაქვიანს, რომელ-
თაც სახეზე ჩაქვის პირბადე აქვთ აფარებული, მო-
უძღვის მაღალი, წვერთიწვლა მოხუცი, აგრეთვე ჩა-
ქვიანი და მუხარადიანი, რომელსაც მთარახი უქი-
რავს ხელში. როცა გადაღმელ ხიდის ყურს მიადგებო-
ნს, გლეხები და კალატოზები წინ დაუხვდებიან უცხო-
ებს. გაბრიელ ტარიქსძე ჩიქურ მღუასლოვება წვერ-
წითლს. მისი ამალიდან გამოდის ერთ-ერთი რაინ-
დი და ქართულად ეუბნება გაბრიელს:

უ ც ნ ო ბ ი: კლდეკარის გზა გვასწავლე, ძია კაცო?
გ ა ბ რ ი ე ლ. სანამ გზას ვასწავლდე, თქვენი ვი-
ნაობა უნდა გვამცნოთ, მგზავრო.

უ ც ნ ო ბ ი. ჩვენი ვინაობა რად გესაქიროებათ?
გ ა ბ რ ი ე ლ. ჩვენ უნდა ვიცოდეთ, ვინ დადის ჩვენს
გზებზე, არა?

უ ც ნ ო ბ ი. გზა არც თქვენია და არც ჩვენი, გზა
ყველასია.

(გაბრაზდება წვერწითელი, თურქულად ექაქანება
გაბრიელს).

გ ა ბ რ ი ე ლ. რას ამბობს ეს წვერწითელი?
უ ც ნ ო ბ ი. თუ კლდეკარის გზას ვასწავლით, ხომ
კარგი, თორემ რაზდენი კაცი ჩვენ გზაზე შემოგვეყ-
რება, ყველას ხომ არ ვეტყვით თუ საითყენ მივალთ,
ჩვენს გზას გავცვიდენ და ის იქნება, მოყვარე.

გ ა ბ რ ი ე ლ. (უცნობს, ქართულად მოუბარს)
გადაუთარგმნე მაგ ბებერს, არც ეგ გზაა-თქო თქვენი
და არც ჩვენი ვართ-თქო თქვენი მოყვარე.

(წვერწითელი გაცხარდება, თურქულად ლაპარაკ-
ობს).

გ ო გ ი ნ ა ი. (შეესიტყვება)
გიურჯი ბილმერ სან?
წ ვ ე რ წ ი თ ი ე ლ ა. (თავს გააქნევს გაბრაზებულთ,

გიორგი. არ მოგებურდა, ვეყო, სულ ერთი და იგივეს რომ ჩაჰყვირო მაგ შენ მიმინოს?

მახარა. მე არა და მიმინოს დიანაც მოგებურდა ერთი და იგივეს ჩინინი, ხომ ხედავ, კესაროსო, როგორ ამქონარებს ჩემი მიმინო.

გიორგი. რა მოგებურდა, ვეყო, შენი ყვირილი თუ ჩვენი საუბარი?

მახარა. ვგონებ, ორივე, კესაროსო ბატონო.

(გიორგი იცინის)

ანტონი. მახო, შენ მუდამ ამქონარებ, მიმინოსა-გან ხომ არ გადაგედო უც სენი?

მახარა. იმიტომაც ვამქონარებ, ყოვლად სამღვდელსო მამაო, ეგებ ეშმაკეული ამოვაფრქვიო გვაში-დან. მე უფროვე ზოგიერთებს თავადაც ხელი მიპყონ მქონარებას.

(გიორგის თვალს ჩაუყრავს, ანტონის ვადახედავს).

ანტონი. ფუი, ფუი, ნუ განარისებ ღმერთს, ნუ უხვობ სატანას, მახო, ისედაც ვაჭარხულია მთელი სა-მეფო, კირონ მანგლელი იწერება თრიალეთიდან ბოცოქალას სახით მოედოვო ეშმაკეული ყანებსა და ბოსტნებს. ქუთაისის სამოქალაქოშიაც უნახავთ ნი-ბლიის სისხო ბოცოქალა. გუფინ დამ ორი ფეხშიშ-ველა ეშმაკი მოსდგომია კირონის ხედს, კაცის ძაღუ-ბით დატვირთული ხურჩინები გადაუყიდათ სახედა-რზე.

მახარა. აა, აა, აა, აა!

გიორგი. მოეშვით მაგ ეშმაკებს, მე ლიპარიტისა და მისი სახელეულის ჩამოსვლა უფრო მადლეებს. არავე უწყის, თუ როგორ მიიღებს დავით მეფე სტუ-მარებს.

(მახარა ამოიხვეწებს).

გიორგი. რას ხეწეხი მახო?

მახარა. ეს სოფელი ეგეთია, კესაროსო ჩემო, როგორც მაშლის კუდი ქარიან დღეს. საიტიყნაც ნი-აღ დაფიციენებს, იქითყენ პაინებს იგი. ხომ გახ-სოვს ამ ათი წლის წინად წარადგინეს ციხეში რომ გვეწვია ლიპარიტის მანდატურთხუცესი თირქაში, დი-დაძლი ღაშკრით აპირებენო კახთა მეფის ახალგაზ-ვად თქვენთან წამოსვლას ლიპარიტი და რატი. მე-რამე თუ გახსოვს, ღვინო მოკრია პურისობის დროს და წამორთმა: ეგაა ოღონდ, უფლისციხე ხინჯად აქ-ვესო ლიპარიტ ერისთვის გულში. კარგა მოზრდილი ხინჯი გაცეხებია მეთქი ლიპარიტს ყროტში. გუშინ დედღადღესაჲთ მახსოვს, შენ ბლიცი მკარი და გამა-რუმე. იმ წელს უფლისციხეს გედავებოდნენ, მერ-მე ის იყო შემოირიგე, სამშვილდე და კლდეკარი მი-უბოძე. რითი გადაგვიხანა? ამაოდ ვუცადეთ ვერინ-ში. ბოლოს როცა შენ ალუა მოხხენი ვეყინს და ღი-ხზე გადმოხვედი, მესამე დღეს ვეყინს ჩავიდნენ ლი-პარიტი და რატი ღაშკრითურთ, აღსართანთან ინა-დირათ და ინადიმეს. აბა, მე გეტყვი, კესაროსო, მა-რითაღს, მე შენ ადგილას ძელზე გავცვამდი ლიპარი-ტსა და რატი.

ანტონი. ფუი, ფუი, ნუ სცოდავ ღმერთს, ქრი-სტეს აღდგომის დღეებში ძელზე გასმა!

მახარა. დიან, სწორედ აღდგომის დღეს. სწო-რედ აღდგომა დღეს დაპტრა ბაგრატ მესამემ თავე-ბი თავის დისწულებს უფლისციხეში, ნაადგომევეს შეიპყრეს შესხმა აწნაურებმა ლიპარიტის მამა ლი-

პარიტ დიდი და ბაგრატ მეფის მოპყვარეს ქელე. ბოკილშესხმული, როცა ქრისტე ჭვარცხელი რაელებს შეეცოდათ ჭვარზე არ მოსწინდებოდნენ, ავაზაკი გააკრეს მარჯვნივ და მარცხნივ. თუ ლა-რიტს ძელზე გასმა მოწუწეს, მარჯვნივ თავის მად-ტურითუხუცესი უნდა ჰყავდეს, მარცხნივ კოხმან ბე-რი, ბი, ბი, ბი. დაიხსომეთ ჩემი ნათქვამი: ვინც გველს რძეს ასმევს, გველს უაჟიკებებს მას.

ორ ავტორი. ცხენები მზალაა, კესაროსო ბა-ტონო.

გიორგი მეფე. (მახარას).

სადაცა დავით მეფე და გიორგი ჭუნდიდელი მო-აღწევენი, ვინმელო მათ დაგვიანდეს, სასახლეში და-ნუხად სტუმრებს. მე წვინადარებ მცირედს, იცოდეს, ნუღარ აურეც შენებურად, სტუმარი ღვთისაა ვეყო. გიორგი მეფე და ანტონი უკანა კარისაკენ გაემარ-ტებთან. მახარა უკან გამოუდგება და მიამახებს):

მახარა. დაცა, დაცა, კესაროსო, წუხელ ფლა-შურ ლატას წავაწუდი ერთს.

(თაროდან გაღმობებს პაწია წიგნს, გოშლის და წაუკითხავს).

„ჩემმა სიძაბუნემ მოამაღებინა ზედმეტი სისხლის გამოშვება, მე ვცოცხლობ ვითომცად, მაგრამ ჩემი სიძაბუნის მეოხებით აღარ ვარსებობ თითქმის“.

გიორგი. იცი რა გიხბრა მახო, განა მართო შენ, უველას ვუბნებნი ამახ: დავით მეფესა და გიორ-გი ჭუნდიდელს, შერგილ ლიპარიტისა და როკრ-არშიანს, ბეშენე ჩაველსა და იმ სვედავისლი ნიანა ბაკურიანს, ამას ვუბნებოდო: ამდენ ხანსაც ბევრი გიჩინეთ ყველას, დავიანტე ვეყო, თავი მომამეზ-რეს აღამაინებმა, ხომ ნახე, მგლის ლეცვები გამომი-გზავნა ამას წინათ ვეშვა სვანთა ერისთავმა, უკვე გადაწვევით მათ დაგეშვას მიყუო ხელი. ღორზე სა-ნადიროდ უნდა გამოფიქერო ისინი, რაკი აღამაინებს ვერაფერი შევასმინე, ეგებ მხეტებს შევაგნებინო რა-იმე.

(გიორგი კედლიდან მშვილდსა და კაპარტს ჩამო-სნის, მშვილდს მხარზე გადაიდებს. გარედან მოის-მის მონადირეების ბუკის ხმა, ძაღლების წყაქეკაი). (კარის ალაგთან მონადირეთხუცესი გამოჩნდება).

გიორგი. მოვდივართ, მოვდივართ, ორავანდავ.

მახარა. (უკან გამოედევნება მეფის, უკან მიმა-ვალ ეპისკოპოსო ანტონი, თანაც გამოაჯვარებს კო-ვლობაში და მიამახებს):

„ფლოკიანო ეპისკოპოსო, მათ, კინეები არ დაგე-სიონ ტყეში.

(ისევ მიმინოს შესევამს ხელზე და ჩასახებს აააა.) (შემოდის უფლისწული დემეტრე — მახარას):

დემეტრე. რასა იქმ, ძია მახო?

მახარა. მიმინოს ვეშვავ, შვილიყო, ანე ჩაგმაი დალით და ღამით, რათა ევლურობა გაეცოლოს გვა-მიდან. ამ გზით ერევეა იგი კაცის ხმას, დაუმეგობრ-დემა მას და ნადირობის თანაზიარი უხდება. უფრო მეტს გეტყვი, შვილიყო, სიძაბუნეში გველის მგეშავი ვიყავი, ვულოლოვებდი, რძეს ვასმენდე საკუთარი ხე-ლით, ასეთია მტაცებელი და მცურავი, ზოგჯერ კა-ცი მათზე უფრო დაუნდობელია, შვილიყო.

დემეტრე. რომელი კაცი, ძია მახო?

მხარა. ვაიხრდები და შეიცნობ, შეილიყო, იმ
კაცს.

დემეტრე. მიმინოს გამოცნობა შეეც მასწავლეთ,
ძია მასო, რა.

მხარა. მიმინო მრავალგვარია — ფოლადის-
ფერი, ფანგისფერი, გვიმრისფერი და ჭრუნი. ერთ-
წლიანი მიმინო მოციფერო ფეხები აქვს, ნაწაზრალ
კაუტუხი — ჩალისფერი, ხოლო ნისკარტი კვერცხის,
ყვირთლის ფერისა. ეგვეც დაიხსომე: მიმინოს ფრთხი-
ლად, ფრთხილად უნდა წაატანო ფრთების გაშლამ-
დის ზელი, თორემ ფრთები თუ დაუზიანებ, მოგვამა
ჭირი. ეგვეც იცოდეთ, იმდენი უნდა აჭამო, ნივთის
ტოლად დააჩინდეს ჩინჩაუკი. ზოგჯერ მიმინო ჩვენს
ეპისკოპოსებსა ჰგავს, გინდა ანტონ ქუთათელის, გი-
და წინწარაოვლს, წაღველ ან გოლგოთელს, მთ-
სავით უფლოველაა, ასეთი მიმინო იმდენს შესანს-
ლავს, რეწანდის ოყნა თუ არ გაუცოთებ, ხული ამო-
ძვრება.

(ტელსა ჰკრავენ სასახლეში. ყვირთლი სკარამანგი-
ანი მანდატორები შემოსცივიან და ვარბი-გამორბი-
ან დარბაზებში).

დავით მეფე. (შემოდის გიორგი ჭყონდიდე-
ლი, შერგულ ლიპარიტიანი და როციდ არშინი თან
ახლავს მას).

ახალი ხომ არაფერია, მასო?

მხარა. ბევრი რამ, მეფეც ბატონო, ფარცხისის
ციხისთავმა მორცნეველმა წარმოგვანდა ასისთავი გო-
გინა ტარიკისძე.

(მხარა მივა კარადსთან, გრანგისს გამოიღებს,
ორივე ხელით ჩაბღუჯულს, ზურგს უკან მალავს).

„აი, ეს გრანგისი გახლათ ტარიკისძე.

(მეფე საყარცხელზე ჯდება. მანდატორები მიდიან
მასთან, მუხარადს მოხსნიან, ჭაქვს გახდიან, ამსობა-
ში მხარა მიესალმება მას და განაგრძობს).

ფარცხისის ციხის სანაბეში, გასული თვის მიწუ-
რულში ვეღებებს შეუპურათ სამი მუსულმანი
და ორი ქართველი, პირბადიანი მუხარადები ეხურათ
თურმე. სანიდაგო ჭაქვი ცმიათ, არ აუხდით პირ-
ბადე, გაუკოპავთ და ძალით ახადეს, ვინაობა და სა-
დაურობა უციოხავთ, არ გათქვეს თურმე, ფარცხისის
ციხისთავისთვის მიუგვიროს, დილეგში ჩაუგდია, მორ-
ცნეველს ზუთივენი, მინაც არ გაუმთელიათ თავიან-
თი ვინაობა. მით მეთაურს, წვერწითელა თურქს —
ეს გრანგისი ჰქონია ჯორის თოქალთოს ქვეშ ამო-
კერებულა.

(მხარა მეფეს მიართმევს გრანგისს, ეს უკანასკნე-
ლი ჭყონდიდელს გადასცემს).

მონადირეთა უხუცესი. (შემოდის. მხარა
კართან მივა).

წამობრძანდით სანადირეთ, გთხოვთ ეკსაროსმა გი-
ორგიმ.

მხარა. (უქმად).

არ სცალია სანადიროდ მეფეს.

(კარს გაიხურავს თავათ).

ჭყონდიდელი. (ციხულბოს)

„თევზა შეაღებს, დღისა ათეპეტბა, სახელითა და
ალაპისთა, ახუ-მუსაფერ რუენ აღდენ ბარქიაროც,
სულტანი ირანისა და არაბისის, მოაკითხავს თრია-

ლეთის ერისთავს ორბელიანს, ლიპარიტ ივანესძეს
რომელსაც ნეტარხსენებულმან, მარადის გამარჯვებულ-
მან მამამან ჩვენმან სულტანმა მალექ-შაჰმა, აპარ-
ბარობა მიუბოძა თავის დროს, რისთვისაც ლიპარიტ
ამირა შეპირებულყო იყო, მოჰამედის სწულზე შედ-
გომას, როგორც ეს გავმცნო ლიპარიტ ამირას სარ-
წმუნო კაცმა ისპაჰანში ვარსიმ ვარქელმა, თუმცე
მარადის გამარჯვებულ სულტანს, არასოდეს უნებ-
ბია უურაღის ცნობილი სურის უფულევებეფყოფა: „შე-
ჭირვებით ნურავის აძიულებთ ისლამის სწულზე შე-
დგომას, რამეთუ სიმართლე და სიმართლე უამისოდაც
გათიშულია კაცთა თვალში“. მაგრამ მეფეთუ გააღრი
აღლას შეუდგება, უდიდეს ბერკეტს მოავლევს ხელს.
და ალაჰ ყოვლის მხილველია და ყოვლის შემცნო-
ბი. ჩვენ სწენამდის მოადწია უსიამო ამბავმა, რომ
ამირა ლიპარიტ დავით მეფეს შეერიგებია კლავ და
ლაშქრით დახმარება შეჰპირებია მას. არვინ დაივიწყ-
ოს ბრძენთაგან ნათქვამი: ნურავინ ინდომებს ბორო-
ტის თანადგომას, რადგან ბატი იმტომ მოკლულ იქ-
ნა, რომ იგი ყორას მეგობრობდა და მწყურბო იმი-
ტომაც მოუბრჩევით, რომ ყვაფთან დახეირნობდაო,
ისივე შეიცნო მარადის გამარჯვებულმა სულტანმა ბა-
რქიაროცმა, რომ ლიპარიტ ამირა დავით მეფეს ჰპი-
რდებოა თავის ერთადერთ სულს. და ალაჰ ყოვლის
მხილველია და ყოვლის შემცნობი. არ დაავიწყდება
ამირა ლიპარიტს ცნობილი სურა ყურანისა. „ნურავინ
მიათხოვებს თავის ასულს ურწმუნოს, ვიდრე თავად
სასიძო არ შესდგამია მუჰამედის სწულს. ამავე წელის
თვესა ზულ ჰიჯას, ვაჯავანი ლორესა და სამშვილდეს
ციხის ასაღებად ამირ ტუგვას, ლაშქრითურთ, გიბრძა-
ნებთ, თანადგომა გაუწიეთ მას, შეიპყრათ მუჰამო-
ხე ხარაჯის ურყოფეთე მეფე დაუღებო და მომგვა-
როთ ქედზე ბოკილ ასხმული ისპაჰანს. და ალაჰ
ყოვლის შემცნობია და ყოვლის შემძლე.

სულტანის ზღმონერვას ამტკიცებს ბქელისმცველი
სულტანისა და პირველი ვაზირი — ამირ ბენ ანიშ.

(ჭყონდიდელი შესდგება).

მხარა. გადაბარუნეთ ეტრათი, მამაო გიორგი,
მანდ ლიპარიტის სარწმუნო კაცს — ვარსიმ არძელის
მინაწერია ქართულად. „რაიაც უნებნა ერისთავთ ერ-
ისთავის ლიპარიტის ძის, რატის მიერ უკანასკნელ ბა-
რათში გამოთქმულ სურვილს სულტან ბარქიაროცთან
დადოვებლის შესახებ მოწყვირებს, ამის სასახუბოდ
სულტანმა მიბრძანა მომეტესენებინა შემდეგი: ამ შე-
მთხვევისეც ბევრი რამ დამოკიდებულია ამირა ლი-
პარიტისა და მისი ასულის, დედისმიდის ისლამის
სწულზე შედგომისაგან, რადგან ყურანის სურა გვას-
წავლისო:

„და ნულარ ირთავთ წარმართთა და გააურთა ასუ-
ლებს, ვიდრე მუჰამედის სწულს არ შესდგომიან ინი-
ნი.“

(ყველანი სდუმან).

გიორგი ჭყონდიდელი. ახლა ყოველივე
ნათელია. ამიტომაც არ მოგვეველია ლიპარიტ ერის-
თავი ეკრანთსთან ბრძოლის დროს, მეფეც ბატონო.

დავით მეფე. (შერგულ ლიპარიტიანს)

„დაუყოვნებლივ წარგვანე მალემსობროთ ფარც-
ხისს უბრძანე ფარცხისის ციხისთავს, მორცნეველს
ზუთივე ტყვე დაუყოვნებლივ წარმოგვანონ გვეფთოს.

გეგუთის სასახლის იგივე დარბაზი. ოქროს ტაბაი დგას ორი ცალცალკე ერთივე გრძელი სუფრა გაშლილია.

უზნისობიარდ სხედან გიორგი მეფე და ლიპარიტ ერისთავი სმლიანად, ამ უკანასკნელის უკან ლიპარიტის ფარი უჭირავს ხელში ერისთავის მანდატურთუბუცესს — თიქაშუნი. დარბაზში ოთხი შვეოსანი ვისკოპოზოზა, ერთივე თეთრი ომეორით შირთული მღვდელმთავარი კირიონ მანგლელი. ცალკე ჭვუფად სხედან ერთ კუთხეში: დედოფალი ელენე, კატაი — ლიპარიტის მეუღლე, დედისმედი, მისი დედაბაძუძის, ხორეშანის ქალი ლელია. ცალკე ჭვუფად დგანან უხმლოდ ლიპარიტის ამაღა: ითანე დუკისძე, ია ციხელისძე, მამისთავლა მხარობლისძე და სხვა რაინდები (ლიპარიტის მსლებლები) და კოხმან ბერი, გრძელე წოწოლა კაცი, ხუტუბუ შავი თბები აქვს, შავი გრძელი წვერი.

გიორგი. მადლი უფალს, ყოველივე რომ ადრე დასრულდა. დავით მეფე სმლია სელფუიანებს, გაწის ამირა მიიღო უფალმა. ფსუს ამირა ტეგავა რომ გაქცევათი რაკი რატი ამ დღებში სულთმოზრძავი ყოფილა, როგორც შენ ამბობ, როგორღა შეგეძლოდ ქვანთაში მიშველებილად დავით მეფესა. არული მეველ მტრობას, ვეყო, სულკურთხებული მამაშენი განა ყოველთვის მტრობდა მამაჩემს ბაგრატს, როცა ფადლონ ამირა მოადგა თბილისს და ისანში დამანადგავა, ბაგრატმა გამოგზავნა მამაშენი ივანე, ივანე ერისთავი და ნიანია ქვაბულისძე, მერმე ის იყო სართო ძალით გააქციეს ფადლონ ამირა. ახლაც იგივე გვმართობს, ვეყო, დროა გაერთიანდეს საქრთველიანი. მეგბ ვაფლებტას გადავარჩინოთ ჩვენი უმებური ხალხი. მე და დედოფალი ელენე ვახარებული ვართ, ჩვენმა უჯითმა დავით მეფემაც რომ წუნ იცავლა, დადინჯდა, ვეყო, ოღონდ ეგავ, მოუსვენრობას არ ეშვება. ჭრავა ვა მობეჭრდა ყმათა და ცხენთა წურთვინა, ლოდნატყორცნებისა და ტარანების შენება. დღეს ქრისტეს აღდგომაა, დავითი და ქუთაისელი სასანა-ღარკითურთ ცხუმს წავიდენ ჭრე არსად სიანან, ხომ ზედავ. ეტუბნები ვეყო, გულისკარი გაუღე მეთქი ამ სოფლიურ ღზენას, რამ შეგაძალა ვაზის უტკბესი ნაყოფი და გეგუთის ბუხრის სიაშტკილივე, გავიგე მეთქი ვეყო, რომ ეს სოფელი ბაღლის ნიფხავსავით მოკლავა და მასხავთ დასტკილი.

ლიპარიტი. სასიხარულოა, დავით მეფე, მართლაც რომ დადინჯდა, კესაროსო ჩვენო პატრონო, სულკურთხებული მამიჩემის ივანესაგან მაქვს განაგონი: ბაგრატ მეფეც ასეთი უჯითო ყოფილა, გვიან დადინჯებულა თურმე ნეტარსხენებულა. ასეა კესაროსო ბატონო იგივე დრო რომელსაც სიჭაბუკე თან მაქვს სიბრძნის მომნიკებელია უთუოდ, ხომ აგრევა, ანა! როცა მე ქაბუკი გახლდით, ავიღებდი მამისეულ ხმალს. დავეროდი კინკრებს, წარმოვადგენდი ვითომ ჭინჭრები ჩემი მტრებია მეთქი და თავებს დავათლიე მათ. გულახდილობა მაპატიე, კესაროსო ბატონო და უნდა გამოგიტყდე, იმ ჭინჭრების მაგივრობას ვუწევდი მეც ოდესღაც ქაბუკ მეფესა. მე ფეხი დავადგი ჩემი წინაპრების თავმოყვარეობას. მი-

ნდოდა ბოლო მოვდებოდა ბაგრატოვნთა და ბაგრატიონთა შორის უთავგაშო შუღლს, იმტრეშეცხეც ვთმე უფლისციხე და ბირთვისი, რუსთავეტს და მთაწმიტს ცხიხის ციხეში. ყოველივე ამის შემდეგ დიანავ მართებულია უფრო მეტის თბინით მომეცტეს მეფე დავითი, როგორც თრიალეთის ერისთავსა და კლდეკარის ციხის პატრონს. მე ხომ არ მივხამე აღსართის, კახეთ-პერეთის მეფეს, რომელიც მას ფაშა შინა ეხალა სულთანსა მალაქ-შაჰს, მოჰმამეღის სწულ მიიღო და კახეთ-პერეთის ტახტი დაიმკვიდრა. ეგვეც ხომ სწორია, არა?.

გიორგი. ყოველივე სწორია, რასაც ბრძანებთ. ერისთავთ-ერისთავო. მართლაც და იგივე დრო, რომელიც ხილთა სიმწიფეს და ფოთოლთა შეყვითლებას იწვევს, სიბრძნის მომგვრელია უთუოდ.

ლიპარიტი. მე არ ვამტყუნებ დავით მეფეს მაინც და მაინც, მას ქაბუკური სისხლი უფულს ძარღვევებში ჭრავს. მოგახსენებთ ჭარბი ძალა წყალხა მგავს გამოზავებულზე მოვარდნას. იგი აროდეს იქმარებეს ჩვეულებრივ სადენს. ამ გარემოებში ისარგებლეს სათენთა და ავისმტრობელთა, წამიღეს ჩვენი სათავადავებელი პატრონი და საყვარელი სასიძო. დღეს, მაცხოვრის ჩვენის აღდგომის დღეს, მიუტრუვის ყველანა უფალმა დღერთმარ შეცოდებანი თვისნი, ლტეონია მათი სახელით, მაგრამ მათ შორის საგანგებოდ გამოჩენილია ერთი. თიქაშუნი, ჩემმა მანდატურთუბუცესმა იგავი იღის; ეს იგავი ამ შემთხვევისათვის ზედ გამოკრილია ჩემმა მზემ.

გიორგი. მე ძლიერი მიუყარს იგავები, ერისთავთ-ერისთავო. მოგვიტროს ეს იგავი თიქაშუნსა.

თიქაშუნი. (მიუახლოვდება მეფეს, დაუჩოქებს, მუხლზე ეამბორება) თუ ნებასა მომცემთ, მეფეთ მეფეც და კესაროსო ჩვენი პატრონო, მე საწყალობელსა და ენადარბგენილსა, მოგახსენებთ თავს თუ არ შეგაწყენთ. მას შემდეგ, რაც ღმერთმა ციანდ გადმორეცა ეშაყუელი და დასეო ციხის დედანი, რამდენსამეც ეშაყუე მოეწადინათ, როგორმე ცას მისწვდენოდნენ და ყური მოეკრათ თუ რას ეტარებულბოდა თავის ქერუმიმებს დღისით და ლამით ღმერთი. ერთმა ქოსა ეშაყუე თვე თურმე მაშინ: მე მომეყვით და ცას მისწვდებოთ. გაცოდენ თურმე ეშაყუე. მაღლა ვიყავით და ძირს ჩამოგყარებს, აწი როგორღა მივწვდებოთ ცას. აბა მოსგარდითო, იყვირა ქოსამ. ერთი მხარეზე შეისვია, მეორე მესამეს შეასვა მხარეზე, ასე და აგვარად ასი-ასს, ათასი — ათასს და უკანასკნელმა ზეცას ჭკრა თავი და როცა მას სმენა შიშაყუე ღმერთის ჩურჩულს, წარმოგზავნა თურმე შეიკვირმა მამამ თავისი ქერუმიმ, ამ ქერუმიმმა სარმა გამოჰკრა ქოსას და აწაწდად მოიშალა თურმე ცაზე მიდგმული კიბე იგი. აგრე ყოფილა თურმე, კესაროსო ჩვენი პატრონო. როგორც სკითხეს ისე სიავც ერთი თავკაცი მუავს მუღამ და მის მხარეზე აცოდებდნან ხოლმე სხანაცია.

ლიპარიტი. აბა, ერთი აჰკარით პანდური მაგ ქოსა ვინმეს, ნახავთ თუ მშვიდობა არ ჩამოვარდეს თქვენს სამეფოში.

გიორგი. (ლიპარიტს) იგავი ჩინებულია, ერისთავთ-ერისთავო, მაგრამ მე ვერ მივხვებარვარ, თუ ვის გულისხმობ ამკრებალ?

ცინცილი უ. პაულგაონიაში იშვა ორთავიანი ხბო, მეთუო.

ეპისკოპოსები. (ყველანი, კირიონ მანგლელის გარდა, ერთხმად).

პაპ, პაპ, პაპ, პაპ...

ცინცილი უ. ამაზე უარეს რამესაც მოგახსენებთ, მამანო. ანტიონაში გამოჩენილა განსწავლული ძალღიპითონე, რომელსაც ლაპარაკი ასწავლა თურმე ბაღდაღში ამირ ედინ ილაღის მეაბჯრემ, თურქმა.

ეპისკოპოსები. (პირველს იწერენ) დაგვიცვას უფლამა ეს რა ამბავია! ეგეც ეშვას განცხადება იქნება უთუოდ.

ანტონი. ჩვენშიაც დიდი შემოტევა ეშვაველის. უფალო ცინცილი უ. მიწისძვრებმა აგვიღეს, ეშვავეული შეება ყანებსა და ბოსტნებს ბოცოქალას და გომბეშოების სახით.

გოლგოთელი. ეგ კიდევ არაფერი, მამანო, მცხეთაში, ურიათხანში ბაღლი უშვია ოთხმოცი წლის დედაბერს, მეშვიდე კვირას მაცა და თაღმუდი მოუთხოვინა თურმე იმ ბაღლსა. მოართვეს მაცა და თაღმუდი. მაცა შესჭამა თურმე და თაღმუდი წაიკითხა.

ეპისკოპოსები. ოჰო, პო.

ანტონი. აჟი მუღამ ვამბობდი, თურქნი და ურიანი ეშვას თანაზარნი არიან მეთქი.

მესტუმრეთ უხუცესი. (დავითს) ყიფიანდეთიან გვახლათ სარწმუნო კაცი მეთუთა, წილნის ეპისკოპოსი სტეფანოზ.

დავითი. გვახლოს.

(სტეფანოზ წილნელი თაყვანსა სცემს გიორგისა და დავით მეფეებს, ვამბობრება ლიპარიტსა და რატის. მის შემოსვლაზე აჩოქოლდებიან თრიალეთელი აზნაურები და და ეპისკოპოსები).

გიორგი მეფე. რაო სტეფანოზ, რა პასუხა მოგვცა ყიფიანდო უმთავრესმა, შარალანისმე?

წილკენელი. ჭერ არავითარი, ეკსარსო ბატონო, თავდაპირველად ბერძენთა მსტოფარი ვეგონეთ, იქვენულად დამიხვდნენ. როცა მეთუთა მიერ წარმოგზავნილი ქრთამები მივართვი, გახალისდნენ. მაინც ეს მოთხრეს: შენ ერთი მარტოხელა ბერი ხარ, ბერსა და დიაცს ჩვენ საიდუმლოს არ ვანდობთო. წარმოგზავნონ თქვენმა მეთუეებმა ვინმე ახოვანი მანდატურები. მათ ვეტყვითო პასუხსა. ისინი მაღალქუდიან და გრძელწვერა ახმან მამაკაცებს სცემენ პატებს.

ლიპარიტი. რა მოდგმისანი არიან ეგ უსჯულონი, სტეფანოზ?

სტეფანოზ. ბერძენი სკვითებად უხმობენ მათ. როგორც ბოლოს შევიცანი, ყიფიანდებც თურქებია, ეგაა მხოლოდ სელჯუქიანმა თურქებმა გურგანის სლვას სამხრეთიდან მოურათეს, ირანის გზით შემოკლინ სომხები და საქართველოს, ხოლო ყიფიანდებმა ჩრდილოეთიდან გადაუარეს კაკასს, დონის, დნეპრისა და დუნაის ნაპირებს უწიეს.

ანტონი. რა შჯულის არიან ეგენი?

წილკენელი: ვარსკვლავებს თუჯანსა სცემენ ეგ უხადარქონი, შარშან დუნას წყალში ისინი ბერძენებმა მონათლეს, მაგარა წრულად აღარც ახსოვთ ეგ ამბავი.

ლიპარიტი. ფუი, ფუი რასა სჯამენ ეგ უსჯულონი?

სტეფანოზ. პური უცნობია მათთვის! მტკვსა და ბრინჯს ხარშავენ ცხენის რძეში. ვატრს ვატრსა ლის ხორცსაც მაღიანად შეეცევიან. უმ ხორცს და აგდებენ ეკხზე, ზედ დაახსდებიან, როცა ხორცი დაიბეუება, კიბლბითა და ფრჩხილებით მიადგებიან. მოსწურადებთ თუ არა ტრამალეზზე, რა ვერა პპოვონ წყალი, ფეხზე ძარღვს გაუხსნიან ცხენს, მიადებიან სისხლს. მათ ქვეყანაში უარალოდ ვერავინ გაივლის. დაშინებულმა მგზავრი სალოც თოსს დაიჩხვლტს, მიუშვიერს ნოყურებულ ყიფიანს, დაიმობილებს. სამი დღე ვიკლევდი გზას საყუთარი სისხლით, ღამის იყო არ დავიცალე სისხლისაგან. გრიგალივით გაშვარდებიან ტრამალეზიანად, შეეცევიან რუსეთს, უკრაინას და ბოზანტაბს, გადაუგავენ სოფლებსა და დახებებს, მერმე მიჰყვივი და სდივი ქაბორბალას ამ ტრამალეზში. შემოსვლაში ხანძარივით სასტკინი არიან, დასტკევიან ქარივით სწრაფით.

ლიპარიტი, თრიალტების აზნაურები და ეპისკოპოსები. ფუი, ფუი, ვიჭმნით ეშვასიგან! (კირიონ მანგლელის გარდა).

რატო ორბელიანი. მეფენი თუ ჰყავთ მაგ უსჯულოთა?

წილკენელი. მეფენი არასოდეს ჰყოლიათ. მათი უმთავრესია შარალან, ძე შარალანისა, ამ უჯანსაყენლიმ ძეა ათრაბა. მათ სატახტოსაც შარალანი ჰქვია, დედაწულლიანად დადიან ფორნებით. იგამოუწელომელი მშვილდოსნებია, უფრო გასაოცარი ცხენოსნები.

ლიპარიტი. მამაჩემისაგან მაქვს განაგონი. აღექსი კომნენმა არა ერთხელ მოაუყვანინა ყიფიანი ქირის ქარისათვის. სამასი და საკურველინი დაურიგა მათ. ბოლოს გადასწვეს კონსტანტინოპოლის ვარუთხანი, ეკლესიები დამარცხეს, საკურველი თან წაიღეს და ტრამალეზს მიაშურეს.

ანტონი და თრიალეთის ეპისკოპოსები. ესაა აჟოა ჩვენს გამარტახებულ ეკლესიებს.

ანტონი. მართალსა ბრძანებს ლიპარიტი, ეგეც არ იყოს, ურწმუნოებით ვაგვიბილწავენ ეგ ურწმუნონი ხალხს.

ეპისკოპოსები. (გარდა მანგლელისა) მართალსა ბრძანებს ყოვლად სამღვდელო ანტონი. ვიჭმნით ეშვასიგან, ფუი, ფუი!

გიორგი მეფე. საქმე არა გაქვს, ვეეო, მე უმაღ მგლის ბოყვერების დაგეშვას შევქლებ, ვიღერ დავით მეფე ქირის ქარისათვის გამოიყენებდეს ყიფიანთა ნათესავს.

პურობა მთავრდება, მესტუმრეთუხუცესი მივა ლიპარიტთან და თრიალეთლებთან) პალატებში შუადა, ერისთავთ ერისთავო, სტუმრებისათვის განყოფილი.

(წინ გაუქმდება. დარბაზში დარჩება მარტო კირიონ მანგლელი).

გიორგი მეფე. ერთ რამეში მაინც მართალა ლიპარიტი, ვეეო. აღექსი კომნენმა ტრამალეზიდან მოაყვანინა ყიფიანები, თავის ქირის დაშპარში ჰყავდა, არა? მერმე როგორც იცით, აიყარნენ ყიფიანები. ხერსონის ციხე აღეს, გამოიყვანეს იქიდან

ერუციასარი დიოგენისძე, კონსტანტინოპოლისაკენ წამოვადნენ ცეცხლით და მახვილით, გადებუჯეს სოფელნი და დაბანი. დიოგენისძემ კეისრის წითელი წაღები ჩაიკვია, შეიშოთ წინ ეგებებოდა ცრუციასარს ვადაგვა ხალხი.

მ ა ხ რ ა. მერმე რა?
გიორგი ი. მერმე ეს იყო, ივრეკაცა კომენნა, გაერთა უფრადები, ცრუციასარს თავი წაჭრა. მე იმას ვშიშობ, ვერო, ისედაც ბევრი გვაყავს ქვეგამხედვარი, ვაი, თუ უფრადები მათ მიეშეტონ.

და ვ ი თ ი. ამაოდ შიშობ, მამაუ ბატონო, ეს ამბავი ლიპარიტზე უკეთ ვიცოდი, მაგრამ კომენნის შეცდომას ჩვენ არ გავიმეორებთ. ქორი რომ ქორია, მახარა შეიპყრობს მას სიველურის ბუნებულს გამოცდის ილიდიდან ჭერ.

კ ი რ ი ო ნ მ ა ნ გ ლ ე ლ ი. (ხარხარებს) მართლას ბრძანებს მეფე დავითი.

და ვ ი თ ი. მერმე თავიღებს ამოურმსავს იმ ქორს, მარცხენაზე დაისვამს, დღე და ღამ ჩაყვირის უფრში. მერმე საქნიერზე მოსვლას მიჩვევს. დაუგეშავი ქორი ზოხობს რომ მიუღიო, შეხაღლია შეიპყროს ხოხობი, მაგრამ ნადავლიანად გაუჩინარდება. აგრე დაე-მართა კომენნაც. მას თუ ნებავდა მეგავშირეთ გაეხადა უფრადი, ჭერ ბიწანტაში უნდა ჩამოესახლე-ბინა ისინი, ბერძნულ მიწაზე დეფუძნებინა, შემდეგ ამისა უნდა შეეცა ცხენებზე, თორემ მოხეტიალე ურ-ლონი მისანდობარი არ იქნებოდა არასდროს. მოგეცხნენება, ცხაროსო ბატონო, არაფერი ისე არ აკავშირებს აღამიანებს, როგორც დედამიწა თავად.

გიორგი ჭყონდიდელი. მეც ვშიშობ, მეფეზე ბატონო, ვაი თუ შჭული შეგვიჩყოინ მავ უშ-ჭლოთა.

და ვ ი თ ი. ვინც მერყევია, უყოფრადოდაც შეირ-ყევია, მამაო გიორგი.

კ ი რ ი ო ნ მ ა ნ გ ლ ე ლ ი. დარბაზის ერნო, მართლს ბრძანებს დავით მეფე. ყოფრადთა უშჭლოცება ნაკლებად საშინაო შუღლისათვისაც, ვიდრე სელ-ჭყლიანთა საფრთხე და ორბელიანთა განდრეკილობა. ყოფრადებს რა ჩამოვასახლებთ, ქრისტიანებადაც მო-ვაქცევთ. სწორედ თქვა უფლისწულმა მახარამ: ლიპარიტისა და რატის გვეგუთში სტუმრობას ორი მი-ზანი ჰქონდა, ჩემის აზრით. მოზოდისშება ეკრანთაში რომ ვერ დაგვემხარა. ცხადია მე არა მჭერა რატის ავადყოფლობა. მეორე ეს გახლდათ, ლიპარიტს სწა-ღია დამოყვრებით ჩამალოს ყოფრადიტიდან ქირის ჭარის მოყვანა. მე კი მგონია, უნდა დავაჩქაროთ ეს საქმე. ჩვენი მეციხოვნენი უნდა ჩავაყვინოთ კლდეკარის, ბერიქალისა და ხულუტის ციხეებში, თორემ ლიპარიტის ძემ რატიმ ფრადლ მოუხშირა სულთან ბარქიაროთან მიწერ-მოწერას. წარამარა აჯაყვის ის-პაანს თავის მსტოვარს, კოშმან ბერს, სოვადგარულად გადაცმულს. ისიც უნდა მოვახსენოთ ორივე მეფეს, რატი ლიპარიტის ძე დავით მეფესთან დამოყვრების წინააღმდეგია, ოღონდ ლიპარიტისა და კატაიას რი-დი აქვს. მე აგრე მგონია, უნდა დავაჩქაროთ კლდეკარის ერისთავთან დამოყვრება, ხოლო დამოყვრებას თრიალეთის ციხეებში ჩვენი მეციხოვნეების ჩაყვრება უნდა მოყვას. დამოყვრებას ხელს უშლიან, თორქაშ მანდატურთხუბუცის და კლდეკარის ციხისთავი, არც

ია ციხელაისძე — ხულუტის ციხისთავი, და არც ბერიქალის ციხისთავი მამისთავლა მახარობისძე ვახ-ლავთ დიდად მისანდობნი.

და ვ ი თ ი. თქვენ როგორ გგონიათ, მამაო კირონ, ლიპარიტი რად გაიტყრინა ეკრანთაში ბრძოლის დროს. კ ი რ ი ო ნ მ ა ნ გ ლ ე ლ ი. მე აგრე მგონია, ლიპარიტს გულთი ეწადა თქვენთვის თანადგომა აღმო-ერინა, მაგრამ რატი ლიპარიტისძემ, თორქაშმა და ციხის თავებმა არ დაანებეს, ამიტომ მოიავადმოყო-რადი ლიპარიტის ძემ თავი. ცხადია, ვერც იმას მო-გახსენებთ, ამირ ტეგვა თუ გაიპარჯებოდა, ლიპარი-ტი და რატი ზურგში არ ჩაგვეცმდნენ მეთქი, მახ-ვილს.

და ვ ი თ ი. (გიორგი ჭყონდიდელს) ხომ გეუბნებო-დი, მამაო გიორგი. ჩემი ვრადული სწორი აღმო-ჩნდა. (შემდგომ ამისა ჭყონდიდელსა და სპასალარებს ეუბნება), ერთი კვირაც ვაცალით მოსულიერება მა-მაო სტეფანოსს. ერთი ქისა ოქროს ბოტანიტი და ათი ათასი დიბრემი თან გაატანეთ. გუარამ ბუქისციხის პა-ტრონი, ვეშვა სვანთა ერისთავი, ათი ტენსრული, ახოვანი აწნაური, ცხუმელი ეპისკოპოსი სევასტი, სამი დიაკონი, ასოდე მალულად შეტყვრილი ცხენ-კეთილი მონასა თან გაატანეთ, მეჭორენი, მეკარვე-ლი და მეფორენი. (სტეფანოს წილკანზე მიუბრუნ-დება) შარაღანს რომ ჩახვედებ, უკველ შემთხვევაში ხელმარჯვე დროს შეუცადი, მამაო სტეფანოს. ჭერ ქრთაბეზე მიაართვი და მეფეთა სახელით მოიკითხე შარაღანისძე. გუშინწინ კიევიდან ჩამოხლუნდა ჩვენს მიერ მანდ წარგზავნილი ბერი თოთიბაი. იუწყება ჩვე-ნი სარწმუნო კაცი კიევიდან ეპიტარს ჭორამბთან დიდი ბრძოლებია. გადელმოდან ყოფრადებს უტყვერ რუ-სთა მოთვრებები: ვლოდმერ მონომახი, მსტინლავ იგო-რისძე და ვიარხლავ იარკოლსკისძე. ჭორამბებს გა-დმოღმა დაბანადნენ თურმე ყოფრადთა ათათასის თავები. ალტერნოჟუ და უსურბაი, არსლანაჟუ და ულუ-საი, ბედი თუ გვაქვს, ქრისტიანებმა უნდა გაიპარ-ჯვინ. მაშინ ხელსაყრელი იქნება დამარცხებულ ყო-ფრადებთან მოლაპარაკება.

გიორგი ჭყონდიდელი და სტეფანო-ს წილკნელი. (პირველს იწერენ) „ქრისტიან-თა გამარჯვებისათვის ვილოცოთ“.

გიორგი მეფე. მაინც რამდენი მოითხოვა შარაღანისძემ ქირის ჭარისათვის, მამაო სტეფანოს?

ს ტ ე ფ ა ნ ო. ლიპარიტთან მე არ გავაზიხდი, ისე 40 ათასი ცხენყვითლი მონასისათვის, ოთხმოცა ათა-სი ოქროს დიბრემი ამ თავადზე მეორე დღეს ათი ათასის თავი უღლესა მომიგზავნა დიდი კარავიდან, უკანვე წაილო სიტყვა. მე უსიტყვოდაც მივუხვდი, რუსებთან იმი აქვთ მეთქი ყოფრადებს. მე იმედი მაქვს, რუსთა მოთვრებმა თუ გაიპარჯვეს, ოცი ათას დიბრემზე ჩამოვლენ.

მ ა ხ რ ა. ევაჭრე, მაგრად ევაჭრე, მამაო სტე-ფანოს. ხომ იცი, თურქები უნაშუსო ვაჭრებია. ჭერ მამადს როცა ჰყიდის თურქი, მამლის ბიბილოს ოდენ-ა ოქროს დავიდასებს, გვევაჭრება, გვევაჭრება და ნი-ვრის ფასად მოგყიდის ბოლოს.

სენას პირველი

გეგუთის სასახლის სხვა დარბაზი. კედელთან უხა-
რმახარი, შავი სპილოსფეხებიანი კარადა. სუფრა გაშ-
ლილია. სტუმრები არა სჩანან. დარბაზში დედისიმე-
დი, ხორეშან და ლელაი.

ფანჯარასთან ზის ლელაი. (დედისი-
მესი) რად მოგაწყენია, ჩემო გვრიტო, ბედნიერე-
ბამ ხომ არ მოგქანცა. მოსაწყენი რა გაქვს, საქარ-
თველოს დედოფალი გახდენი დღეს-ხვალ.

დედისიმედი. (აქეთ-იქით იხედება) წუხელ
მწუხრიდან როცა გაიფრთხილეთ, ლეღიანში დავი-
მუხლეთ მე და დავით მეფემ. დავიწყარა საღამო
იყო. ბულბულები უსტვენდნენ ბროწეულების ჩირგ-
ვეტში. იისფერი ღრუბლებით ირთებოდა ცა. მე
ვკროდი შიშისაგან. იქვე უნდა გამოეარათ მწუხრი-
დან მობრუნებულ რაბისა და დედაჩემს: ბოლოს
ვემუდარე მეფეს, სასახლეში მივბრუნდეთ მეთქი. არ
ინდობა წამსვლვა. ადგომა დავაპირე, სააღმოსოდ
წამებოტინა და ნუ იტყვი ჩემს უბედურებას, ლე-
ლაი, აღმასის ყელსაიდი გამიწყვიტა ყელზე შებ-
ლილი. ბევრი ვძვით მთავარს ღამეში დაბნეული
აღმასები, ოცდათორმეტი ძლივს მოვაგროვეთ ბალა-
ხებში, მხოლოდ ოცდამეცამეტე ვეღარ ვიპოვნეთ.
იცი რა მითხრა მეფემ. შენი ჭირი წაუღიაო ამ აღ-
მასებს ამ ქვეყანაზეო.

ლელაი. მართლაც შენი ჭირი წაუღია მაგ აღ-
მასს, ჩემო გვრიტო.

დედისიმედი. მე აღმასს როდი მივსტირი,
ლელაი. მეშინია, ვაი თუ იპოვნოს ვინმემ და ჩვენებს
მიუტანოს. ამ დილით ბევრი ვაძებნიე ჩემს დაიკონს,
ვეღარ იპოვნა. იცი ლელაი, რისი მეშინია? როცა
მე და მეფე ლეღიანში ვისხედით, ვიდაც შაოსანის
ღანდი დაობდავდა ბროწეულებს გადაღმა. მე ვა-
ცნე ეხ ამბავი მეფეს. მითხრა, მარანია იქვე, კომ-
შის ქვეშ, ღვირო მაქვთო აღმათ. მე კი მივინა კოზ-
მან ბერი უნდა ყოფილიყო ის შაოსანი, ლელაი.

ვაი, თუ მაგ წყუელმა იპოვნა და ჩვენებს მიუტა-
ნა აღმასი.

ლელაი. არ დაიჭირო, ჩემო გვრიტო, კოშმანი
ვერ გაბედავს ამას. ნუ ნაღვლობ, ჩემო გვრიტო.
მე აქ სულ კაი ამბებს მოკვარი ყური, ეღენე დედო-
ფალი დაინებით მოითხოვს თურმე, ამ შემოდგომაზე
გვეფთხო შეღდგენსო ქორწილი, მანამდის უფროხულიაო
ქორწილი, რადგან დავით მეფის ცოლყოფილი რუ-
სუღანი ჭერაც არ ჩასულაო იერუსალიმს, კეთილ
ქარს უცდისო ბიზანტიონში. ერისთავთ ერისთავი
ლიპარიტი მოითხოვს, გაუმართოთო ქორწილი, ოღონდ
კლდეკარში და არა გეგუთში. მახარამ მიჩურჩულა
გუშინ: დიდხანს ურჩობდა თურმე მთავარ ეპისკო-
პოზს ანტონი, ნომოკანონი არ გვაძლევსო ნებას, მა-
გრამ დამუქრებია თურმე მთავარეპისკოპოსს მახა-
რა, თუ ხელს შეგვიშლი, ორივე მეფესთან დაგასმენ-
სიძის დიაკობს რომ დავიდისო ღამდამობით სასახ-
ლეში. შეშინებია ფლოკვიან ეპისკოპოსს, თანხმობა
მიუცვია თურმე.

დედისიმედი. თუ ყური მოგიკრავს, ლელაი,
რას ამბობს ჩემი ძმა რატი?

ლელაი. რამდენადაც ვიცი, ერისთავთ ერისთა-
ვი რატი სდუმს, მაგრამ დუმილი ხომ თანხმობს რე-
შანია, არა?

მახარა. (შეხარბოშებული, ლეღიანში მიყურებს)
მახარას აცოა შავი, გრძელი მანტიის წნავის მოსა-
სხამი, როლის ქუბებს იატაკზე მოათრევს):

„რა უცნაური რამ ვნაბე,
სტიროდა ქრისტის დედაო,
ცოლს ზღელა ქაჩის ბებერი,
მივასწარ ცხოვანდელო“.

(მახარა მიდის დედისიმედთან, შუბლზე კოცნის).

მახარა. ოჰ, როგორ გშვენის ეს აღმასების მა-
ნიაკი, ჩემო შროშანო კაი ქნა ჩემმა დამ, მაიკომ
ეს აღმასები რომ გინახავოდა, უძვირფასესი უღამა-
ზეს უნდა ეკუთვნოდეს. შენ ხომ იცი, ჩემო, თუ
რატომმა მამ აღმასი ამ მანიაკში?

(დედისიმედი სდუმს).
ქრისტიან მამ წელი იცოცხლა ამ მიწაზე, თუ ხუცე-
ბი არ გატყუებენ (მახარა აქეთ-იქით იხედება), ფუი,
ფუი, ფლოკვიანმა ეპისკოპოსმა არ გამოგონოს, თო-
რემ ანათმას მომიწყობს. (მახარა ითვლის აღმა-
სებს) მაიმე, აქ მამ აღმასია, ოცდამეცამეტე რა უყავი,
ჩემო შროშანო?

დედისიმედი. (აიმღერევა) დავკარგე, ძია მახო
მახარა. ოჰო, იცი თუ არა ვის ვუპოვნე მე ის
აღმასი?

დედისიმედი და ლელაი. (ერთხმად)
ვის. ვის ძია მახო!

მახარა. მაგ სატანას, კოშმან ბერს გაუვარდა ჭი-
ბიდან. ჩავიკოხე, აჩაფრიაა, ჩემი კრიალოსნის ქარ-
ვა აღმიგარაო. მე მთვრალი ვიყავ და არც გამომი-
კითხავს. დარდი ნუ გაქვს, ახლავე მოვატანიებ მაგ
წერტაღლეს...
მახარა. (ღიღინით მივა სუფრასთან, ღვინოს
დაისხამს და სვამს. ისევ დაისხამს ღვინოს, დედისი-
მედთან მივა. ადლებრძელებს). იბედნიერე, ჩემო
შროშანო.

მახარა. (ფანჯრისკენ გაიხედავს) ეგ ვინა ზის
მანდ?

დედისიმედი. ხორეშანი, ჩემი დედამამუჟე გა-
ხლავთ.

მახარა. (ხორეშანს მიგუბრება) მამაბი, ვეღარ
შენისმე, ხორეშან ბატონო!

ხორეშანი. ვინა ბრძანდებით, შვილო?

მახარა. მახარა ვარ, ბატონო.

ხორეშანი. როგორ ვიქნები მე უსინათლო და
უბედური?

მახარა. ეჰ, ჩემო ხორეშან, იმდენ გაიძვირებს
ცხელად ამ ქვეყანად, ხანდახან მეც ვნატრობ უსინათ-
ლო ვიყუე მეთქი ნეტავი.

ხორეშანი. ღმერთმა დაგიფაროს, უფლისწულო
ბატონო, ჩემებრ ტანჯვისაგან. როგორ ბრძანდებით?

მახარა. ვარ ცოცხალი, რადგან ჭერ არ მომე-
დავრავა. თუმცა ლიპარიტი და რატი გულმოდგინედ
ამტკიცებენ: მახარა გეთიაო, მაგრამ გველის წიწილას
და არაგვის კალმას როგორმე გავარჩევ ურთიერთ-
თისაგან.

თორქაშო. (გამოღებული შემობრისი) ერისთავთ
ერისთავი რატი ხომ არ მობრძანებულა?
დედა ი. ჭერაც არა.
(თორქაშო გადის კოლობით. მახარა უკან გასდევს
კოლობითვე, აჯავრებს. დედისიმიდი და ლული იცი-
ნინა, კისკისებენ).

დედა ი. ძია მახო, გვევლები, გამოაჯავრე თირ-
ქაშს, როგორ მოახსენებს ლიპარიტს. (მახარა წიგნს
მოკვლევს ხელს, ჭერ ილიაში ამოიჩინს, მერმე გა-
შლის და ეჩინინება ვითომ ლიპარიტს). აბა, კოშმან
ბერი როგორ სცემს თავუანს მეფეს. (მახარა აიღებს
თავისი მოსასხამის უკან ქუბებს, ზეილმართულ ბე-
ლუმზე წამოიფარებს, გამოაჯავრებს აყლაყლა კოშ-
მან ბერს, მერმე დედისიმიდს, ვითომ დავით მეფეს
ფერხითთ დღეუარდება: — „პოლიხრონიონ, პოლიხ-
რონიონ“).

დედა ი. ძია მახო, დედისიმიდს არ ეწყინება. აბა,
ერისთავთ ერისთავი ლიპარიტი წარმოგვიდგინე.
(მახარა გაიყინინება: ყიფიანად, ფუი, ფიქში ეშ-
მაეებისავანი).

დედა ი. აბა, ახლა ეზოსმოდვარი ცინცილუკ-
მახარა. პავლაგონიში დაიბადა ორთავიანი ხბო
(ხბოსავით ზმუის). ანტიოქიაში დაიბადა ძალი ში-
თონე. (ძალივით ყეფს და თურქულად ჯავდა-
ნებს).

დედა ი. ძია მახო, ქუთათელი ანტონი.

მახარა. (ღოს გამოავლებს, გაიფუყება) ნომო-
კანონი, ეშმაკები, ყიფიანად, ფუი, ფუი, ბოცოშა-
ლა — ფრ, ფრ... გამბეშობით შეისია ქვეყანას
(ბაყაყით ყვირინებს).

მერემეთუხუცესი. აქლებული შემოვარ-
დება) მახარა ბატონო აქა ბრძანდებით?

მახარა. აქა რომ არ ვიყვე, როგორ დამინახე-
დი. რა მოხდა, ვაციწვრები?

მერემეთუხუცესი. რატი ორბელიანი და-
ვით მეფის სკვითაზე შეჭდა. აკი შენა გქონდა ნაბ-
რძანები, არავინ შესვათო მეფის საომარ ულაყზე.
ბევრი ექა დავით მეფე. ნუ შეჭდებიო, მაინც არ
დაიშალა.

მახარა. რა მოხდა, წვერცამეტავ, აბა, სახედარ-
ზე ხომ არ შეჭდებოდა ერისთავთ-ერისთავი?

მერემეთუხუცესი. ცხენბურთი იწყება, უფ-
ლისწულთ, მეკრინებთუხუცესი თქვენ გმლოდებით.

მახარა. მიცადოს, სანამ არ მოსწყინდება მაგ
ბოძლია დათვს. არა მცალია, მე ვქიფობ დღეს.
(მახარა სუფრასთან მიდის, ღვინოს ისხამს და სვამს).
ლალი ხორა და დედისიმიდი, ფანჯარასთან
მჯღა ბორბუმთან მიდიან.

დედა ი. (აღტიკნებული) ცხენბურთი იწყება, დე-
და. დავით მეფე აღმოსავლეთის ჰელოს იცავს, მას
ახლავენ: ვეშაგ სვანთა ერისთავი, შერგილ ლიპარი-
ტიანი, ბეშქენ ჭაყელი, როკიდ არიშიანი. დასავლეთ-
ის ჰელოს იცავენ: ერისთავთ ერისთავი რატი და
ჩვენი თრიალეთელები, იაი ცხენდასძე, მაისთავადა
მარბოზიძე, მანდატურთუხუცესი თირქაშო, ელიშერ
გაჩაყანისძე, დანარჩენებს ვერ ვარჩევ. დედი, დედი...
ცხენბურთის მოედანზე ცხენი გამოაგდელა ერისთავთ
ერისთავმა ლიპარიტ, გასტურცნა ბურთი. დასავლეთი-
დან გამოჰქანდა ერისთავთ ერისთავი რატი, იმარჯ-

ვა, თრიალეთელებს მიუგლო ბურთი. მათ გამოუღ-
და შერგილ ლიპარიტიანი. მათ, მათ, ბურთი წარბო-
ვეს თრიალეთელებს. რატი გამოუღდა ლიპარიტის
მათ, მათ, დედი... ისევ წაართევს ბურთი თრიალეთელებს
მათ, მათ, დედი... აბა, ოქროსფერი უღაყი გამოიყენე
აგელვა დავით მეფემ, გემის როგორ ყვის ხალხი
(ისმის ტაში და შეძახილება: „შეგვრძედი იყოს მეფე“).
დედი, დედი გასდელა ერისთავთ ერისთავი რატი,
გზა მოუჭრა მეფეს, მთელის ძალით მოიქნა ჩოგანი...
მათ, მათ, ჩოგანი ხელიდან გაუხსლდა რატის და მარ-
ჩვენაზე მოხვდა მეფეს (ისმის ხალხის აღფრთოება
და სტეჟა). დედისიმიდი წაიქცევა, მახარა წამოაყუე-
ნებს, ეფერება. რატი ცხენდაცხენ მიეჭრა მეფეს, და-
ქვეითდა და მარჯვენაზე აყოცა. ისევ მოუქნა ჩოგანი
დავით მეფემ ბურთის, თრიალეთელთა ვაჟაკები უკან
მისდევნენ, შერგილ ლიპარიტიანმა წაიგლო ბურთი,
დედი, დედი, რა ქნა შერგილმა, წინ მიმავალ ცხე-
ნოსანს მიჰქონდა ბურთი, ისევ შემოაბრუნა. მათ, მათ,
დედი, დედი... რატი ორბელიანს წაეჭვა ცხენი...
(ქალები შექალებდნენ, სასახლეში ალაღოთია, მან-
დატურები კიბებზე დაბრინ. მახარა სუფრასთან მი-
დის, იღებს სასმისს, ღლიდებს და სვამს. თრიალეთე-
ლი აზნაურები მოათრევენ ფეხნაღობს რატის, ეს
უკანასკნელი ვი დედას იძახის, ხელფებს ასხმარტა-
ლებს ჰირვეულ ყმაწვილივით, ყვირის. მახარა ამ ალი-
აქითის გამგონე გააღებს სპილოსფეხებიან კარადს
და შიგ შეწვება. ამავე დაბრუნე).

თრიალეთელებს უკან მოჰყვებიან მეფე გიორგი,
დავით მეფე, გიორგი ჭყონიდელო).

ქუთათელი დედა. (ამწვიდებს) ბევრი გემუღა-
რათ ერისთავთ-ერისთავთ დავით მეფე, არ შეჭდეთო
სკვითაზე. არაფერია, შენ კი არა, მე ბერიაცაც
რამდენჯერ ოში წამქცევია ცხენი.

დავით მეფე. (შეწუხებული მეტსტურმეტსტუ-
ცესს მიმართავს):
დაუარებლოვ იზმით დასტაქარი ქარსანისძე.

(მეფეები და მათი ამაღა გადიან. ავადმყოფთან რჩე-
ბიან ლიპარიტი, კატი, კოშმან ბერი და თრიალეთე-
თელი აზნაურები).

(რატი ბორგავს, ღრიალებს, იტიკებს, ყვირის:
„მიმუხლოეს, მომკლეს...“ ლიპარიტი ამწვიდებს).

რატი. ეს ყოველივე მახარამ მომიწყო, იმ ქოსა
ეშმაკმა. მაინც და მაინც სკვითთა შეატყობინა მე-
ჩინიეთუხუცესს.

ლიპარიტი. მახარა ხულო არ ყოფილა ცხენბურ-
თზე ვგონებ.

კოშმან ბერი. როგორ არა აუო, იყო.
რატი. როგორ არა, როცა ბურთი წინ გავიგდე,
ვიღაც ქოსა ბებერი წინ გადავლოდა სკვითთან. მახა-
რა ნახსია, გაჰკირი გაუქეოა ცხენს.

ლიპარიტი. დავით მეფე გირჩევდა ნუ ჭდებო,
ხომ გახსოვს რატი?

რატი. შენ არ გახსოვს, მამაე, ეს კი მიხორა: ჩე-
მი საომარი ცხენია, მე მიჭირსო მისი დაოცება. აქე-
დან რა გამოდიოდა, მაშ იგა ჩემზე უეთობი ცხე-
ნოსანი ყოფილა, არა? შევარცხვინე ბაგრატოვანზე
ნაკლები ლიპარიტისძე, როგორ მოტუვდა, როცა
ჩოგანი ვესრლოე და სისხლი ვადინე, მივდი პირი
მივადევი მკილზე. მას ეგონა ხელზე ვეამბორე. არა,
სისხლი ვიფიქე, ბაგრატოვანთა სისხლი. ყაწით უნდა

დავლიო ეს სისხლი. ახსუს, ეკრათაში რომ არა გამოგნდი ჩემი ცხენოსანთა ლაშქრით. ამირ ტეგანს რომ არ მივეშველდე. არაფერია, ისევ მოვა ბარქიაროვს ლაშქარი. მაშინ მიყუროს, თუ არ მოვიდა, მე მოვიყვან თვით.

კატაი. სსსუ, გაიგონებს ვინმე, დამშვიდდი, შეილო.

ლიპარიტი. თავი შეიკავე, შეილო, ვაჟკაცი არა ხარ?

რატო. მაპატიე, მაგრამ შენ გულბრწყვილი ხარ, მამავ, შენ არც კი იცი თუ რად მოჰყავს უფიჩალები დავით მეფეს. აქამდის ასე თუ ისე ტოლს ვუფლებდი. 40 000 უფიჩალი თუ შეჰმამათ თავის როვის სპას, მერამე მე და შენ ვეღარ გავუშვავდი იყოლდე. კლდეკარში ჩავალ თუ არა, კოშმან ბერს ვაგზავნი ისპანის მამავ, ლაშქარი უნდა ვთხოვო ბარქიაროვ სუტანს.

კატაი. დამშვიდდი, სსსუ.

რატო. შენ ჭერ დედისმედი აქ მომგვარე ახლავე. შენ ეგ იყოლდე დედი, უშალ თურქ მეთულუხჩეს გავტან ჩემს დას, ვიდრე ბაგრატიონთა გარყვნილ სასახლეში გამოვატანდე დავით მეფეს. დედა წაყვანოს იგი ბარქიაროვმა თავის პარამხანაში, უკეთესს ღირსი არცაა..

კატაი. შენ სიცხე ვაქვს, რას როშავ, შეილო? რატო. მე შენ გეუბნები, აქ მომგვარეთ მეთქი ის გომბიო ახლავე.

(კატაი მიდის).

ლიპარიტი. წადი, მოიყვანე, ქალო. მე არ შემიძლია ამ მზის ყურება.

(გადის).

კატაი. (შემოჰყავს დედისმედი).

რატო. (სანახევროდ წამოდგება, დედისმედს შეჰყვირებს).

აქვე გამოზრდილი სინათლეზე, დედა!

დედისიმედი. (შემკრთალი, აცახცახებული).

სოჭო, ბატონო ჩემო, რა გენახვს მწურხრე მივიჩქარა.

რატო. ლოცვა მაშინაც გეყოფა როცა მონასტრში ჩაგეტყვე ან თურქულ პარამხანაში გაგაგზავნი სადმე.

კატაი. მიდი შეილო მივაღერსე შენს ძმას.

რატო. (საინძებუე მისწვდება დედისმედს) რამდენი ალმასი იყო ამ მანიაკში დედაცო?

(დედისმედი სდუმს).

რატო. (დაიღრიალებს) სთქვი!

დედისიმედი. ოცდაცამეტი ბატონო.

რატო. რამდენია ამჟამად?

დედისიმედი. ერთიო ნაკლები, ბატონო.

რატო. ერთი რა იქნა?

დედისიმედი. ლეღვანში დაკარგე წუხელ.

რატო. ლეღვანში რა გინდოდა მეძაქო!

(კატაი ლეღვი და დედისმედი ორივე ხელს ყურზე დაიფარებენ).

რატო. თქვი ვინ გაგიწვიტა მანიაკი. შენმა კურამ, არა?

დედისიმედი. ჩემმა საქმრომ, ჩენმა პატრონმა.

რატო. (თმებით დაითრებს დედისმედს და მოზრხობას უჩივრებს, კარადის კარი გაიღება და მხარა გამოეარდება).

მხარა. აბა, ხელები დაიმოკლე ერისთავთ-ერთთავო, არ დაგვიწყდეს, ბაგრატიონთა სასახლეში რომ იმყოფები, თორემ...

(მხარა იატაგანზე ხელს წაივლებს, მისცნენ წამჩნქაწულ თრიალეთელ აზნაურებს თვალს დაუბრაილებს, დედისიმედს ხელს გადახვევს).

წამობრძანდი, ჩემო შროშანო!

სენა მეორე

ახალი წლის საღამო. (პირველი სექტემბერი ძველს საქართველოში). ტრადიციული დღესასწაულის სამზადისი აფხაზთა და ქართველთა მეფის სასახლეში, გეგუთი. სცენის სიღრმეში უზარმაზარი დარბაზი. შუაში ბუხარი, ჩაფერფლილი. სამ კედელზე ირმების ქორბუდიანი თავები, ტახის თავების ფიტლები, მთლიანი ვიზისა და არჩვის ტყავები რქებიანდ, დათვის ტყავები, არჩვის და ვიზის რქები. ერთ კედელზე ჰკიფია თორები ოქროცურვილი, სალმასურისა (ვერცხლისანი, ქვიშისფერნი), ეანგისფერი რკინის პერანგები, კინეი, პოლოტიკნი, სამხარენი, საბარკლენი, მუზარადები ჯაჭვის ხელთათმანები, ხმლები, შუბები, დიდ-დიდრონი ქიბორჯნი, ხელშუბები, კაპარკები, ისრები ნიორ-ნიორი ზომისა.

ბუხრის მახლობლად ოქროს ტაბაკი სდგას ერთი, ზედ გრავილები დევს. ტაბაკს გიორგი ჭყონდიდელი მისჯღღმობა ყურადღებით ფურცლავს გრავილებს, ხანაც სწერს.

დარბაზის ვიწრო, წინა ტალანში, რომელიც გასასვლელს წარმოადგენს და დიდი ცაცხებით დამშვენებულ ეზოსკენ მიემართება, ორი მსახური მოათრებს დაკულთ ირემს. შეისვენებენ მცირეს, ოფლს მოიწმენდენ. აქეთ-იქით ფეხდებნიან ირემს.

პირველი მსახური. ახალი წელი კარს მოგვადგა სვებედნიერი, მეფე არხად სჩანს, ამ საკლავებს ვსოცავთ

ამაოღ.

მეორე მსახური. გიორგი მეფე უფრო მტკიცედ იცავდა სჭულსა,

დედ უქმებში ნაღიშობას და ნადირობას

არ მოიშლიდა, თუნდ ქვეყანა წაელო წარღვნას.

პირველი მსახური. ე, იგი იყო უზუხები

მეფეთაგანი,

პურობითაც უკეთესი ყოველთა კაცთა.

სცენის წინა პლანზე წითელ ყაბაჩაში მორთული 14 წლის ღემეტრე უფლისწული გადაიბრენს, უკან საბი ბიქენა მოსდევს ამავე ხნისა, ღემეტრეს მშვილდ-ისარი უჭირავს ხელში, მშვილდ შემართული გაბრბის:

ავაგ მომეყვი, გავაქციევა მტერი.

მოზნასს მოთამაშე ყმაწვილები ისრებს ისერიან, ყოიენებენ, ეზოსკენ გაიბრენენ.

ჭყონდიდელის დარბაზში შედის მანდატურთუხუცისი, მოახსენებს:

დიდო ბატონო და ვაზირთა უპირადელსო,

ბაკურიანი ხელბის ნებას ოსოულობს შენგან.

ჭყონდიდელი. (ზეწამოიწევა, გაოგნებული) რაო, ეგ რა სთქვი?

ბაკურიანი გრიგოლია თუ ნიანია?

მსახურთუხუცესი. სახელი არ თქვა, ნიანია...

ვგონებ ეგ არის...

სელჭუციანთა ტყვეობიდან გამოკვეთული.

ქუონდიდელი. (ღელავს) ებრძანოს ხლება.

შემოდის წვერგაბურძგვილი, 30 წლის ვაჟაკი ტანრული, ამხაბი, ოდნავ კოჭლობს, ტანზე დაფხრეწილი თორი აცვია, როცა ქუონდიდელს მოწიწებით მიეხლება, მეზარადს მოიხდის, ცალ მუხლს იატკა დაპკრავს, ხელზე აკოცებს ქუონდიდელს და როცა ეს უკანასკნელი საამბოროდ წამოიწევა საკარცხლულიდან, მარჯვენა მკერდზე ეამბორობა ვახირთა უპირველესს.

ქუონდიდელი. დიდება უფალს უწებებლად რომ გადაურჩი

მაგ საკრინოვნებს და უშუულო სელჭუციანებს, გამოგლოვილი გვყავდი, შვილო, ცოცხალთა

არ გიგულებდით სამ წელიწადს დღისით და ღამით.

ბნელში გიგლოვდენ ბიძაშვილი

სახლეულებით, ჩაბა ატარა დავით მეფემ წლის მოკცევაშდის, ჰოი, რა დიდი სიხარული მიუძღვენ მეფეს, ამხავს უკეთესს სახალწლოდ ვინ

გვახარებდა?

(ქუონდიდელი მხარზე დაადებს ხელს უზარმაზარ ვაჟაკს, თავით დაუდგამს საკარცხლულს)

„მო, აქ დაქევი და მაუწუე როგორ, რა გვარად?...“

ნიანია. დიღეგში ვყავდი მთელ წელიწადს

სელჭუციანებს,

მი, ჩემი მებმლე, აზნაური ჩემნი შვიდივე

შუბარზე გრიგოლ ტარხონისძემ იზმარა ხერხი

წიგნი მისწერა, შეუთვალა ალიბის უადის,

მაჰმადის სქულის მიღება გვსურს იბერიელებს,

წარმოგზავნეთო მოწესენი მოსარეულებლად.

შეისვენ ხოჯები წარმოგზავნეს, მოსცეს ქითანნი

მთავარ მიზგითში

ფეხშიშველად წავგახსნეს რვანივ.

გზაში ვეძგერეთ გულთამებს ხიდის ყურიდან

გულდურებივით გადავყარეთ უიარალოდ,

მათი მშვილდებით, პოროლებით და თორ-

აბჯრებით

გზა გავიყაფეთ სამშობლოდან გამოკვეთულთა.

შებინდებისას მოგვეწია მღვდარი მათი

უსიერ ტვერში და შეგვექმნა ფიცხალი ბრძოლა,

რვა კაცს გვებრძოლა ცენოსანი, ჩვენ ოციოდე

ვხოცეთ უწყალოდ გულმაჰაცი გულთამები,

ბოლოს განგება მოგვეშველა, გაგვყარა ღამემ,

ვიარეთ სამ თევს, ბარქიარკ სულტნის მოუმეთ

შეგვიყურეს გზაში და მიგვგვარეს ამირ

ილღაზის.

ილღაზს ბერძნებთან გაემარჯნა და

პალეტისინს

დასალაშქრავად მიდიოდა დიდძალი ჯარით.

თან გაგვყაოლეს ბერძენ ტყვეებს, ანტოქიის უდაბნოებში მიგვათრევდენ, გვიმსახურებდენ, ჯორაკლებების მომვლელებად და შინაუშვებად.

ვიფარეთ ღამე, თავს დავესხით ქარავნის

მინარე სპათა გამოვლადრეთ ხანჭლებით საუკეთესო აქლებებით ამოვირჩიეთ, ასე ვიარეთ უკვირელო უწყულო ქვეყნებში, ვიდრემდის კარზე არ დავადა ტაოს კარის მზე, ხიფათი ბევრი მოგვეწია გაქცეულ ტყვეებს, ეს ყოველივე რომ ვიამბოთ, თვით ზამთრის

ღამეც

არ იკმარებდა მოსათხრობად და გასაგონად.

ქუონდიდელი. დიდება უფალს.

(პირველს იწერს)

ნიანია. როგორ ბრძანდება ღვთივ დაცული

მეფე დავითი?

აღბთა ქვეყანას გასაქირის დღე დასდგომა,

ახალ წლის ღამეს რომ არ ათევს ამ

სალატებში.

ნაპარმაგვეში გავიარე, სახლთუხუცესმა ასე მირჩია წალღლისთავში მოიკითხო, ბრალი ჩემია, აღარ ვამცნე თუ ვინ ვიყავი, შესაძლო არის თუ ვეგონეთ ვინმე მსტვარი, ვერავინ მიცნო, თუმც მსახურნი და

მანდატურნი

შემომჩიოვდენ, მოგვიყიესო სელჭუციანთა

ბაკურიანი ერისთავი ორი წლის წინათ.

ქუონდიდელი. (ღედუალი ტონით)

ეგრისს წაბრძანდა მანდ ჯარების მოსაგრეებლად

და ლიხს გადაღმა ხმა დააგლო ამ სახალწლოდ,

საღორაში ნაღირობო უწევე დავითი.

ნიანია. მუხნარში მიიხტრეს, საქორწინოდ

ემზადებო.

ქუონდიდელი. (მცირე დემიონს შემდეგ)

შენ კარგად იცი, ვაჭრდილია ჩემი დავითი.

ვერ ვამიბედავს ამის გამო რჩევა ვაქადრო.

სიყრმიდან ძმურად შერბილინი ხართ თქვენ

ერთმანეთთან,

ხელმარჯვე დრო თუ მოახლო, ურჩევდე მეფეს.

ნულარ შერთავს დედისიმედს, ლიპარიტის ქალს.

ბაღვივათ ძენი მუდამ მტრობდენ

ბაგრატოვანებს,

როცა მალიქ შამ ქართლს შოკიდა

დასალაშქრავად.

სულთანის ურდოებს წინ უძღოდნენ მამა და

შვილი,

ლიპარტი და იოანე ორბელიანი.

ნიანია. ხოლო ცნობილი ლიპარიტის პაპა

ლიპარტი

ბერძნების ლაშქრით შეებრძოლა ბაგრატ

მეთოხენს.

დარბაზში ბნელდება.

შემოდინ მანდატურნი და მსახურნი ალყა და ქონი შემოაქვთ გაანათებენ დარბაზში მდგარ შანდლუბსა და ოქროს სასანთლებებს. ორი მემამხალე უნა მოუდგება ჭყონდიდელს, ერთიც სტუმარს.

მანდარტუხუცესი. (შემოდის აჩქარებული.

ციხეში ქოსსა ჰყრავენ)

მეფე მობრძანდა, გულმორწყალე პატრონი ჩვენი. მეფე ანალითურთ შემოდის, ეამბორობა ქუონდი-

დღეს, შენიშნავს სტუმარს, გახარებული მიეჭრება ნინას, გადახევინ, დღხანს კონინა ურთიერთს. და ვითი. (ოქროს სასანთლესთან მიიყვანს ნინას, მხარზე ხელს დაადებს, თხემიდან ტერფამდის ათვალტერებს).

ბეშქენ ჩაუელმა მომხარა შენი ამბავი.
კახაბერი იძი. დიხს, ბეშქენთან მგელციხეში ვიყავით სტუმრად.
და ვითი. ამდენ ბრძოლაში ტანზე თორნი შემოგვცეთია.
ნიანი. (თორზე ხელს გადაისვამს)

ილღაზის ქარის ასმეთაურს წავართვი ბრძოლით, როს უღანოში თავს დავესხით მექარავენთა, შენ თუ ხუთმეტი ვერ ავიდის ოშიშ მებაჭრე, ვერც მერამენი ცხენთა ცვლაში, მეფეც ბატონო, მე ერთი თორი ალიბიდან ვით მომყვებოდა.

(დავითი მიიყვანს სტუმარს კედელზე დაკიდებულ თორებთან, ჩამოიღებს ერთს, ნინას შეაძლევს ღიმილით).

ნიანი. (მოხსნის საყუთარ თორს, მორთმეულს მოიზომებს).

„სეთი გვიცვა ავქალაში, როცა პირველად თურქებს ვეძგერეთ ანაგებად ქერ კიდვც ურმანი.

(დავითი გაიღიმებს. ახლა მეორეს ჩამოიღებს და მიაწოდებს)

ნიანი. (ახლა ამ თორს გაისინჯავს და უკან უბრუნებს).

ამგვარი გვიცვა გარინაში, როცა მე და შენ ამირ ლიპარიტს და მამამისს ვაწვინეთ შიში.

(დავითი ახლა მესამე თორს ჩამოიღებს. ეს თორი მოკრებმა ნინას. იგი ბრჭყვილა, სალმასურისაა, სხვათაგან გარჩეული. დავითი ოქროს სელზე დსკვამს სტუმარს, თავადაც გვერდით მიუჭდება. მსახურთუხუციც უყონდიდელს გაიმომბს).

და ვითი. ბეშქენ ჩაუელი მიამბოდა, ვარსკვლავთმრიცხველი გამხდარხარ თურმე ნინაი ამ ტუყობაში.

ნიანი. ისმეილებს გადაშარა ალიბში ბედმა, შავს მაგიაში განსწავლულებს,

ვარსკვლავთმრიცხველებს, მცირეოდენი შემსმინეს მისნობა ესე.

(მცირე დუმილის შემდეგ განაგრძობს)

შენც ვატყებოთ ეწვეო, მამცნო ბეშქენმა თაუშის ჩხრეკას არაბულად და რამლის კერასა. (პაუზა)

ბეშქენ ამბობდა: განძელ უადის ეპაქრაო ყურანის სწავლის რაობის და სიმეცარის გამო, ემაც გავიგე საქორწინოდ ეშაადებო.

და ვითი. მართალი უოქვამთ: ვუმოყვრდები ბაღვიჯაშიანთ.

თუ თურქმანებმა გუგარეთი არ გადმოლახეს, მაგარმ გარშემო სამშვიდობოს ვერ ვხედავ

ამინდს, მსტოვარებს მოაქვთ ცული ხმები

ქვემოქართლიდან, სასაცილოა მიჭნობდეს ოშიშ ვართული.

(მცირე დუმილის შემდეგ თავს აიღებს და ეცი-თხება ნინას).

„რაო, რად მკითხავ, არჩევანი არ მოგწონს ჩენი ნიანი. მაგას რად ბრძანებ, ვინ არ იცის დღმდემდე...“

რომ უბადლოა საქართველოს სახელმწიფო მარტამ მე ვშიშობ ლიპარიტის ნაშერთაგან..

და ვითი. რა უყოთ მერე, ლიპარიტის ქალი რომ არის?..

ნიანი. მოვალატენი იყვენენ მუდამ ორბელიანნი ქარლისა ტახტის, ბაგრატიანთ

გვარეულობის...“

და ვითი. ხამს სიყვარულით დაითრგუნოს მარადი მტრობა

ამას გვასწავლის მაცხოვარი ჩენი იესო. ნიანი. მე მომიტყევე ესოდენი კადნიერება, მეფეც ბატონო,

მაგარმ ვშიშობ ეგეც არ გახდეს, ახალი შფოთის და აღრევის ბნელი სათავე, ისევე როგორც ამტუტა ჩენი სამეფო

ბაგრატ მეთობის უეცარმა გამოჩნურებამ, ლიპარიტ დიდის, ბაღვიჯაშის მეუღლის მიმართ.

გარდა ამისა, ასე ვგონებ, თუ არა ვცდები, ბოროტისაგან წარმოსდგება მხოლოდ ბოროტი... და ვითი. მაგას რად იტყევი, ნინაი, ბოროტს მუდამაშამს

მხოლოდ ბოროტი წარმოეშავს ამ ქვეყანაზე, სხვი და ბნელი, ან თუ გნებავს ავი და ქველი,

დასაბამიდან რომ ურთიერთს გამოჩნებოდა, ავს დასასრული ამ სოფელში არ ექნებოდა,

მაშინ სინათლე და სიბნელე გაიჭრებოდნენ, ვერ შეხვდებოდნენ ამ მიწაზე ერთი ბოროტეს, როგორც ზღაპარში ნახსენებია ის ორი დაი

უსინათლონი რომ ეძებდნენ ტყეში ერთმანეთს. მე უნდა შევძლო, დაწეროდა განგების მიერ იგი რაც ჩემთა წინაპართა ვეღარ შეიძლება.

ნიანი. ეგ სწორი ბრძანე უცილობლად, მეფეც ბატონო,

ეს არის კაცის უდიდესი ვალდებულება.

დემეტრე უფლისწული. (შემოყრდებმა, სტუმარს ვერც კი ამჩვენებს, ყელზე შემოეჭდება მამას).

მამე, მამილო, ვერ ვიპოვე მე ჩემი თორი, თქვი ვის არუქე საღმასური, მითხარი ჩქარა.

და ვითი. (გაუღიმებს კალთაში მოკალათებულ ბიჭუნას, მერმე ბაუქრიანზე მიუთითებს)

სიურის მეგობარს, ნინაი ბაქურიანსა, მიდი ავიცი და ბოლოში გამოითხოვე.

(დემეტრე დარცხენილი მიგახლება სტუმარს, მო-რიდებულად ეამბობება და გადის).

და ვითი. (მიამახებს გაქცეულს)

როცა სალაშქროდ მე და ძიას თან წამოგვყვები, ოქროცურვილი ზედ გეცმევა დემეტრე ქაჭვი.

(შემდეგ ამისა აღდება, სარკმელთან მიიყვანს ნინას, მხარზე ხელს დაადებს, ვარსკვლავებს უჩვენებს).

ხედავ მარბიხ ვით მოსხანებს კვლავად ზეცაზე, სისხლიან ომებს მოასწავებს უქვევლია,

ღმერთო მწედ ეუავ საქართველოს უსწორო ოში.

დემეტრე უფლისწული. (გახარებული შე-მოყრდებმა).

მამა, მამილო, სადაცა შემოვა მეგვეთ, ერისთავები ჩამოსულან, ბეშქენ ჩაუელი,

ლიბარტიანი, ვარდანიძე, არიშანი და სხვა მრავალი მედღეენი და მომლოცველი, აზნაურები ციხივანი და უციხონი, სამას და სამი ერისთავთა მოგვართვის ცხენი. დავითი. აბა, დემეტრე, შენ დაუხედი წრეთულს ჩვენ შეკვლეს,

ჩვენ, ჩვენ საზღვრებზე დაუხედედებით საქართველოს შტერს. (ისმის კაცუნი, დემეტრე წამოიძახებეს) დემეტრე. შეკვლე მობრძანდა. ხ მ. ა. კარი გამიღე. დემეტრე. რა მოგაქვს? ხ მ. ა. ოქრო და ვერცხლი, აბრეშუმი და ძოწიული,

ბედნიერება სამეფოს დროშასვანიას,

ერისთავების დამშვიდება, მიწის ბარაკა, საქრისტიანოს გამარჯვება და სიხარული.

ხ მ. ა. კარი გამიღე, კარი გამიღე, კარი გამიღე

უფლისწული დემეტრე კარს გაუღებს. შემოდის მეკვლე — გიორგი ჭყონდიდელი მოაბნევს ფეტვს. ხელში უჭირავს ოქროს ხონჩა, ახლად ამოღებული, თეთრი აბრეშუმი გასს ახევეია ხონჩას, ზედ აწყევია: ბროწეულები, ატმები, ყურძნის მტევნები, ოქროსა და ვერცხლის ჩვრები, სამწედურები, ფიალები და სხვანი.

ჭყონდიდელი. (სოცნის საითათოდ თანადამსწრეთა).

მრავალ ახალ წელს დაესწართ, შვილთო და ძმანო.

(დასასრული შემდეგ ნომერში)

ქრონიკა

● **ბაზმინი** ღირიგორს, საბჭოთა კავშირის სახალხო არტისტს, ზ. ფალიაშვილის სახელობის პრემიის ლაურეატს ოდისეი დიმიტრაიძის 75 წელი შეუსრულდა. ამ შესანიშნავი მუსიკოსის ცხოვრება და მოღვაწეობა დაკავშირებულია საქართველოსთან. თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორიაში მიიღო მან მუსიკალური განათლება, აქვე გაიშალა მისი მრავალფეროვანი და ძალზე ნაყოფიერი საშემსრულებლო მოღვაწეობა. სხვადასხვა დროს ო. დიმიტრაიძე სთავადაც მრავალი თვედღის სახელმწიფო სიმფონიურ ორკესტრსა და ზ. ფალიაშვილის სახელობის თბილისის ოპერისა და ბალეტის სახელმწიფო აკადემიურ თეატრს, ათეული წლების მანძილზე თანამშრომლობდა ქართველ კომპოზიტორებთან, მხარში ედგა მომღერალთა თათბებს. ო. დიმიტრაიძე ხელს უწყობდა ეროვნული სიმფონიური, საოპერო თუ სახალტო ხელოვნების განვითარებას.

ლის პრემიის ლაურეატის ჩანსულ კაბიის საშემსრულებლო ტალანტიც.

მუსიკალური აუდიტორიის მეზიერებაში აღბეჭდილია ოდისეი დიმიტრაიძის მიერ ღრმა შთაგონებით შესრულებული მრავალი მუსიკალური ნაწარმოები, რომლებმაც წარმოაჩინეს მისი შემოქმედებითი ზედწერისათვის დამახასიათებელი მრავალი თვისება — მასშტაბურობა და გაქანება, კემპარიტი არტისტიზმი აღბეჭდილი ტემპერამენტი, მშორვალე ემოციურობა, სიწყრდე.

ფართო და მრავალფეროვანია ო. დიმიტრაიძის რეპერტუარი, რომელშიც თანაარსებობენ კლასიკური და თანამედროვე მუსიკის შედეგები.

და მანც, ამ შესანიშნავი არტისტისათვის განსაკუთრებით ახ-

ლობელია რომანტიკული მუსიკა, რომლის სამყაროს იგი ვადმოსცემს დაუოკებელი მღელვარებითა და გატაცებით, შთაბეჭდილი ექსპრესიული დინამიზმით. ვერდისა და ფალიაშვილის, ბერლიოზისა და პუჩინის, მასკანისა და ლენკავალოს, ჩაიკოვსკისა და რახმანიოვის, შოსტაკოვიჩისა და ა. ბალანჩინაძის ნაწარმოებთა შესრულებიდან გამოსწვივის ო. დიმიტრაიძის საშემსრულებლო პალიტრის ფერადოვნება და სიმდიდრე.

ამ სახელოვანი მუსიკოსისადმი სიყვარულისა და პატივისცემის ნათელ გამოსხატულებად იქცა თბილისის კონსერვატორიის დიდ დარბაზში გამართული შემოქმედებითი საღამო. საღამო შესავალი სიტყვით გახსნა ცნობილმა მუსიკისმცოდნემ, პროფესორმა პავლე ხუტუამ. შემდეგ ოდისეი დიმიტრაიძემ საქართველოს სახელმწიფო სიმფონიურ ორკესტრთან ერთად შესრულა ბეთოვენის მეხუთე და ჩაიკოვსკის მეექვსე სიმფონიები.

უკანასკნელი წლების მანძილზე ო. დიმიტრაიძე თბილისის კონსერვატორიის პროფესორია. მისი ზედმდღევანელობით იზრდებიან მომავალი დირიგორები, მასთანვე გამოიწვრთნა საქართველოს სსრ სახალხო არტისტის, რუსეთ-

მთიელების ბელადი ტევტონელები ბარონს მიამსგავსა, მას აღმოსავლური ფაფახი დაახურა და ევროპული მოსასხამი მოასხა, რომლის შიგნითაც კავკასიური ჩოხა-ახალუხისნაირი რაღაც მოუჩანდა. ესა და მრავალი სხვა ასეთი ფაქტი მოწმობს, თუ რა საყოველთაო ხასიათისა იყო ინტერესი შამილის პიროვნებისადმი და საერთოდ კავკასიისადმი. მაგრამ დალესტნის ხალხებისა და მათი ბელადისადმი განსაკუთრებულ ინტერესს სწორედ გორშელტი იჩენდა. იგი სიურმიდანვე ოცნებობდა კავკასიაში მოხვედრაზე და ეს ოცნება 1858 წელს აუხდა კიდევ. იგი მონაწილეობს დალესტანთან რუსეთის თვითმპყრობელობის მრავალწლიანი ომის დამავიკრვინებელ ეტაპში. ამ პერიოდში მან მრავალი ჩანახატი, ეტიუდი, ესკიზი, შექმნა. ხუთი წელი დაპყრო კავკასიაში, შემდეგ კი დაბრუნდა მიუნჰენში, სადაც გულდასმით დაამუშავა კავკასიიდან ჩატანილი მდიდარი მასალა. გორშელტის ნაწარმოებები არა მარტო ასურათებენ დალესტნის ისტორიის მნიშვნელოვან მომენტებს, არამედ მდიდარ და საგულისხმო ეთნოგრაფიულ მასალასაც წარმოადგენენ. გორშელტმა დალესტნის თემებზე შექმნა დიდი ფერწერული ტილოები: „შამილის დატყვევება“, „კავკასიის ლაშქრობა“, „გუნების აღება“ (ამ ტილოს დიდი ოქროს მედალი ხვდა 1867 წ. პარიზის მსოფლიო გამოფენაზე), „კაზაკები თარეშიდან ბრუნდებიან“, „რუსეთის არტილერია ჩეჩნეთში“. ამ ორი უკანასკნელი ნამუშევრისათვის გორშელტმა ოქროს მედალი დამსახურა 1869 წლის მიუნჰენის მსოფლიო გამოფენაზე და მსოფლიო აღიარება მოიხვეჭა.

კონსტანტინე გამსახურდია

დავით აღმაშენებელი

(ოთხპტიანი დრამა)

სცენა მესამე

გეგუთის სასახლის ბუხრიანი დარბაზი.
ტალანში მონადირენი დაათრევენ მოკლულ ტახებს, ირმებს, მშველებს.

მონადირეთუხუცესი ორაჯენადა.
წრეულს ვერ იყო ნადირობა ბარაქიანი,
მხოლოდლა სამი უშვი მოკლა დავით მეფემან,
და თითო თითო ნიანიამ, ბეშქვი ჩაყელმა.

მერემეთუხუცესი.
ორი თავერის ერისთავმა ვარდანძემან,
ორიც ეგრისის ერისთავმა ლიპარტიანმა.
კარგად ისროდა კესაროსი მეფე გიორგი,
მან ორი შველი ლელიანში მოკლა ცხენდაცხენ.

მონადირეთუხუცესი. წრეულს როგორც
ჩანს უგუნებოდ ბრძანდება დავით, ვერც ერისთავებს
შევაძინე დიდი ხალისი.

მერემეთუხუცესი. (აქეთ-იქით იხეკება).
ღმერთმა გვაშოროს, მაგრამ როგორც უფრო მომიკრავს,
სელტუჯიანი კვლავ აბოგდნენ და დავით მეფე
მარჯვე დროს უცდის. რომ უბრძანოს ლაშქარს
შეაოპა. (იღუპალი ტონით) აფხაზეთიდან, ეგრისი-

დან, ტაოს კარიდან წუხელ მოუხსამთ ქუთათისში დიდად კარი. ივანე თორელის სამცხის სანნი მოუ- რეთკა, სამი ათასი ბეშქენ ჭაუელს ჭავხილიდან.

მონადირეთხუცესი. ეგ მეც ვიცოდან, ასეთი რამ და არ ვამხედდი, კალაღობები შეხივოდენ გუშინ ერთმანეთს: ფრიალ საშურო საქმეში დაგვაკისრესო, განვახლებოთ თოვვის ციხე, ლომისის ციხე, ნიჭგორის ციხე, თუხარის დაგვრჩაო ახლა, ბოლშეულის ციხე, კობტის ციხე და ფანსკერტი, ბოლოს მგელიცხე, პოლიციხე და პეტრეს ციხე, ამას მოვრჩებით, შიდა ქართლში

გვაგზავნიანო.

ნიანია ბაკურიანი. (მონადირეთხუცესსა და მერემეთხუცესს)

მარტო დამტოვეთ, მესტურეთხუცესს მიხმეთ. (ის ორნი გადიან).

მესტურეთხუცესი.

შტორა მორკნეველი და გოგინია ტარიკისძე გეა- ხლენენ, თან მოუყვანიათ ის ხუთი პირბადიანი რაინ- დი, ფარცხისის ციხის სანაგებში დატყვევებულნი.

ნიანია. ამცენ მობრძანდენ და თან მომგვარონ ტყვენი. დავით მეფისგან ნაბრძანები მაქვს პირადლ დავიკითხო.

მორკნეველი. (შემოდის, მის უკან გოგინია ტა- რიკისძეს მოჰყავს ხუთი ხელბეგარული, ჭაჭვის პირ- ბადიანი რაინდი).

ბევრი ცეცხეთ, თავდაპირველად პირბადეს არ იხ- დიდენენ, პირბადე ავხადეთ, ახლა ვინაოხას არ ამხე- ლენ. ორნი ლიპარიტის აწაურებია ზეგისისძე და სიორისძე. ისინი გამოტუნდენ ეკრანთაში დამარცხე- ბის შემდეგ ჩვენ ვმალავდითო ამ სამ თურქს ჩვენს ციხეებში, ბოლოს ლიპარიტთან მიგყავდაო კლდე- კარის ციხეში. (შემოდის მახარა).

ნიანია. (მწითურ გრძელწვერა მოხუცებს მიე- ხლება).

მაშ არ გინდათ თქვენი ვინაოხა გავმცნოთ? კარგი და პატიოხანი, ახლავე გამოვარკვე თქვენს ვინაო- ხას.

(ნიანია ანიშნებს მახარას, იგი ხმალს გაიძრობს და წინ დაუყენებს წვერწითელას ირიბად. თავის მხრით მახარა მორკნეველს ანიშნებს, ისიც გაიძრობს ხმალს, ტუსალების მხლებლებიც იმიშვილებენ ხმალს და უბ- რძანებენ წვერწითელას გადახტეს მოპირულ ხმლებ- ზე, წვერწითელა ერთი შეხტება და გულშემოყრი- ლი ძირს დაეცა მის წინ გამწვერლ ხმლების გადა- ლმა. მოასულიერებენ).

წვერწითელი. აჰა, მე გახლავართ ამირ ტეგგა. მახარა. (აღტიკნებული) აჰა, აჰა, კარგა მოსრ- დილი ონავარი მოპყოლია ტარიკიძისთ ოჯახის მი- ერი დაგებულ ანკეხებს. ჰაააა...

ნიანია. (მახარას) დამწვიდდი, უფლისწულო!

ამირ ტეგგა. გინდ მოპირულ ხმლებზე გადა- მხტუნეთ, გინდ ორი ცხენი შემამით მკლავებზე და შუაში გამხლიჩეთ, როგორც გიურჩებს გრვევით ეგ, თუნდაც ერთ სიტყვასაც ვერ დამაცდევინებთ ალა- მის შეურაცხყოფელს, რადგან ალამ უოვლის მხილ- ველია და იგი უმზერს ჩემს წამებას თვალნათლივ.

ნიანია. ჩვენს მეფეს არ ესაჭიროება თქვენი სჭულის შეურაცხყოფა. შენ გესთხარი, ამირ ტეგგა,

ვისთან მოქონდა ის ებისტოლე, რომელიც ახლა ში ვიპოვნათ გოგინია ტარიკისძემ.

ამირ ტეგგა. ამირ ლიპარიტთან კლდეკერძე ნიანია. იმ ორ ქართველ აწაურს ხალ გადა- აწუდით?

ამირ ტეგგა. რატი ლიპარიტის ძემ გამოგვიგზა- ვნა ჭერ კიდევ ეკრანთაში ბრძოლის დაწვევამდის. თქვენ ვცდილი ამჭარად, მაგარა...

ნიანია. მაგარა რა?

ამირ ტეგგა. ალამ უძლიველია და შეუმუსე- რელი და ხმელეთის პირზე რაც ხდება, უველანი კა- ლმებდად რომ იქცენ და რაც ზღვებია ამ ქვეყნად, მელნად რომ იქცენ უველანი, ალამის ძლიერე- ბას მაინც ვერ აღწერენ. მხოლოდ თქვენ, გიურები, ვერა ხედავთ. ალამის ბრძანებით რომ მოსდევს დღე დამეს, შუე და თვარტეც ალამის სამსახურში რომ არი- ან ჩამდვარნი. ალამა იგიც ზედმეწივენი იყის, რაც კი რამ მიჩქმალულია ზღვათა უფსკრულებში, ალამს არც ის გამოეპარება, თუ რა ბელი ეწვევა დედის სა- შოში ჩასახულ ჩვილებს, მან უკეთ უწიეს, ვინ სად გაიშარკვოს და ვინ სად დამარცხდეს, რადგან ალამ უოველთა კაცთა და უოველთა ხალხთა გულთ- მეცხერიდა და იგიც დაწერილიც უურანხო: პირუტყვ- ურცხისი არიან ისინი, რომელთაც ალამის ძეძვეპო- სილება არა სწამთ. ალამა მოგვაკუთვნა ჩვენ მთე- ლი სამყარო, რათა უველგან გავშალოთ ჩვენი კარვე- ბი, ველეთი — ჩვენს ცხენებს, თქვენი ეკლესიები ჩვენს აქლემებს — ბოსლებად ალამა უბოძა.

ნიანია. ვის თქვენ?

ამირ ტეგგა. ჩვენ თურქებს, ალამს, მეაბარე- ებნასა და მეხმელებს.

მახარა. (ნიკასს იფხანს ნერველოლობისაგან) - ჰა, ჰა, ჰა, მაშ თქვენა გგონიათ, ჩვენი ქვეყნაც თქვენ მოგანიჭათ ალამა არა? რათაო ვითომ?

(ნიანია აწვივდება მახარას).

ამირ ტეგგა. რათა და კავკასიაში სამივე კლ- მადის შავა ურთიერთთან შეზავებული ველთა სი- თბო, მათა სიგრილე, ჩინებული მითის წყაროები, ესე იგი, აქ უოველივეა რაც ჩვენს ცხენოსნებს, ცხვრებს და ცხენებს ესაჭიროებათ.

მახარა. ჰო ეგებ ჩვენც გვესაჭიროებოდეს ეს უოველივე?

ამირ ტეგგა. რა უყოთ მერმე, თქვენ ურწმუ- ნონი ხართ და მცირელი, ჩვენ მორწმუნეი და ბევ- რნი ბევრი. ალამ, მრავალთა ღმერთი და სიამარ- ლეც ბევრის მხარეუა მუდამ, გემათი (უკანასკნელი სიტყვა ყვირილით თქვა).

მახარა. (წამოუვარდება და უყოვლებს)

აქლა ეს მითხარი, ამირ ტეგგა, შენ კარგად იცნობ თქვენს უურანს?

ამირ ტეგგა. ჰმ, მე თუ უურანს არ ვიცნობ, მაშ რაღა მცოდნია, ჰე!

მახარა. მაშ თუ აგრეა ნახე ოცდამეერთმეტე სურა თქვენს უურანში და მაინც ახე სწორია: მოსო- მე შენი ნაბიჯები და ხმა შენი, რამეთუ უყოლაზე დი- დი ხმა სახლდარსა აქვს.

ნიანია. უფლისწულო დამწვიდდი.

(დიდი ბუკის ხმა ისმის).

(მახარა ანიშნებს მორკნეველს, ტყვეები გაჰყავთ,

დავით მეფე და სასახლარები შემოდინან, მესტუმრეთ-
უხუცესი შემოპყვება მათ).

და ვითი. (მახარას) გიორგი ჭყონდიდელი თუ
შობრძანდა?

მ ა ხ ა რ ა. დიდიდანვე გიცდით.

და ვითი. (მესტუმრეთუხუცესს) აწვი ვაზირთა
უპირველესი.

(მესტუმრეთუხუცესი ვაღის).

და ვითი. გამოტყდნენ ის პირბადაინი რაინდე-
ბი?

მ ა ხ ა რ ა. მოპირულ ხმლებზე გადახტომა შევთავა-
ზეთ და იესრეს. ამირ ტეგვა და მისი მხლებლები
აღმოჩნდნენ.

და ვითი. (ნინას უბრძანებს) ქუთათისის დი-
ლეგში გააგზავნეთ.

გიორგი ჭყონდიდელი. (ეამბორება მე-
ფესს, სასახლარებს მიესალმება).

სულთან ბარქარაის უპისტოლე გაახლოთ,
ჩვენმა სარწმუნო კაცმა ისაპანში, ჯოჯიშ.

და ვითი. მოგვხსენდეს.

(გიორგი მეფე შემოდის).

ჭყონდიდელი. (ტატი კითხულობს).

სახელეთა აღაპისათა, შიწყალისა მწყალბელისა-
თა, არა არს ღმერთი თონიერ აღაპისა და მუშა-
მეფია მოციქული მისი. მოხსენდეს სულთანთა უფრ-
თგულეს მეგობარს აბდულ მესია ალი მალიქს გიურ-
ჯისტანის სულთანსა დაუვლს. მას უმასა შინა მანისი
თქვენი, მეფეთ მეფე გიორგი კესაროსი ეახლა ირანი-
სა და არაირანის მაღალ სულტანს, მარადის გამარჯ-
ვებულ მალიქ-შაჰს ისაპანში და აღუთქვა ხარაჯა.

მრავალ წელს იხდიდა კესაროსი გიორგი ხარაჯსა,
ხოლო მას შემდეგ, რაც ეფ მისი ღმერთი დაუფულა
გურჯისტანის ტახტსა და გვირგვინსა მამულსა, აღი-
კვეთა ხარაჯის მოცემა. უცუთო სულტანი გიურჯისტან-
ისა დაულოცა არ ინებებს დაწებებულ ხარაჯს ვა-
რდალს იმ დღემდე ამ დღემდე, უბრძანებ ჩვენს
პირველ ვაზირს ამირ ბენ ანიმას დაგვიწყოთ ომი
თქვენი ქვეყნის შესამუსხრელად. აღაპიც მოწმეა და
საკამარისი მოწმეა იგი.

ა ბ უ მის საფერ რ ტ ე ნ ა ლ დ ინ ბ ა რ-
ქ ი ა რ ო კ. მარადის გამარჯვებული სულტანი ირანი-
სა და არაირანისა.

და ვითი. (გამოართმევს ეპისტოლეს ჭყონდიდელს,
კითხულობს).

მუვა ლი ლაპუ — იგი არს აღაპი.

შეღვის მცველის სახელი არა ჩანს.

(დარბაზში მყუდროება ჩამოვარდება წამიერად)

გიორგი მეფე. დარბაზის ერთი შერებულე-
ბა, რომელსაც უხუცესნი და მღვდელმთავარნი არ
ესწრებოიან, შერებულეობა არ არის.

(გიორგი ანიშნებს მესტუმრეთუხუცესს, შემოდინან:
შამან ერისთავი, ანტონ ქუთათელი და სამი მოხუცი
ერისთავი, ეპისკოპოზი ორი. ისევ ღუმელი).

გიორგი. ჭერ ახალგაზრდებმა ბრძანონ (ლიბარ-
ტიანს მიმართავს), ჭერ შენა ბრძანე შერგილ.

შერგილ ლიპარტიანი. დარბაზიხელნო,
მოკლედ მოგახსენებთ საოქმელს, რადგან ამჟამად
გასაკეთებელი მეტი გვაქვს, ვიდრე საოქმელი. სუ-
ლტანის ეპისტოლე არც ისე მოულოდნელია, მართე-
ბული იყო დავით მეფის გადაწყვეტილება წერიულს

გაგზავნულზე ხარაჯის მიცემათ უარის შეთვლა რომ
არ ინება. წიგნი არ მივწერეთ, სამაგიეროდ უცდელ
მოვიგეთ, ძველი ციხეები შევაკეთეთ, ახლანდელ
გეთ. ყოველი ომი საფრთხეა, საფრთხეს უნდა გა-
ნერიდოს ბრძენი, მაგრამ როცა კარზე თავად მოგად-
გება საფრთხე — უნდა შეებრძოლო მას.

გიორგი. ახლა ნინია ბაკურიანს მოვუსმინოთ.
ნინია. დარბაზიხელნო, მე რა უნდა მოგახსენ-
ოთ, ჩემზე ღვარკო გონიერია და ჩემზე მეტად მა-
მაცებს. სულტანი თავდასხმით გვემუქრება, ეს აგრე-
მაგრამ როცა იგი, ვისაც თავს ეხსიან, სხვა გა-
მოსახლად ვერა ხედავს, მართებულად მოიქცება, თუ
შეგებება მტერს, კიდევაც რომ იცოდეს წინაწარს,
რომ დაღუპვა მოეღის. თუ ჩვენ ახლა არ გამოვი-
ყენეთ ხმალი, რა საჭიროა ქარქაშში ვატაროთ იგი?
გიორგი. ახლა როგორ არიშინაშა გავაწყოს თა-
ვისი აზრი.

არიშინა. დარბაზიხელნო, მე თქვენი უმდაბ-
ლესი მონა, შერებულეობი არ გახლავართ, როგორც
მოგახსენებთ, რიტორიკი არ ვყოფილიყავ, ისო-
დენ პათეტიკულთა წინაშე გრძობად საუბრის გან-
ვერიდებოდი. ჩვენ უომრადაც საფრთხე მოგველის,
ხოლო ომიც საფრთხის მიმოტანია, ხომ? ასეთ შემ-
თხვევაში ბრძენი ვაზირი ომს უჩივრებდა მეფეებს, ხა-
რაჟა შვიდილობანი მონობა. მონობაში აშენებული
ერი ჭერ არავის უნახავს, მაგრამ ომში ყოველთვისაა
გამარჯვება მოსალოდნელი, ოღონდ გააჩნია, ვინ რო-
გორ აწარმოებს მას.

(პაუზა)

გიორგი. ყველაზე მეტი სიფრთხილის გამოჩენა
უხუცესთა ვალია, უხუცესნი, რომელნიც სიფრთხილს
არ გამოიჩინენ, უხუცესებად ვერ ჩაითვლებიან. არც
მე გეგონოთ ხარაჯის მიცემის მომხრე. თუ სა-
მარადელსო ყმობა სულტანსა მიკისრნა ოდესმე, მა-
გრამ არა მგონია, ჩვენ ჭერ შეგვემლოს ხარაჯზე უა-
რის ომს, რადგან ეს ომს მოვიტანს მხოლოდ. ახა-
ლგაზრდები იქაღინა ციხეები შევაკეთოთ, მაგრამ
სადა გვყავს იმდენი ლაშქარი, სულტანს რომ გავუ-
მკლავებოდ. ჭარი უციხოდ დაიხაზ ომებზე, მაგრამ
ულაშქაროდ ჭერ არც ერთ ციხეს არ უღმინა. ვაჟ-
კაცი უნდა ერიდოს შემოდგომის ქუზილსავით აშო
ქაილს, უძლიერესთან შეებრძობებასაც უნდა ერი-
დო, რადგან ქარის პირისპირ ჭერ არასდროს წასულა
ღრუბელი. ყოველი კაცი გმირია ომის დაწყებამდის,
მაგრამ გმირისა და ღმირის ვინაობა მხოლოდ ომის
შემდეგ გამოჩვენდება მუდამ.

შამან ერისთავი. დარბაზიხელნო, არც მე
მიმინოთ ხარაჯის მიცემის მომხრედ, მაგრამ ძლიე-
რის მტრის წინააღმდეგ მოუშუადებლად გალაშქრება
იგვიყავ, რაც ფეშვიველა მონის სპილოსთან შეტა-
კება. ვინც მეფის საამებლად არასაქნელს შესაძლებ-
ლად დასახავს, იგი ცუდი მოთაბიარეა, ამიტომაც
სჯობს გაგულისხმება მეფისა, ვიდრე ომის უფსკრულში
მისი გადაჩენება.

და ვითი. მე დიდახსნ თავს არ შეგაწყენთ დარ-
ბაზის ერთი. აქ შპირად ასხენებდნენ ძლიერ მტერს.
თუ კაცი არ შეეცადა მტერი დააუშლავდეს და თა-
ვით გაძლიერდეს, მუდამ უძლიერი დარჩება უთუოდ,
ხოლო მტერი მისი მუდამ ძლიერი, და ასეთი რამ
ხდება მხოლოდ ხმლის მეოხებით. ომი წრთობაა არა

მარტო ხმლისა, ხალხისაც ვინც მართებულ ომს გაუბრძის, იგი მრავალ უმართებულ ომს თავზე მოახვევს თავის ხალხს. ომი საფრთხეა, მაგრამ ამ საფრთხის წაშლით მხოლოდ ომი. ჯერ უსისხლოდ არავის მოუგია ომი, არც თუ უომრად დამყარებულა ოდესმე მშვიდობა. აქ აგრე ბრძანეს, შემოდგომის ქუთხილსავით ამაო ქაილდს უნდა ერიდოსო ვაჟაკი. ეს ტეშმარტიოა, მაგრამ ამაო ქაილი იგია, როცა შემოდგომის ქუთხილით იჯანდის ვინმე, მაგრამ ისეთ ქუთხილს, რომელსაც ნოყიერი წვიმები თან მოჰყვება, ქაილი როდი ეთქმის, არამედ მუქარა, როცა მტერი გვემუქრება, ჩვენ არ ძალგვიძს მოსაკითხვებით ვუპასუხოთ.

მართალია, ომი სიკვდილის მთესველია, მაგრამ რადგანაც ბრძენი უომრადაც ყოველ წუთს უნდა მოელოდეს სიკვდილს, არა ღირს პირის შერცხვენა მითუცისებულ ომში.

გიორგი ჭყონდიდელი. დარბაისდნო, მე მხოლოდ ორიოდ სიტყვას მოგახსენებდით: ომი უნდა გამოუყუცადოთ ომს. ახლა უნდა მოგახსენოთ კირონი მანგლდის მიერ დღეს გამოგზავნილი ბარათის შინაარსი: ლიპარიტ ერისთავმა თრიალეთის ციხენი გადსაცა თურქებს. რატი ლიპარიტისძე დამოუყრებას დაპირებია სულტან ბარქაიარკს.

(საერთო აღშფოთება).

მხარა. მიეცა ძალი ნათხევარსა ისევ თავისას.

დავით ი. (ჭყონდიდელს) მამაო გიორგი! სექტემბრის ათისათვის მწაობა უბრძანე ლაშქარს!

გიორგი ჭყონდიდელი. იყავ ნება შენი, ჩვენო პატრონი!

სენა მირთხი

კლდეკარის ციხის დიდი დარბაზი, კატაი და ლიპარიტი დაწრიალებენ. დედისიმედი და ლლაი ტახტზე წვიან თაქვე დამხობილნი. ლლდსაყორცნების გრიალი ისმის.

მანდატურათ უსუციქსი. თირქაში (აქოშინებელი შემოვარდება შეკურვილი რაქნდების თანხლებით). დავით მეფემ მოძრავი კოშკები მოაყენა კლდეკარს. ერისთავთ ერისთავმა რატიმ ციხის ზერელიდან გაასწრო. იჩქარეთ, თორემ სამი საბრძოლო გოდოლი უკვე აიღეს. ოთხივე კიდიდან მოდიან იერიშით სამეფოს ქარბო.

ლიპარიტი. წასვლა უკვე გვიანაა, თირქაშ. შენ რატის თან გაყოლოდი, სჯობდა.

თირქაში. მამ მე მივლივარ. პირველ გოდოლში ვცდი შებრძოლებას კიდევ.

(თირქაში და მისი მცველები კარისკენ გარბიან ხმაღმემართული. გიორგი ჭყონდიდელი რანდებიანად შემოდის. თირქაში შეეკენწლავება, გიორგი ბარძაყში ავტერებს მახვილს, თირქაში წაიქცევა. ჭყონდიდელის მხლებლები დერეფიან თირქაშის მხლებლებს, გაიმართება ბრძოლა, შემოსულნი ნინია ბაყურიანი და მისი ამაღა. ლიპარიტელებს შეჰყარვენ, ბორკილს დაადებენ ლიპარიტსა და მის მცველ რანდებს. გაიმართება ხელჩართული ბრძოლა, ბოლოს ლიპარიტს

და მის ამაღას ზოგს შეჰყარვენ, ზოგს სარკმელში და გადაჰყრიან. ქოსსა ჰყარვენ კლდეკარისკენ მღვდელთა შემოსულ რანდებს შემოჰყარენ მღვდელთა ლიპარიტელები).

კატაი. (ფერხითი დუფარდება მეფეს). ოქახს ნუ დამიქცევ, მეფეე ბატონო, კვლავინდებურად სულგრძელობა გამოიჩინე.

(დავითი წამოაყენებს წაქციულ კატაის და ტახტზე დააწევს).

დედისიმედი. (იჩქრება მეფის წინაშე, მუხლზე მთხვევს დააპირებს).

მეფეე ბატონო, მითუტვე საცოდავ მამაა! (დავითი არ დაანებებს მუხლზე მთხვევას დედისიმედს, წამოაყენებს, ამშვიდებს).

დავით ი. (ნინიას) ახლა შეხსენით მხარგაყრულებს ქედზე ბოკალი და დაუბრუნეთ ტყვე ერისთავის თავის ხმალი.

ლიპარიტი. (თავჩაქინდრული მივა მეფესთან, იხრება და ჭკვიის კალთაზე ჰკიცის).

ამიერიდან შენ იქნები მეფეთ-მეფეო ჩვენი ბაღანი, ბავჯავაში ძვირფასი სიძე.

დავით ი. ეს მესამეჯერ მოკეტვე დანაშაული, მაგრამ გახსოვდეს სულგრძელობას უველასგან

ქებულს, როგორც ყველაფერს თავის დროზე გაუღის უავლი.

განუსაზღვრელი სულგრძელობა, გულმოწყალება, განუსაზღვრელი სიძაბუნის საფანელია, დროა წინასართ უთავჯამო აღიაროთი გარდასულ უამსვე გავატანოთ და შევეცადოთ, ახალი ღვიწი დავაყენოთ ახალ თხიერში. ნუ ვაჭმევიანებთ შვილითა ჩვენითა, რომ

ნათესავი ქართლოსიანთა ყოფილა ორგულბუნების, აგრე სხვევლათ ძველთაგანვე ჩვენს აზნაურებს, განდიდებოდნენ და ჰპოვებდენ რაჟამს დიდებას, შეუდგებოდნენ მოკეთათა მტრად მოკლდნას, არ უნდა ზღვარი ასეთ ცუნდარუს და ატრუკებას.

ოსის გბოლივლზე მიჰყიდნენ პირველმოშობას, მამულს და ნამუსს საქართველოს

მოსისხარ მტერსაც. **ლიპარიტი.** ღმერთოა მოწმე, შენს დაღატკი არ მიძებს ბრალი,

მოულოდნელად შემოეწყვენ კლდეკარს თურქმანნი,

შეღას ველოდი მუხრანიდან, უფლისციხიდან, შემომითვალეს წაბრძანდაო მეფე აფხაზეთს, ეშვზე ნადირობს და სათქვენოდ სად

ესვლიბაო. **სხვა გზა არ გვქონდა,** მტერს მივიციო

ხულუტის ციხე სულტანს ხარაჟა შევაძლიეთ, ამირას ხარკი, დღემდის ვუცდილით ხელმარჩვე დროს,

ვიდრემდის მეფე, იმერთა ლაშქრით გასტხავდა სამშვიდღეს,

ლორეს, მამის კლდეკარში ამბობებას შევძლებდით თავაო,

თურქმანთა ჭარბს შევმუსრავდით საერთო
ძალით,
ეს იყო ჩვენი იდუმალი გულის წაღილი.
შრისხავდეს ზეცა მე შენს მიმართ თუ ვიყო
ფულიდი,
ღიად წინაპრებს ხამს მოსდგამათ ძენიცა
ღილი.
და ვ თ ი. ჩვენ ეს გვჩვევია, წინაპრებით მუდამ
ქაღილი,
ზანტ აქლემივით ყოველ კორაღზე სათნოდ
ვიჩოქებთ,
ვითომც იმიტომ, რომ წინაპრებს მივავთ
ვალი.
ღიდი წარსული მას შერჩება დასაქადნებლად,
ვინც დაიკვიდრა ღიდი აწყო და მომავალი.

მომხმამება მესამე

სენა პირველი

იგივე კლდეარის ციხე. სეფეკალების სამყოფელი.

ხო რე შან. (სარკმელთან ზის უსინათლო დღამ-
ძუღ დედისიმედისა, იძახის,
ლეღაი ი ი ი ი...
ლეღაი ი ი ი ი...

(სამყოფელში რამდენიმე ჯარა, სართავი, ჩიხრიხი,
ქალაგანი ზოგი ქსოვს ზოგი ართავს. 13 მეკრავი ქა-
ლი თავიღლუნული მუშაობს. სცენისაყენ უფრო ახ-
ლო მჭდარი მეკრავი ქალი ეუბნება მეორეს).

პირველი მეკრავი. გაწყალა გული ამ ბედ-
შავმა ზორიანმა, რაი უნდა ნეტა, რად უძახის ლე-
ღაი?

მეორე მეკრავი. თავთ არ იცის მაგ საწყა-
ლმა. რაი სურს რა ძნელია უსინათლობა, ხე!

პირველი მეკრავი. ნეტავ ასე თუ დაბა-
დებულა მაგ ბედშავი?

მეორე მეკრავი. ყვავილმა დააბრმავა ანგრე,
აუსუს ვისაც მაგის კაი ქალობა არ უნახამს. გიორ-
გი მეფის სპაში თავის ცხრა ძმასთან ერთად იბრძო-
და ვაჟაკურად გადაცმული. ქმარი თურქმანთა მო-
ულესი. ექვსი ვაჟი დაზარდა, სამ თვეს გარს ადგ-
ნენ ღელაქმუდის ციხეს განკრული ამირას ჭარბით, თა-
ვის ვაჟებს მხარს უმშვენიებდა, ვაჟაკებს შურდათ
თურმე მისი მამაცობა და სიჩუქე.

(ციხის ეზოდად ისმის: ბიჭებს ეძახიან, ყვირიან,
ქოქოქოებენ).

პირველი მეკრავი. შენს გათხოვებაზე იქ-
ნებოდა სწორედ ასეთი ამბავი, ასმათ, სამი კვირეა
კერაჟთ და კიდევ რამდენი დავგრჩენია საქმე. ური-
ცხვი საკლავი დახოცეს, ასზე მეტი ხარი-ირემი დაკ-
ლეს.

ასმათ. ჩემს გათხოვებაზე? ნუ გამახსენებ, ქა,
ღვიროზე მეტი ცრემლი და სისხლი დაიქცა. ბოლ-
ნისის საყდარში რომ მივეყვდი უბედურ ჩემს ქმარს
გვარდასაწერად. გზაში თურქმანები წამოგვეყენენ, მა-
ყრებიან მღადებიანად გაგვიტაცეს. ცხოვრებულმა ჩემ-
მა მამათილმა ძმები აიყოლია, ძმათა შვილებითა და
კეთილშინიანთა, მთელი სოფელი გამოაკვიდრა მდე-

ვრადტყვი წამოეყენ მარბიელ რაზმეულს. უმარ-
ყალოდ ხოცეს ურთიერთი, ნეფე დედოფალი ტყვე-
ვარჩინეს, მაგრამ ნახევარი სოფელი გაწყვეტა.
ქმანები გააქციეს, არც ჩვენ დავდგომოთ კაი დღე,
სამი ურემი მეკდარი და დაჭრილი ამოვზიდეთ იმ
ტყვიანა. ტირილ-ტირილით წამიყვანეს ბოლნისის სა-
ყდარში ტირილითვე მომიყვანეს საწოლში.

მესამე მეკრავი. ცუდ ამბებს ნუ იგონებთ,
ქაღელი, არ დაღამსოთ მზითვეი. დედისიმედე ალა-
ლია ჩვენი ამაგი.

მეოთხე მეკრავი. მართალია, მართალია ქა-
ღელი, ყოველი სიკეთე ალალია მისთვის. იმ რო-
კაის, კატაის რომ არ ეჩინოდეს, ჩვენ დაგვირგე-
ბდა ლიპარტის ქონებას. იცის ქვრივი რომა ვარ,
ბედშავი და გაუცხოხავი. მოგოგამდებმა მომიტანს ხო-
ლმე ნამალავად რაიმეს. ეს რიდე დედაშენს მოტა-
ნეო, ეს წინდები შენ ბიჭუტელასაო, ეს თავშალი შენ
გოგონასაო, ეს თავსაფარი შენ ძალუასაო, კეთილი
ქალიაო ძალუაი შენი, ქნარზე დაკვრა იცისო კარ-
გი.

მეხუთე მეკრავი. დედისიმედის ხათრი მაქვს
თორემ, აბა, კატაის გულისათვის დავიფხვდი სწო-
რედ თვალმებსა.

მექვესე მეკრავი. ერთი მაგის საიქიოს წა-
შაგებას მოვესწრებოდე, ქაღელი, ამდენ ჭაფას კი-
დევიც გავეწვდი. ისეთ ზიზილიპილიებს შევუტერავდი
ჩემი შვილების შტესა, სულ პაინე-პაინითა და ფიფინ-
ფიფინით გავისტუმრებდი ემშაგებთანა.

მეშვიდე მეკრავი. პოი, რარიაღ დაამშვე-
ნებდა მაგ სულაკათანს კუბოში წოლა!

მეერვა მეკრავი. თურმე ჭოჭონებში ხუცუ-
სი ვერ უთავნათო, ქა, და ყვავს უპირებენო უს-
ტაბაშად დანიშნას, როცა კატაი ჭოჭონეთში მოხვ-
დებდა, კატაის დანიშნავენ ემშაგების უსტაბაშად უთო-
ედ.

მეცხრე მეკრავი. საოცარია მაინც, სულ ქურ-
დობა ელანდებდა მაგ უზადრუქსა. ამას წინათ შეიო-
ბორიალდა აქა, მე კევსა ვლექვდი ჩემთვის. რასა
ქვამო, ქა? შენგან მოართმეულ ქუმელსა მეთქი. შერ-
ცხვია და გაიძურწა.

მეათე მეკრავი. როცა კიბზე შემოგვეყერ-
ბა წინმიშავალია, სუ მუდამ ჩვენს უბე კალთებს
უთავითავალბს, გო. წინებში წამოღე ნამცხვარი
მომარბენინა დედისიმედმა, შენს ბიჭუნას ყბაყუ-
რაი სჭირს. ეს ნამცხვრები მოტანეო ბლარს. პირ-
ველი გოლოღის ალაყათინ შემომეფეთა კატაი, რა
გავივლიო ეგ ჭიბები, ღიაცო? ნამცხვრებმა მეთ-
ქი ბატონო, დედისიმედმა მოთავაჯა მეთქი, ბლა-
რი მუავდა მეთქი ავად. ესა ვთქვი და ცრემლი მო-
მერია ამ სამიწე თვალმებზე. გო. შენვე იპარავ და
შენვე სტირობ, დამჩხავლა, ანგრე იცითო მდამო-
რბება: ჭერ მოსაჩაბთო და მერე სტირობო. აბა
ლოცვის დროს როდი იტირებთო ანგრე. კინაღამ მი-
ვახალე, გო, ოღონდ შენ მოყვდი და გიტირებ მეთ-
ქი კობტად.

ხო რე შან. ლეღაი ი ი ი, ლეღაი ი ი...
ლეღაი. (შომუნჯართა სამყოფელში შემოდის).
რაი გინდა, დედილო?

ხო რე შანი. ახლავე აქ მომგვარე დედისიმედი,
ჩემი უსინათლო თვალების სინათლე, ვაი, ჩემს თვა-

ლებს. მისი ბედნიერება მხოლოდდა მისმის და სკაუთარი თვლით ვეღარა ვნახე, შვილო, სიზმარი მქონდა, სიზმარი, ლეღაი, ახლავე აქ მომგვარე დედისიმედი, ლეღაი!
 მკერავები ერთხმად. რა სიზმარი რა სიზმარი, ხორეშანი?

ბორეშანი. მთიულეთში, ჩვენი ციხის ჩარდახზე ვისხედით მე და დედისიმედი, ქვეყანა იწვოდა გლოვისაგან გაოგნებული. ცას მისწვდენოდნენ ქორნი, წყალნი სწყდებოდნენ სათავებზე, ვარსკვლავნი დღისით. მზისით ცვივოდნენ ციდანა. ერთი ტიალი ქორი ჩვენი ციხის ეზოში გადმოიხვეწა და წაეტანა ჩვენ შინაურ ხოხობს!

პირველი მკერავი. კაი სიზმარია, ხორეშანი, კაი.

(შემოდის დედისიმედი).
 ბორეშანი. ბრწყინავს მშვენიება შენი?
 პირველი მკერავი. ხოხობსა ჰგავს დედისიმედი, ხორეშანი, ხოხობს.

მეორე მკერავი. ხოხობს კი არა, ორი კვირის მთვარესა.

მესამე მკერავი. მთვარეს კი არა, ბროწეულის ყვავილს.

მეოთხე მკერავი. ბროწეულის ყვავილს მთვარეს პირი, სახე და სხეული ნუშისგულივით თერთი აქვს შენს გაზრდილს ხორეშანი!

მეხუთე მკერავი. მშველი ხომ გახსოვს, ხორეშანი, შენი, ერთმა ფშაველმა რომ მომგვარა დედისიმედს, სწორედ იმ შუნს მიაგავს შენი გაზრდილი, ხორეშანი.

ბორეშანი. (დედისიმედს გადაეხვევა) მოდი, დაგლოცო, ჩემი უსინათლო თვალების სინათლევ. სიზმარი გნახე, შვილო, ვაი, ჩემს დღეს, რომ ცხადღევ ვერა ვნახავ ვერა უამს. დაილოცოს შენი სათნო გული, ჩემო სიბერის ტბილო საღლუნო, შენ უფელთა უბედურთა თანამდგომო, ჩემი უსინათლო თვალების ნათელი. ნუშე უწყენია შენთვის ცეცხლბა, კარსა და წვიმასა, რამეთუ შენა ხარ თავთი ცეცხლზე უფრო თბილ, ჰაერზე უფრო ჰამო, წყალზე უფრო რბილ, შაქარზე უფრო ტბილ, ჩემო უსინათლო თვალების სინათლევ. მაკაცე, ჩამიჭექი კიდევ ერთხელ კალთაში, რათა მოვიგონებდე შენს ბაღლბას, როცა ჩემს ძძუბებზე ეკიდე, როგორც მწიფე ნაყოფი.

(დედისიმედი კონის. მკერავები გარს მოხევევიან დედისიმედს).
 დედისიმედი. დედამძე მკერაზე მოუცაუენებს დედისიმედს).

ბორეშანი. ეგ ის ხატია, შენმა დიდდამ მზითოდა რომ გისახსოვრა სიკვდილის წუთებში, ნათელი ვადაგეს მის ხსოვნას, შვილო.

დედისიმედი. ის ხატია, დედამძევე ბატონო.

მკერავები. ეხლა ჩვენც დაგვაჭილდევ შენის კონით, ბატონიშვილო.

(ღიაცები ოფს იწმენდენ ტუჩპირიდან, დედისიმედი სათითოდ ჰკონის ღიაცებს. ქალები გაიხარებენ, დაიწყებენ სამიას ცეკვას).

პირველი მკერავი. (მღერის და ცეკვავს).
 ჩვენს პატარაძლს მოვუქარებ
 ოცდახუთი ნატი,

დროც მოვიდა საქორწინო და აუყავდა ფშატი.
 მეორე მკერავი. ამოვქარებ ნარბილი და ნამუქარი, შეეწიოს ჩვენს პატარაძლს, დიდდისიგან ნაშუქარი, ღვთისმშობელის ხატი.

მესამე მკერავი. მშვიდობაში, მშვიდობაში ნუ დალიოს მამა ღმერთმა, სასძლის ჩვენის კილობანში ოქრო, ვერცხლი, სათი.

ყველანი ერთხმად. მშვიდობაში, მშვიდობაში.

პირველი მკერავი. დედას სველი რჩება თვლი

მამას გული მწურალი.
 მეორე მკერავი. ტუპაკაბები, ქათიბები ასილო ცალი.

პირველი მკერავი. საღიაცო ასზე მეთქირმანული შალის.

მესამე მკერავი. ჰერანგები, საგულენი, მოოკვილი ლალით.

მეოთხე მკერავი. ასი მკლავი აბრეშუმი, ასი მკლავი დიბი.

მეხუთე მკერავი. ხანაო ხალათები შემკობილი შიბით.

მექვთე მკერავი. შინდისფერი ყაბაჩები ნაკერი გვაქვს სითვით.

შვიდ სეფეწულს გაათხოვებ, ამოღენა მზითვით.

(ყველანი ერთხმად იმეორებენ 14 სტრიქონს ამ ლექსისას).

ლეღაი. (დედისიმედს ეტყვის)
 ჩვენც ვიცეკვო, მოვიხიბნით.

(დედისიმედი ცეკვავს სამიას, რამდენიმე ტაშს უქარავს, დანარჩენები ცეკვავენ. მოულოდნელად იღებთ კარი, მრისანედ წარბშეყრილი კატაი სდგას კარის ზღურბლზე).

კატაი. უი, უი, ეს რა ნახეს ჩემმა თვალებმა, სადღეოფლო ქალი მდაბიორებთა ცეკვავ?

(ქალები კატაის ხმას რა გაიგონებენ, გაშეშდებიან, ბოლოს თავიანთ საყრავებებს და საშუაოს მიაშურებენ).

(სრული მყუდროება დამყარდება სახელისნაშში).
 დედისიმედი. (დამფრთხალი).

რად მიშლი, დიდილო, ზაღლზეგ წამიყვანს ჩემი საქმრო, ეგებ ვერც ერთი ვეღარ ვნახო დიდბანს.

კატაი. ახლავე წადი აქედანს კარის მოძღვარი გელოდება კაი ხანაი.

სცენა მმორა

კლდეკარის სასტუმრო დაიბაზი. სუფრა გაშლილია კუთხებში კაცის სიმაღლე სასანთლებითა ოქროსა და ვერცხლის. დავითი და დედისიმედი სარკმელთან დგანან, ციხის ეზოსკენ იყურებიან. მოისმის ხალხის ერთმული გარედან, სიმღერა და ხმა.
 დავითი. ამ დილით გნახე ჩემი სარკმლიდან, ხოხობს აპურებლი, სულლი!

დე დისი მდედი. (სახე გაბრწყინებული).
გარეული ხომ არ გეგონა მეფე ბატონო ეგ ხო-
ბონი?

დავითი. გარეულს და შინაურს მე კარგად ვა-
რჩევ, სულს, შენ ეს მითხარი, ლაპები დაიჭირე თუ
კრუსს აჩიენი?

დე დისი მდედი. ეგ ხობობის ლაპები ჩემმა ძი-
ძაშვილებმა შეიპყრეს ნადირობის დროს, ზოგი ბუ-
ღეთაგან ამოდებული კერტსები კრუსს აჩიენა ჩემ-
მა დედაძმებზე, სულ პაწიხი, ოკროსებრი ლაპები,
ისეთი მშვენიერი და საწალობელნი იყვნენ, მეფე
ბატონო, ეგ ლაპები უშემბარლა და დავჯარდე, ჩე-
მი ხელით ვაუბრე ყოველ დღით, ხედავ რაოდენი
დახარადენ ზოგინ?

დავითი. თუ ნადირობ, სულს, ან ხასირებები და-
გიაგა ოდესმე? გახსოვს სულ პირველად რომ განა-
ხე ვენის ციხეში, მამიდაშენის ოჯახში, მტრედხადე
გეპირა ხელში.

დე დისი მდედი. მე მუდამ მეცოდებოდა სუ-
ლიერი, არც შინადირნია, არც ხასირებები დამიგია,
არც რომელიმე სულიერი მომიკლავს ოდესმე, და
შენ მეფე ბატონო, რამდენი კაცო შემოგაკვდომია
ომებში. რაკო შენ ომში, მე ღამეები არ მიძინავს,
ბატონო, ღმერთს ვევედრები შენ მაგივრად შეიწი-
როს ჩემი სიცოცხლე.

დავითი. არც მე ვყოფილვარ მოკვდინების მო-
ყვარული ოდესმე, სულს, მაგრამ განგების მიერ აგ-
რე დაწერილა, ზოგთა სიცოცხლისათვის საჭიროა მო-
კვდინება ზოგთა. მიტომაც დღია ბრალი ჩემი ცო-
ცხლთა და გარდაცვლილთა წინაშე, სულს, თუ
მე ომში მომკლეს სამდე, შენ უნდა შემავედრო
უფალს, რათა მომეტოს ბრალნი ნებისითნი და უნე-
ბლითნი.

დე დისი მდედი. ღმერთმა ნუ მომასწროს, მეფე
ბატონო, ამ დღეს.

დავითი. ეს ქვეყანა ოდითგანვე ასე ყოფილა,
სულს, ბრალნი მიტომაც ეტრფის უბრალოს, ცო-
დალი უცოდველს, მანკიერი უმანკოს, მეც იმი-
ტომ მიუყვარდი მუდამგამს, რათა შენს სიწმინდესი და-
მეღო წილი.

(ღარბაზში შემოდანი ლიპარიტი, კატაი, კარის
მოძღვარი, კირიონ მანგლელი, ლიპარიტის აზნაურ-
ნი, მეფის ამაღ. ლიპარიტი გასული სურფასთან მი-
იწვევს სტუმრებს. კარის მოძღვარი მიეახლება მე-
ფეს, თაყვანსა სცემს, ბეჭედს მოხსნის ნეკიდან, დე-
დისი მდედი გუჯეთებს. ასე საგზის შეუცვლეს ბე-
ჭელს.)

საწურები ადგილი დან. მეფე ბატონო,
მოკვლენია.

კირიონ მანგლელი.
საქართველოს მტერთა ძღვევისათვის
ერისთავთა დამშვიდებისათვის,
სამშლავართა ჩვენთა განსიკეთებისათვის
უფლისა მიმართ ვილოცოთ.

თამადა. (სამწღურს ასწევს).
მხვრამელი იყოს მეფე დავითი
და სასძლო მისი დედისი მდედი,
ნუ მოგაკლდებათ ცათა სიუხვე,
მწედ გყავდეთ მუდამ ღმერთი და ბედი,

იმეფეთ, გიყმეთ და გვიმხაზურეთ,
სანამდის ქინძი ვერ ასწვდეს ცამდე,
მხვრამელი იყოს თქვენი სიცოცხლე,
უყუნიითიდან უყუნისამდე,
და იმდენ შეგებას გისურვებთ, რამდენს
წვეთს ჩაუტანდეს გურგანის მტკვარი
და უყუნიითი უყუნისამდე
გიპირადეთ ხმალი, გწალობდეთ ჭვარი.

(შუაგულ დარბაზში ჭეშნავი დგას და სინჯავს
ღვინოსა და საქმელს. მწდედი შემოდანი. დიდ დიდი
სამწღურთა უპირათ ხელში. ჭეშნავითან მიი-
ტანენ ღვინოს, გასინჯივნებენ, შემდეგ სტუმრებს
დაადგებენ თაზე და უსსამენ ფიალებში. კარის
აღავზე გამოწვდება ციხისთავი თირქაში, მას დღე-
ოცებელი სიხარული ემჩნევა სახეზე).

თირქაში. ესეცა გეხალთ, მეფეთ მეფეთ, მწი-
გნობართუბუცენი და ვაზირთა უპირველნი გიორგი
ჭყონდიდელი.

(დავით მეფეს, ლიპარიტს, კატაის, დედისი მდედი, თა-
მადას, ყველა თანამესუფრეს მღელვარების ელდა მცე-
მათ).

გიორგი ჭყონდიდელი. (ქალღმერთი) გი-
ორგი მეფე კესაროსი და დარბაზის ერნი დაუყო-
ნებლივ გხმობდობენ გეგუთის სასახლეში.

(დავით მეფე ამლიანად აყურება. დედისი მდედი, ლი-
პარიტსა და კატაის გამოთხოვებას. ეს უყანასწენ-
ლი აცილებენ მეფესა და მის ამაღს, მარტო დარჩე-
ნილი თირქაში მიდის იმ დღელსა, სადაც დავითი იჯ-
და ამბობს).

თირქაში. მოი, რა რიგად მოუხდებოდა მეფის
სამწღურს ნატამალი მცირედი შხამის!

მე ჭეშნავი განვაზრახე, მაგრამ ლიპარიტი
მხალისი ყოფილა, ვერ გახედა, მოხორცილა:
შხამი დღავის საქმეაო, რანდის! — ხმალი.
არაფერია, მაინც შევკლებ ლელს გატანას,
ჭერ მე მწალობენ როგორც ღმერთი, ისე
სატანა.

სენა მესამე

გეგუთის სასახლის ბუხრიანი დარბაზი. გიორგი
ჭყონდიდელი მაგიდას უზის, საწერელთაპრობელი
გვერდით უდგანან. მის ირგვლივ სხედან დარბაზის
ერნი, მოხუცი ერისთავები, შერგულ ლიპარიტანი, ნია-
ნია ბეჭურჩანი, როჭი არიშვიანი. ცალკე სხედან გი-
ორგი მეფე და დავით მეფე.

გიორგი ჭყონდიდელი. (ქალღმერთს ათე-
ლიერებს, მერმე აიღებს და მოახსენებს მეფეებსა და
დარბაზის ერთა):

სეტემბრის 25 სელჯუთა სარდალმა ამირ ბენ ანი-
მამ, თუხარისის ციხე გახტეხა. თურქებმა ხმლით აუ-
წეს ციხისთავი ზედგენიძე, ჭავჭავთში მიმიდ დას-
კრეს ერისთავი ბეჭუნე კაყელი.

დავითი. თუხარისის ციხის მისაშველებლად და-
უყოვნებლივ წარგზავნოს სამცხელ მოხიართა ათასე-
ული, სამცხე ეგრისელ მშვილდოსანთა ათასეული, ამ
ქარს უხარდლოს შერგულ ლიპარიტანმა. მე და გი-
ორგი ჭყონდიდელი ჭავჭავთს წავალთ, შიდა ქართ-
ლის ლაშქარს ვუსარდლებთ, ეგებ სიცოცხლე შევუ-

ნარჩუნეთ ბეჭენს. როჯიდ არიშანი პერეთელ მოი-
სარებს წარუძღვება, თრიალეთიდან გადმოსული სა-
ღამოს ტბასთან შემოგვეგებება.

მეს ტ უ მ რ ე თ უ ხ უ ც ე ს ი. (შემოდის).

ისპაზინიდან გეახლათ იქაური სარწმუნო კაცი შე-
ფისა ჭოჯიგი.

და ვ ი თ ი. გვეახლოს.

ჭოჯიგი. (თყუანს სცემს მეფეებს, ჭყონდიღელს
ხელზე ეამბორობა. მოახსენებს მეფეებსა და დარბა-
ზის ერთა).

განქალმა ვაქრებმა, თურქმა მოღლებმა, თბილისის
სამიროს უხუცესმა მუსულმანებმა შვად შეიღებეს
გლოვის ნიშნად ხელპირი, ძაძით შეიმოსეს, ეახლ-
ნენ ბარქიარკოს ქმას სულთან მამჰუდს, დავით მე-
ფემ აგვიკოლო, აგრე შესაიკლეს, სულთანმა მოი-
წვია ბაღდადის მბრძანებელი ამირ ნეჰმ ელდინ ილღა-
ზი, არაბთა მეფე დიურბენ იბნ სადაუა, განჯის ამი-
რა აჰმედ ბენ მუსტაფა, სულთან ტორღული, ალბის
მთავრები, განძის ათაბაგი და სომეხთის ამირანი. რო-
გორც ჩვენმა მსტოვარმა გვაუწყა საქართველოს და-
სალაშქრავად ემზადებთან.

(დარბაზში მყუდროება ჩამოვარდება).

გორგი. ახლა ვაჩირთა უპირველესმა მოახსენ-
ოს დარბაზის ერთა ყიფჩაღთა უმთავრების, ათაბა
შარალანისძის პასუხი.

ჭყონდიღელი. (აღღებულნი წამოდგება, სა-
წერეთლმპყრობლებს დაითხოვს, დიდხანს ფურცლავს
გარანილებს, ამოიღებს ერთს და ამბობს) გუშინწინ
შარალანისძიდან მობრუნდნენ ჩვენს მიერ მანდ წარ-
გვაგინდნი სარწმუნო კაცნი. ყიფჩაღთა უმთავრები
დიდხანს ოჩნობდა, არ უნდოდა საბათ მოცემა, მაგ-
რამ დანაწარხის ჭორიგებთან ყიფჩაღები სასტყაღდ
დამარცხა ღვთივ დატულმა რუსთა თავაშმა ვლოდი-
მერ მონომხმა და მდინარე დონს გადმოშა, გადმო-
რტყა ეს უშუგლონი. იუწყებენ წილკნის ეპისკოპოსი
სტეფანოს: ათაბ შარალანისძე, შვალა მასციეს აფ-
ხაზთა, ქართველთა, რანთა, კახთა და სომეხთა მე-
ფეს 40 ათასი წყობად განწავალი, რჩეული მხედარი,
დედა წულითა მათითა ოღონდ დევა საწინდრად მა-
რადეამული ნდობისა ითხოვს, დავით მეფემ ცოლად
შეირთოს ყიფჩაღთა უმთავრების ასული გურან-
დუხტ.

დავითს მწუხარების ჩრდილი გადაურბენს სა-
ხეზე, მარამ ცდილობს არ შეიმჩნიოს მღელვარება.
დავითი დიდხანს ბოლთას სცემს დარბაზში, მერმე
ისევ თავის ადგილას დაედება, ორივე ხელს მუხ-
ლის თავებზე დაიყრდნობს და ჭყონდიღელსა და და-
რბაზის ერთ მიმართავს).

და ვ ი თ ი. დარბაზის ერნო! მამ ამას მოითხოვ ჩე-
მგან, რომ მე დავთმო იგი, ვინც სიცოცხლეზე მეტად
მიყვარდა?

ჭყონდიღელი. ამას მოითხოვს, მეფე ბატონო,
არა თუ ჭყონდიღელი, ან დარბაზის ერნი, არამედ
საქართველო მოითხოვს ასეთ მსხვერპლს შენგან.

(მეფე ისევ განაგრძობს დარბაზში ბოლთის ცემას,
მერმე ისევ თავის ადგილზე დაედება, მაგიდაზე იდა-
ყუბით ზედდაყრდნობილი ხელებს თავზე შემოიყრდ-
ნობს და ფიქრობს).

ჭყონდიღელი. (ადგება კრძალვით მიეახლება,
მხარზე ხელს დაადებს). თუმცა მეფე ზარ თვითმაყ-

რობელობით მპყრობელი ყოვლისა საქართველოსა
ნიკოფსიდან დარუბანდამდის, მე მამამძღუტე ვარ, გა-
მწარდელი შენი. მოგხსენება მეფე ბატონო მუს-
ლოდ ვნებთა დაოკებაში ცნაურდება ბრძენკაცი მე-
ფამ. იუ ყმათა და საბათა შენთაგან თავგანწირვას მო-
ითხოვ შენვე, ოდითგანვე ვალად აქვს მეფეთა სი-
ცოცხლეც დასთონ ყმათა თვისთათვის. რამეთუ უმ-
ჯობეს არს კაცისა ერთისა განწირვა ერთისათვის. ხე-
დავ რა რიგად მოგვძაღვება უშუგლოთა კ დნიერება,
აღმოსავლეთიდან და სამხრეთიდან!

(მეფე თავჩაქინდრული ყურს მიუგვებს ჭყონდი-
ღელს, ისევ ადგება, ბოლთას სცემს. ბოლოს შუა და-
რბაზში მდგარ ჭყონდიღეა მიეახლება, ყმაწილივით
მიეყრდნობა მეკრძღუ და ეუბნება).

და ვ ი თ ი. გული და სიცოცხლე დათმობა სამშო-
ბლოსათვის. დაბრძანდი ბატონო, მისწერე შარალანის-
ძეს დასტურის წიგნი.

(ჭყონდიღელი დაიძახებს „პეი“. მღივები და სა-
წერეთლმპყრობელი შემოდან. ჭყონდიღელი წიგნსა
სწერს).

სენა მერთხე

მუსლიმანთა ბანაკი, ასწლოვანი ნაძვის ქვეშ,
ახოში, მანგლისი ტყეში, დგას დიდი კარავი. მის
მახლობლად ხუთნი, მომცრონი, სხვანი პარსუქტი-
ვაში მოსჩანან უფრო მრავალნი შორს. დიდ კარავზე
მწვანე დროშა, ხმალომწველი თეთრსამოსიანი მხე-
დრები იცვენენ დიდ კარავს. კარავის კართან ცხენი
აბია ერთი. მწვანე ჩაღმინი ამირ ნეჰმ ელდინ ილ-
ღაზი მიწაზე გაშლილ ნიხზე ნაპაზს აკეთებს. მხარ-
მარჯვნიდან მოდიან ხუთი ჩაღმინი მხედრები, დიდ
კარავთან მივლენ, მცველთა უფროსი, ხმალომღებუ-
ლი, წინ გადაელობება.

პ ი რ ვ ე ლ ი. (მოსულოთავანი)
მოახსენე ამირ ილღაზს, სულთან მამჰუდი გეახლათ
თქო, სულთანთ თავრეთისა თიღრული, არაბთა მეფე
დიურბენ იბნ — სადაუა, ამირნი განძისა და ანი-
სისა.

მ ხ ე დ ა რ ი. (სწორედ ამ ბირველს მიმართავს)
ნაშაზს აკეთებს ამირ ნეჰმ ელდინ ილღაზი, დი-
ლო სულთანო.

(ამას ეტყვის და ისევ კარავისკენ გაიქცევა დაფე-
თებულნი. ამსობაში ილღაზი ნაშაზს მოათავებს და კარ-
ვის კარზე შემოეგებება მხედარს).

მ ხ ე დ ა რ ი. სულთან მამჰუდი და ამირნი გევა-
ლენენ.

ა მ ი რ ი ლ ღ ა ზ ი. მობრძანდენ.

(მხედარი გაიქცევა კარავთან მომდგარ სტუმრისკ-
ენ და მოპყავს ისინი დიდ კარავში).

ამირ ილღაზი თავის კარვის წინ შემოეგებება სტუ-
მრებს, დიდს პატივით მიიღებს, დასვამს მიწაზე და-
ფენილ ნიხებსა და ნატებზე.

ს უ ლ ტ ა ნ მ ა მ ჰ უ დ ი. სჩანს დაავიწყდა დავი-
მეფეს მამისა ჩემის მალქ შაჰის ხმლის ელვარება.
მხედართმთავარმა დაეცისროს ნეჰმ ელდინ ილ-
ღაზს, ამირას ათაგის გაბაჩვებულს, რწმენისა ბურჯს
ქრისტანთა რისხვას, საესებას სარწმუნოებისას
რწმენის მშვენიერებათა სამკვიდროს — ბაღდადი
ხელისუფალს.

(ამირნი შიშით ამცნობენ თანხმობას).

ჩვენმა მსოფლიომა, ლიპარიტ ამირას ციხისთავმა თიქაშმა გავაუფა: დავით მეფეს დიდძალი სპა მკაცს, გარდა ორმოც ათასი ქართველთა ცენოსანი ქარისა, მას დიდგორისაკენ მიჰყავს ხუთმეტე ათასი ქირის ქარი ყუჩაღთაგან შემდგარი, მრავალი ათასი აღანი, დიდძალი და სომეხი, ასე რომ დიდებულ ამირებო, სჯობს ლიპარიტ ამირას ციხისთავის ქარსაც შევუცადოთ.

ამირ ედღინ ილღაზი. ხალვე უთინია ჩვენ მარბელ ლაშქარს გავუხვეთ მცხეთას, თავრეისს სულტანი თორღული, ითიშამ უღლუთ, უსარდლებს ამ ქარს, იგი სამხრეთით დასტოვებს დიდგორსა და დიდვამს, ალაპის შეწევით აიღებს მცხეთის ციხეებს.

დიურბეზ იბნ სადაყა. დიდო სულტანო და რქმენის ბურჯო ამირნო, ნუ მივაწყვეტო მთავარ ძალებს დიდგორზე თავმოყრილ ლაშქარს დავით მეფისას, საცდლად შევებო, მერმე უკუვაქცეთ, თბილისს ვრცელი ველები ახლავს აღმოსავლეთისაკენ, სწორედ აქეთკენ გავიტყუოთ მთავარი ლაშქარი მუფსა და მანდვე შევებოთ მთელი ძალით მტერს. მზე მიიღრჯო და საეჭუბოა, ჩვენმა ქარმა გვაკეცვილი მანგლისის — დიდგორის ტყეებში ამაღამ.

ამირა განძისა. ეგ არაფერია, სადაცა მოაღწევს ამირა ლიპარიტის, კლდეკარის ერისთავის ციხისთავი თავისი ქართია. თუ ტყეში შემოგვალამ, შევიცადოთ მთავარის ამოსვლამდის, მერმე წინ წაოჭიმდვანოთ ლიპარიტის სპანი, მოგესხენებოთ ადგილის მწევარი უკეთ დაიკერს ადგილის კურდღელს.

ამირა ილღაზი. დიდო სულტანო და ამირნო, დავით მეფე ტყეთა მეფეა, აროდეს გამოვა ველზე. უჭკულო ქართველთა ბრძოლის ასეთი წესი აქვთ: ტყეებსა და ველებს საფარად იყენებენ მუდამ, ჭებირებს, ორმოგებსა და ხაფანგებს აკეთებენ ტყეებსა და ხევისთავებში, თუ დასჭირდათ, ცეცხლსაც შემოაგზნებენ ტყეებს.

სულტანი შამშუდი. ეგ მართალია, აგრე ებრძოდნენ ისინი ირანელებსა და ბერძენებს, მაგრამ ჩვენ რომ მთელის ძალით სამშვილდესაკენ გავიწიოთ, ციხეებიდან მეციხოვნე ქარები გამოვლენ, დაგვიხვდებიან, ზოლო ზურგიდან მეფე მოგვადგება დიდძალი ქარითა. მკვერავთა და მსტლევართა მამცნეს ტფილისის საამიროსა და სამშვილდეს სურისთავოს მიჰქანზე ცენოსანი ლაშქარი ყოლია გადაშალული ერთ ტყეში დავითს. ველზე რომ გავიტყუოთ მეფე, ეს აქოზედა, მაგრამ იგი მრავალნაცადი მემობარია. გვიკრებს მუსხვე დავტართ ჩვენი ქარები და დიდგორსაც შევებოთ მეფეს, ვიდრე იგი მოასწრებდეს მანგლისის ტყეებში ჭებირების, ორმოგებისა და ხაფანგების მოწყობას.

ამირები. მართალსა ბრძანებს, მარადის გამარჯვებული სულტანი.

სულტანი შამშუდი. აყვაროთ ბანაკი და დავადგო გზას.

(მსახური საყვირებს სცემენ, ყოველი მხრიდან მოსმის ბუკებისა და დაფდაფების ხმა).

შეძახილი. ალაპ, ალაპ!

ამირ ილღაზი. (ასწებს ცენის ჭკას და დიდგორს).

ჩემმა გულმამაცმა მოისარებმა და მშვილდურსა შემუსრეს ჭვაროსანი ქრისტეს საფლავის მამოდ მძიბელნი, გაულიტეს ანტიოქიის ქრისტაინები, ვფიცავ მაჰმადის მწევანე დროშას უძღვევულს, ან გავიმარჯვებ თქვენი სახელით, ან საფლავად შექცეს მე ბრძოლის ველი.

სულტანები და ამირები ერთხმად. ალაპ, ალაპ, აჯბარ!

(მუსულმანთა მეთაურების კრებულს გასამგზავრებლად მზად მყოფს შემოურთოდება მანდატურთუხუცესი თიქაშ, თრიალეთელ აზნაურთა ამალით).

სულტანი შამშუდი. ლიპარიტის მანდატურთუხუცესიც მოვიღო.

ტყიდან, კარავებიდან მოსმის ბუკისა და დაფდაფების ცემა.

ლიანცელი: „ალაპ, ალაპ“.

მოლა ყვირის: „ილაპ, ილაპ, მუჰამედ რასულ ალაპ“.

თეთრჩალშიანი მუსულმანი მხედარი მიღრის.

ჩვენი მხედრები მთელს ქვეყანას გადათქრავენ, ბერძენთ სამეფო ჩვენ გავთილეო ცხენების ფლოქვიო, გიაურები ისპანაში მოდიან ჩოქვიო, ჩვენს იერიშებს ვეღარ უძლებს უკვე ვერავინ, ჩვენი ცხენები მთელს ქვეყანას გადათქრავენ.

სენა მხუთი

დიდგორის ველი. პერსპექტივაში კარვები მოსჩანან. ველზე მუხაა. მუხის ქვეშ მფის კარავი დიდი. მორბეზე სხედან მეფე, სვიმონ ჭყონდიდელი და ერისთავები. ჭყონდიდელს მახელი ჰკილია, თორი ზედ აცვიო, დავით, ნინასა და ერისთავებს სალმასურის თორები აცვიოთ, ჭაბუკს დებეგრე უფლისწულს თორი ოქროცურვილი.

მოხუცებული, გრძელუღვაშე ბიანი ერისთავი. დიდგორზე ნუ მივიღებო მეფე ბატონო, ბრძოლას, მტერსა ვაცადოთ დიღმის მინდორზე გამოვლავა. ცენოსანი ქარი და როცის სპა უკეთ გაიმართება დიღმის ველზე.

დავითა. (სვიმონ ჭყონდიდელს მიმართავს). შენ რას გვტყვი ჭყონდიდელი, სვიმონ ბატონო? ჭყონდიდელი, დღეს ორშაბათია ბატონო, კვიმატი დავა. ხვალ დილაშდის შევიცადოთ, უთინია თავს დავესხათ მტერს.

(მოხუცი ერისთავი და აზნაური აქნევენ თავს თანხმობის ნიშნად).

ნიანი. ვკონებ აქობებს დიდგორზე შევებოთ დღესაც, როგორც კი გამოჩნდებიან ველზე. ლიპარიტანი და ვარდანისძე ბეთანიასთან გყავს ჩასაფრული, ასე რომ ისინი ტყე-ღარანტებში ასტებენ ბრძოლას, როგორც კი ჩვენგან მოუვათ ნიშანი. განა მართლ დიდგორზე გვექმნება ბრძოლა. მალეღის-ბოლები დაეაკვირებენ ჩარის ნაწილებს. როცა დი-

საქართველოს
წიგნების
კავშირის
სამხრეთ-დასავლეთი
რაიონის
წევრი

დგორზე ბრძოლა დაიწება, საფარებიდან მთელს ტყეში გამოვლენ ჩვენი მეომრები და გამართვენ შუბლებს. მეფეს ნაბრძანები აქვს ილღაზის მთავარი ლაშქრის დიდგორზე გამოსვლამდის ხმა არ გაიღოს ჩა-საფრულობა, რათა მანგლისისკენ არ შეიჭვანტოს მოკავშირეთა გარები, რადგან საკინოსთა და სელჩუკი-ანთა ხანნი ერიღებან ხევებსა და ტყეებში ბრძო-ლის ვადებზე ომს მიჩვეულნი.

და ვთით. იხმეთ მონასბათა უფროსი ტარიკისძე. (მსახურთუხუცესს მოჰყავს გოგინია ტარიკისძე).

და ვთით. ჩებირებისა და ხანდაკების მოწყობა ხომ მოათავეთ?

გოგინია. ჩერ კიდეც გუშინ, მეფეც ბატონო.

და ვთით. მე დაგინიშნეთ ქართველთა ცხენოსან ლაშქრის, როქის სისხა და ყოჩაღი ცხენოსანთა სადგომის. ხანდაკები თუ გასთხარეთ ამ დაგმობების გად-მომლა, რათა ცხენოსანთა ჩვენთა უაუქციეა ვეღარ შეიძლოს.

გოგინია. ხანდაკებიც მზადაა.

და ვთით. გარების მეთაურთა ყოლბისა და მამ-ველი ლაშქრების უფროსთ ევალებათ არამც და არამც შორს არ გასდონ უაუქციულ მუსლიმურ რო-მელიძე ქართავანს, რადგან წესი აქვთ საკინოსებებსა და სელჩუკიანებს აგეთი: მტერადი ქართი უაუქციე-ვინა, რათა მთავარი ლაშქრის მოპირდაპირე ქარი შეასულტოს, სანამდის მთავარი ქარი არ დაიძრება ბრძოლის ველიდან, შორს ნუ წვაა ნურც ერთი ნა-წილი, არვინ გაიტაცოს გაქციულთა შორს დევნამ. დღეს ორშაბათია, მაგრამ შეწევნითა ღვთისითა მა-ინც დავიწყებთ ბრძოლას. ორშაბათს ვძლიეთ თუ-რქმანები მე და გიორგიმ, განსვენებულმან ჭყონდი-დელმა, ორშაბათსვე გავიმარჩვეთ ყაბალასა და ში-შლანთაში მე და ერისთავმა ბაქურინამა. მანგლის-დიდგორის ტუბები უცილობლად გამოიყენეთ. ილ-დას ამირას მთავარი ქარი უფნებლად მოუყვებთ დიდ-გორთან და როცა სულთან მამშუდის, ამირ თორღუ-ლის მამველი გარები მანგლისიდან იწყებენ დენას, ტუბში ჩასაფრებულნი თემშარებნა და საურმე გზე-ზეც გამოიყოფენ და ევენწლავონ გზადაგან მტრებს. ამირ ილღაზისა და სულთან მამშუდს ჩვენზე სამგზე-ის მტეი შავს სანაი, დიღვამის ველზე თუ გამოგ-ვასწრეს, გამკლავება გაკვიძნელდება. ივანე თორელი დღესვე აიპაროს სამცხის ქართთა, ალანთა ერთი ათა-სეული მასვე ეახლოს, უნდა ეცადოს ერისთავი თო-რელი ხელი შეუშალოს ტფილისის ამირის გარების ამირ ილღაზის მთავარ ლაშქართან შეერთების. ქარ-თვედლო! ომში უმოთარესია მხნეობა სულისა. მტე-რი ურცხვია, მაგრამ სიმართლე და ღმერთი ჩვენ-თანაა, გახსოვდეთ. დეე, იმდენი ეშპაკი შემოგვებრ-ძოლოს, რამდენიც ნაძევა თრიალეთის ტყეებში, სა-ქართველს მაინც დავიცავთ.

და ვთით. ჩებირებისა და ხანდაკების მოწყობა ხომ მოათავეთ?

გოგინია. ჩერ კიდეც გუშინ, მეფეც ბატონო. მე დაგინიშნეთ ქართველთა ცხენოსან ლაშქრის, როქის სისხა და ყოჩაღი ცხენოსანთა სადგომის. ხანდაკები თუ გასთხარეთ ამ დაგმობების გად-მომლა, რათა ცხენოსანთა ჩვენთა უაუქციეა ვეღარ შეიძლოს. გოგინია. ხანდაკებიც მზადაა. და ვთით. გარების მეთაურთა ყოლბისა და მამ-ველი ლაშქრების უფროსთ ევალებათ არამც და არამც შორს არ გასდონ უაუქციულ მუსლიმურ რო-მელიძე ქართავანს, რადგან წესი აქვთ საკინოსებებსა და სელჩუკიანებს აგეთი: მტერადი ქართი უაუქციე-ვინა, რათა მთავარი ლაშქრის მოპირდაპირე ქარი შეასულტოს, სანამდის მთავარი ქარი არ დაიძრება ბრძოლის ველიდან, შორს ნუ წვაა ნურც ერთი ნა-წილი, არვინ გაიტაცოს გაქციულთა შორს დევნამ. დღეს ორშაბათია, მაგრამ შეწევნითა ღვთისითა მა-ინც დავიწყებთ ბრძოლას. ორშაბათს ვძლიეთ თუ-რქმანები მე და გიორგიმ, განსვენებულმან ჭყონდი-დელმა, ორშაბათსვე გავიმარჩვეთ ყაბალასა და ში-შლანთაში მე და ერისთავმა ბაქურინამა. მანგლის-დიდგორის ტუბები უცილობლად გამოიყენეთ. ილ-დას ამირას მთავარი ქარი უფნებლად მოუყვებთ დიდ-გორთან და როცა სულთან მამშუდის, ამირ თორღუ-ლის მამველი გარები მანგლისიდან იწყებენ დენას, ტუბში ჩასაფრებულნი თემშარებნა და საურმე გზე-ზეც გამოიყოფენ და ევენწლავონ გზადაგან მტრებს. ამირ ილღაზისა და სულთან მამშუდს ჩვენზე სამგზე-ის მტეი შავს სანაი, დიღვამის ველზე თუ გამოგ-ვასწრეს, გამკლავება გაკვიძნელდება. ივანე თორელი დღესვე აიპაროს სამცხის ქართთა, ალანთა ერთი ათა-სეული მასვე ეახლოს, უნდა ეცადოს ერისთავი თო-რელი ხელი შეუშალოს ტფილისის ამირის გარების ამირ ილღაზის მთავარ ლაშქართან შეერთების. ქარ-თვედლო! ომში უმოთარესია მხნეობა სულისა. მტე-რი ურცხვია, მაგრამ სიმართლე და ღმერთი ჩვენ-თანაა, გახსოვდეთ. დეე, იმდენი ეშპაკი შემოგვებრ-ძოლოს, რამდენიც ნაძევა თრიალეთის ტყეებში, სა-ქართველს მაინც დავიცავთ.

(ერისთავები, აზნაურები, გარების წინამდგომნი ხმალს იმიშვლებენ, ისმის დაფდაფების ცემა და გა-რის გრილი „მზეგაძელი იყოს მეფე დავითი.

წითელსამოსიანი მხედრები, შუბლისნები, მოისარნი, მილიან მწყობრად სცენაზე. გრძელდება ლაშქრის სვლა, ბუკის ცემა, დაფდაფების ხმა და შეძახილი „საქართ-ველის გაუმარჯოს!“).

ტრიბუნი ქართული სოფელი ტფილისის მიმდებარე-წესი. ზეგანზე თეთრი ეკლესია, გვერდით სამრეკ-ლო. მოედანზე ბუჩქნარები მოხუცი გლეხ-ები და ბიჭუნები, დიაცები ბრუს ახნევენ. უსინათ-ლო პაპა მიწაზე ზის თავჩაქინდრული. მოედანზე მოსხარნი მხოლოდ დავრომილი, მოხუცი და ხეისბარნი. ორი ცხენოსანი შემოვარდება სოფელ-ში.

უცნობი მოხუცი. პარა, პარა, ქულზე კაცი, ქულზე კაცი, დავით მეფე დიდგორზე შეება მტრის. (მოხუცებულინი გარს ეხევიან ამ უცნობ მო-ხუცესს).

უსინათლო პაპა. რა ამხვია, რა მოხდა კა-ცნო? სულთან მალიქ შამ ხომ არ დაგვხსნია თავს?

უცნობი მოხუცი. სულთან მალიქ შამის ვა-ეშა მამშუდმა თავს დაგავსა თავრეთს, განძის, ბაღდადის ამირები.

(უცნობი მოხუცი სამრეკლოზე ადის და ზარებს დაარისხებს. გროვდება გლეხები, მეტ წილად მო-ხუციანი).

უსინათლო პაპა. როგორღა მიდის, შვილებო, საკმე?

უცნობი მოხუცი. ომის დაწყებისას როქის სისხის ყივანთა შუბლები გადაჰყარეს და ილღაზის ლა-შქრისაკენ მოჰყარცხლეს ქენებით. მუსლიმებს ეგონათ, განუდგნენო ყივანთი მეფეს. გახარებულნი შემო-ეგებნენ წინ, მაგრამ ხმალი იშიშვლეს ყივანთებმა. მაშინ აღიპარა დავითი ცხენოსანი ლაშქრითა და ეც-ვეთა მტრის.

უსინათლო პაპა. ვენაცვალე მის მარჯვენას, აფხვს, ჩემო სიბერე!

უცნობი მოხუცი. სამი ცხენი გამოუყლეს მე-ფეს ბრძოლაში.

(მოხუცი გლეხები გარს ეხევიან უცნობ მო-ხუცესს).

მოხუცების გარდა არავინ დარჩენილა სოფელში. ჩვეც წამოვალთ ჩვენი შვილებისა და ძმების საშ-ვილად.

ცალხელა მოხუცი. მე თრიალეთზე ვახლდი ოდესღაც დავით მეფესა. მსლაყი მომკვეთეს თურ-ქმანებმა. მაინც წამოვალ. ცალითაც მარჯველ ხმა-რობ მახვილს.

კოკლი მოხუცი. მე წვივი გამიგებრეს გაჩი-ანთან შუბით, ცხენზე ქალმის მაინც შევძლებ რო-გორც.

ცალთვალა მოხუცი. მე ყაბალასთან ომში ვახლდი დავითს, იქ დავაჯარე მარცხენა თვალი, მა-რჯვენიითაც არ ვაცდენ ისარს.

დიაცები. ჩვენც წამოვალთ, ჩვენც წამოვალთ, ძმებო, წყალსა და საჭმელს ვუწიდავთ ქარს, და-კოდილებს მაინც მოვუვლით!

მოხუცები და დიაცები. (ფიქლებს ხელს დაავლებენ, უცნობ მოხუცს მიმართავენ) აბა, წავი-ძებს მოხუცო, წინ!

უცნობი მოხუცი წინ მიუძღვის ხალხს.

სცენა პირველი

ნაქვემოთ
განმარტება

სცენა წარმოადგენს ხეცს, ნაქვემოთისა, გამოჩნდებოდა მესაყვირე, ბუქსა სცემს. მოდიან თეთროსანი, მშვილდოსნები, ფარს იფარებენ, ისრები ხვდება ფარებზე. მიივც მოდიან. ჩაივლიან მშვილდოსნები, წითელსამოსიანები გამოსცვივდებიან საფარებიდან, შეეცაბებიან ურთიერთს, ისმის „ჰა მავას, ჰა მავას!“ ალაპ, ალაპ!

ბექობზე შესდგება ხმაღამოწვდითი ნიანია ბაკურიანი, გადასხაბებს უკან მომავალთ. ათსმეთაურო ჩქარა, განსაცდელშია მეფე, აფხაზთა ცხენოსნები დაქვეითდნენ, ხეცს მოუარონ მხარმარცხნივ, ხმა მიაწვდინეთ ტარკისძეს, მონასპანი მიაშველოს მეფეს. განის ამირა უაუტყულა, აფრიდონ ვარდანიძე გამოსდგომა, უაუტყულთ ხვანთა ერისთავი.

ბაკურიანი და მისი რაზმეული ჩაივლის. შუბებით აქურთვილ თეთროსანიან მხედრებს წითლოსანი თავს ესხმინა, ხეცში და ხეცს გადაღმიდან ისმის შეძახილი: „ჰა მავას, ალაპ, ალაპ!“ აბჯრის ედრიალი, შუბების ფარზე ძვებდა. ისმის ასმეთაურის ყვირილი:

„ბუქს ხმა მიაწვდინეთ სამეფოს რაზმეულებს.“ ისმის ძლიერი ბუქის ხმა. ისევე შეძახილი: „ჰა მავას ჰა მავას!“ შეძახილი „ალაპ“.

ჩაღმიანი მოლა მოუძღვის თეთროსან მუსლიმებს ხმლით ხელში. მოლა კორდზე შესდგება, ყვირის: „ალ ალაპ, ილაპ, ალაპ, მუხამედ რასულ ალაპ“. ისარი მოხვდება მოლას და აყროსავით გადავარდება ხეცში. ისმის ყვირილი: „მეწინავეს დროშას მიჰყავს ცარისის ლაშქარი. მღელმსობოლო ხმა მიაწვდინე ეგროსის ერისთავს. ახლა ხმალამოწვდილი თეთროსნები გვეყვებიან წინ მიმავალ წითლოსნებს. ისმის „ჰა მავას ალაპ, ალაპ“.

დავითი. (გაჩნდება შუაგულ ბრძოლაში, თეთროსნები უაუტყევიან. ყვირის): **ცხენი მომიკლეს, მომავუელით ცხენი.**

(უცნობი მოხუცი მობარტმეს საკუთარს. დავითი შეჯდება და ხმალამოწვდილი მიუძღვის ჯარს. თეთროსნების მასა უაუტყევა. წითლოსნები მისდევენ. ისმის შეძახილი: „ჰა მავას, საქართველოს გაუმარჯოს“.

დავითი. (რომელსაც ამაღა და სპასალარები გარს ეხვევიან, გასისხლიანებული ხმლის ჩაგვებს აპირებს, მგერამ ვერ ახერხებს). **ქარქაშმა უარჰყო ხმაი.**

ნიანია. (შეხედავს დავითის გასისხლიანებულ აპარს).

სისხლი გდის მეფე! დავითი. ეს მტრების სისხლი გამოსდინდა ჩემს ჯაჭვის პერანგს.

მხარა. სამშობლოს მტრების სისხლი პორფირზე უფრო ჰშენის გამარჯვებულ მეფეს.

იყალთოში: აკადემიის ჯერაც დაუმთავრებელი შენობა; ხარაზები, ლოდები, ქვიშისა და კირის ზეინები. პორიზობები ნასახლარები, ნაცეცხლარი ტყე და ნათურქალი კარ-მიღამონი. დავით მეფე ამალითურთ სწევვია იყალთოში ასრენ იყალთოელს.

არსენ იყალთოელი. (უჩვენებს მეფესა და ამაღას გეგმებს, ნახაზებს და შენობას).

ამ დიდ დარბაზში ხაწრთნელია სობრძისმეტყველთა.

ბოლო მეორე არაბულის სამეცადინო, ამ მესამეში აგრე ვფიქრობთ, მეფევე ბატონო, გვექნეს სამყოფლო შეგარდების, იქაც ხასტუმრო საოსტიგნო, საკუტნაო და წიგნთსაცავი. დავითი. (ათვალიერებს გეგმის ნახაზს). საღლა იქნება, ეს მიბრძანე, მამაო არსენ, ლექტორთა ბინა, სამუშაო სამყოფლო მათი? ეს ტალანები ასე ვკუნებ ვიწროა ფრიად, შრამელთაგანი ერთი დარჩეს მწვრთნელთა სამყოფლოდ.

არსენი. ეს ქნენონისთვის განკუთვნილი გეგმები გახლავთ. დავითი. მამო არსენ, ასე ვკონებ ქნენონის გეგმის

განვრცობა გემართებს, შრამელნიც გავაფართოვოთ, კახეთ-ჰერეთი ხალხმრავალი მხარეა ჩვენი დაქირებებისთვის ომების დროს გამოგვადგება. ახანობები, ხანაგები ააგეთ აქვე, მოკარწულთ გზები

მოედნება გააფართოვოთ. მრავლდება ხალხი და გამოდის სამალავიდან მთად გაბიზნული ბარს ეწვია საქირნახულოდ. ქუონდი დელი. (სარკმლიდან იცქირება) მამაო არსენ, იყალთოში, თუ არა ვცდები, წინათაც იყო ქობაგები და ხანაგები?

არსენი. (ათვალადე გაიხედავს სარკმლიდან). მეც კარგად მახსოვს ქუონდი დელი, ჩვენო ბატონო,

ცხოვრება სდულდა იყალთოში. იმ მოედანზე მრავალი იდგა ეკლესია, ციხე, გოდოლი ქარავენების ქარვასლები და ქოლბაგები იდლი თურქობის, მიწისძვრების, უამიანობის მომსწრეთი გახლავთ ამ კედლების ნაშუსრეები. (არსენი მეფეს მიმართავს)

ჩვენს იყალთოში, როგორც იცით, მეფევე ბატონო, სარწუავი არხიც გაიყვანეთ თქვენის ბრძანებით.

დავითი. მე და გიორგიმ გზაში ვნახეთ ეს ყოველივე,

იღინოს წუაღმა გაბერებულ მიწის საოლან, ამოსუნთქოს ჰირთამთმენმა ქართველმა ხალხმა. (სარკმლიდან გაიხედავს მეფე)

როცა ბრძოლის დროს გამოუყენეს ჩვენი
 პატრონს ცხენი,
 გამოაქენა რომელიღაც ამირამ ცხენსა,
 მე ხმალმეშართულს ჩემი შუბი ვაძგერე
 შერდღე,
 ამასობაში ვილაც თურქმა თეთრჩაღმაინმა,
 ხმლით მომაცალა უცარად მარჯვენა მკლავი.
 დავითი. (არსენ იყალითელს).
 წრეულს გელათის აშენებას მივავით ხელი,
 რა მოვთავთო აქაური მშენებლომანი,
 მამაო არსენ, წარმოგზავნე ოსტატი ვაშენ.
 მე მას მივანდობ აშენების გელათის ტაძრის,
 ალბათ გაისად, შეუვლდებოთ ტაძრის მახლობლად
 აქადმივის შენობების დავეგვას უკვე.

სენა გორა

კლდეკარის ციხე-დარბაზი. ბუხრის პირას შანშე,
 მოხუცებული მამა თორქაშისა ნარტილეს წვეს. იქ-
 ვე ზის თორქაშო.

შანშე. შეგერისხა ციხან, ჩამოგვექცა იმედის
 ბჭენი,
 გვიმხუთლა ბედმა, დაგვიქცია მეფემ სახლ-კარი.
 მალიქ-შაჰ მოკვდა, სასულტანო სელჯუკიანთა
 დააუძღურეს ცოფიანმა მისმა შვილებმა.
 კონსტანტინოპოლს გააძევა გულშეცმა მეფემ
 პატრონი ჩვენი ლიპარიტი, მოგვიყენს რატი,
 დაოკდი, შვილო, განერიდე მეფეთა წყრომას,
 ამჟოლს აპყევი, უძლიერეს ნუ ეტოქები
 ებაც იცოდე, ეგ ობერი წუთისოფელი,
 ისე ჭრელია, ვით პერაფი მაისის გველის.
 თორქაშო. რას ამბობ, მამავ, ჭერაც სისხლი არ
 არ ამიღია,
 სანამი პირში სული მიდგას ვერ მოვიხვენიბ.
 ჭიას უთხრესო: წამლეკავსო ქვეყანას წრეფნა,
 ადგა ბედშავი, დაითხარა წინასწარ თვალნი.
 შენ ამას მირჩე, დავემგავნო იმ რეგვენ ჭიას?
 ერთხელ დიდგორში ვნადირობდი ჭერაც
 ქაბუკი.

იწროში დათვი შემეფეთა ბოკერიანად,
 იგი მარეკებს გაურბოდა, მე — სიძაბუნეს,
 ვეცით ერთმანეთს, მივწევი ნადირს ყვრიმალში
 ხანჯლით
 და შემომქეცა ზედ ტუჩპირზე სისხლის
 ჩქერალი.
 ასევე მწყურის დავით მეფეს ვადინო სისხლი
 და მასში სახე განვიბანო, მაშინ დავცხრები.
 შენ დარდი ნუ გაქვს, დრო მუშაობს ჭერ კიდე
 ჩემთვის,
 სულტნის ვაჟს სასძლო გამოსტაცა გეფემან
 დავით,
 მაგრამ დაჰკარგა, ველარ მისწვდა მაინც
 საწადელს,
 კიდეც მაცალი მცირე ხანი და მე დამრჩება
 დედლისმედვი და კლდეკარის მაღალი ციხეც.
 რეგვენი იყო ლიპარიტი, ჭიქურ იბრძოდა,

ჩემს ბავშვობაში, უკეთ გახსოვთ ალბათ, მამანო,
 სოფლები იყო იმ მთის ცხვირთან, გაღმა მუხნარი.
 სწორედ იმ ველზე კახთა მეფეს შევებით ერთხელ,
 ჭერაც უწვევრულს მამამებდა ფოლადის ჭაქვი.
 იმ ხვეს გადაღმა ხანდაკეიმი გავათხრევიენთ.
 ქურონდიოდელო. ის ტუე გაქაფეს თურქმანებმა
 და ისიც მახსოვს,
 როგორ გადასწვეს სელჯუკებმა მე, ის სოფლები.
 შენ ყრმა იყავი, იმ ზაფხულზე, მეფეუ ბატონო,
 მეფე გიორგი და მე თქვენი მონა მორჩილი
 ციხე ფარცხისთან შევებრძოლეთ სულტან
 მალიქ-შაჰს
 იოანესა და ლიპარიტ ორბელიანებს.
 დავითი. (მხლებელთაგანს უბრძანებს)

აბა, მომგვარეთ უხუცესი ხუროთმოძღვართა,
 (ცალხელა ვამებს მოუყვანენ მეფეს).
 დავითი. (ვამებს)
 რამდენ ფარსანგზე გაიყვანეთ სარწყავი არხი?
 ვამეხი. ხუთნახევარზე ჭერჭერობით, ჩვენო
 პატრონო.

დავითი. სანამის მიგყავთ?
 ვამეხი. (სარკმლიდან იხედება და ხელს იშვერს)
 იმ არყის ტყესთან გადაუხვევს ქალებიხაკენ,
 და მხარმარცხნიდან გადაუვლის იმ ნახოფლარებს.
 დავითი. ჩვენ გზაში ვნახეთ იმ არხების
 განაშტოები,
 თიხის მკლავები მტკიცედა გაქვთ კირით
 შერკული,
 მაგრამ თანგირნი უფრო სრულნი უნდა
 დაგედგათ,
 უფრო მაღალი, აგრე ვგონებ უფრო ტყვადნი.
 დიდ მანძილებზე თანგირებიც გვეკირდება დიდნი.
 დამიხსოვრეთ, ალაზნამდის როცა მიიღწევთ,
 კამბეროვანის ურწყულ მიწას უნდა ვუწყოროთ,
 მომავალ წლისთვის სამშვილდეში გაგჩიენთ
 საქმეს.

(დავითი ახლა არსენ იყალითელსა და თავის ამაღს
 მიმართავს).

მრავალი ჭირი თავს დაატყდა სამშვილდეს მხარეს,
 რაც სარკინოზებს გადაურჩა, შემუსრეს თურქთა,
 კვლავ გამოცოცხლდნენ აგარანი მტრისგან
 აყრილნი.
 მთებიდან ხალხი ბარად მოგვყავს

დედაწულითურთ,
 ყვივის მამალი ნასოფლარსა და ნათურქალებზე,
 სადაც მანამდის გაჰყოლდნენ ტურა და ქოტი.
 არსენ იყალითელი. (სარკმლიდან გადაიხე-
 დავს და ხელით უჩვენებს დავითს).
 ე, ის ტაძარიც ამ ოსტატის ხელის საქმეა.

დავითი. (თავდაც გასკეტრს სარკმელიდან
 ეკლესიას)
 მე და გიორგის მოგვეწონა ქმნილება შენი,
 ჭერ ეს მითხარი, სად დეკარგე მარჯვენა
 მკლავი?
 ვამეხი. (მოკრძალებულად, თავჩაქინდრულად)
 ე, ეს მარჯვენა ეკრანთაში მომჭრეს თურქებმა,

ნიშნობის დროსაც შევახსენე: მცირედი შხამი ჩაუხსნათ მეთქი დავით მეფეს სამწოდურებში, მაგრამ მჩქარა, რაინდს შხამი არ შეშენისო. მან არ იცოდა, სადაც ხრმალი არ მოიქნევა, იქ საწამლაი უებარი იარაღია.

ეხლა ეს მინდა, დავითანამო ვინძლო კატაი, ეახლოს მეფეს წადვლისთავში, აწ ნაკარმაგევს, ვითომ ამირა ლიპარიტის შესავარდმებლად. პურადი მეფე ალხათ თავთ შეიპატრეებს, დროს მუერჩიოს, მღოგვის მარცვლის რადენა შხამი პურადის შემდეგ ჩააწვეთოს მის საპატრეურში. თუ ეს ამბავიც ვერ მოხერხდა, მაშინ იცოდე, მდამორულად გადავიცამ ტანზე ძეღღანებს, სვეტიცხოველში სალოცავად მიმავალ მეფეს წინ დაუხვდები და ვაძგერებ მოწამულად ისარს შანშე. ეგ საეჭვოა დავით მეფეს აჯობო, შვილო, იგია თავთ მოისარი უპირველესი, შენ ფებს იტიებ, ხელმარჯვობაც გიმტყუნებს ალხათ.

თირქაშო. მოისარობს ბევრს უქებდნენ ამირ მაველხსაც, მაგრამ ბაღდადში საქურისმა ვინძე მასანმა, სტყორცნა ისარი, სალოცავად მიწვითი შესულს და ერთი სროლით ამოხადა თოროსანს სული. შე სხსლს ავიღებ, განაჩენსაც არ გავეცევი, ძელზე მომტიდონ და შუაში გამებრბონ თუნდაც. შანშე. დაოკდი, შვილო, გულფიცხოვა შდეგთა წესია,

მტერს ვერას ანებ და დარჩები თავად ვნებული. ვინძლო კატაი ვეღარ შესძლოს მეფის მოწამელა, ერთი გზა დაგვჩნა, ეგ ყველაზე უკეთესია, შენც კარგად იცი, როქის სანან დავით მეფისა, დედოფლის მზითვად წარმოგზავნა შარალანისძემ. უმკაოფილო შექმნილანო თურქე უიჩანანი, დატვიჩანენ ზოგნი იმებისგან დაუსებულნი. იმი ოშია, ზავის დროსაც ომს ვთამაშობთო, დავწურა მეფემ, ცხენზე გვიჩანავს და ცხენზე ვქამთო.

მე ვიცნობ ორ კაცს, ახმეთაურს ქირის ლაშქრისას, ერთი მათგანი უიჩანალია, ერთიც ქართველი, ორივე მეფისგან განაუყენი, უმკაოფილო, ლონდი, თრიაქის მოყვარულნი, ამპარტავანნი და წარჩინების მომლოდინე მუდამ ამოად. ემეც იცოდე, სულ იოლად მოსასყიდა ვერცხლის მოყვარე, ლოთთაგანი და მშიშარანი,

რადგანაც ლოთი ვეყაცია, როცა დათვრება, ანგარს ამხნევეს ვერცხლის ეშხი, ხოლო მშიშარაჲ ომში ძახუნი, მამაცია თუ ბნელი ღამე ფარად ექნება და იხელთა გზა გასაქცევი. ეს სამი კაცი მოვისყიდოთ რამენიარად, დრო შეუერჩიოთ ნადირობის, ან ნადიმობის, მოვაკლვიინოთ დავით მეფე თუნდაც მუხრანში, სადაც ერქვის სპას ბანაკი აქვს ჩვეულბერვად.

(შანშე და თირქაში გადიან, შემოდის დედისიმედი, საკარცულზე დაჯდება და ქარგავს იწყებს, ეტყუნესუღი შემოვა შევებში მოსილი).

კატაი. ხომ მიგატოვა უბედურო, მეფე დავითმა, ერთისიც მამაც საყვარელი აღარ დინდე, მანვე მოგკლა ერთად ერთი ძმა ზედანენში, საგვარეულო ციხეებსაც წაგვართმევს მალე. დედისიმედი. ჩამომესხნი, დედაჩემო, თორემ ვფიცავარ დიდედის ხსოვნას დაუვიწყარს სამარადისოდ, გავლ ციხიდან, შორს არაა აღგათის წული. (კატაი მოხლებდა, ისე მივახლება, დაუწყევებს, თავზე ხელს გადაუსვამს).

კატაი. გონს მოდი შვილო, ბაღვიამთა დიადი გვარი შენზე დამდგარა, ხომ კი ხედავ ამ ქვეყანაზე განზე გაკვიდგენ მოკეთენი და ნათესავნი, აზნაურები ციხოვანნი და უციონი, თვლია გაგვირბის მეფისაგან დაშინებულო, ერთკაში შეგვჩნა ერთად ერთი ქომავი ჩენი, ქირსა და ლხინში ბედის ჩენის თანაზიარი. გებრალეოლდეს უბედური, სნეული დედა, გაჟევეი თირქაშს, თავთა მთხოვს ზედისძედ მსულას.

აბა იფიქრე: უმემკვიდროდ რომ გადაეგო, ობობის ქსელით ეგ თაღები შეიმოსება, ზარანაშობი იგლოვებენ კლდეკარის ციხე. დედისიმედი. უწინამც მიწამ პირი მიყოს, შემრისხოს ცამან, ვიღრემდის თირქაშს გაუხდები თანამეცხედრედ. მანუხებს დარდი ჩენი გვარის გადაგებისა, როცა ვიფიქრებ, ეს პალატნი, ეს გოლოლები, დაუხვდებიან ეამს მომავალს ახსრებულნი. ოჰ, რა მწარეა დიდის ჯაჰვის უყანასენელი იუვე მარტველი გაწუპვეტილი, დაცალბედილი, უცილობელად ეგ იქნება ორგზის სიკვდილი. მე შხად ვარ ახლაც, თუნდაც ავდგე ამავე წუთში,

ბაღვიამთან სამვალემი გადავიარო, სულ განაპირად ხავსმოდეულ საფლავთა მწკრივი დაწვეე და მოკვედე ბაღვიამო უყანასენელი. გამოგ დედაც, სიყვარული იხე მიტვერა, როგორც სიკვდილის და არუოფნის ბნელი არავი. ერთხელაც გითხარ, დედაჩემო, ეგ მოინიშნე, ჩემს სულს ეუფლა უკუნეთი გულშემზარავი.

კატაი. მაგას რას ამბობ, შე გომბიო, სთქვი ვის გულისხმობ? დედისიმედი. ვინაც სიყრმიდან მუყარებია, კარგად გაიგე. (კატაი გაბოროტდება, თმებით დაითრევს დედისიმედს, ქალი თავმოდრეკილი სტირის). (კატაი გადის. მარტოდარჩენილი დედისიმედი პირქვე წეებს და ჭვითინებს). დელაი. (შემოიბარება დედისიმედის საწილ დარბაზში). მოვიდა ეამი, ეს მესამედ ჰყვის მამალი, გუთნის ცთომილიც სადაცაა გადავლენ ცაზე, დედისიმედოო, შენ არ გვიჩავს, დედისიმედო.

ჩემი შრომანო, ანგელოზო ზეცისმეორე.

დე დ ი ს ი მ ე დ ი. ლელია, შენა?

ლელია. ვიდრე ინათებს უნდა გავსცდეთ იცოდე
ალგეთს,
დედაშენს სძინავს, არც თორქაში ქაბანებს
სადმე,
სახიჯათოა, არ წავაწყდეთ ციხისთავს
თორქაშს,

ამ ბოლო ხანში ცუდათ სძინავს მაგ გაცოფებულს,
ზარნაშოსავით უძლიარი დაბორიადობის,
თავად ციხის, და ოთხივე გოდოლის ირგვლივ,
ხევის ბოლოში ჩემი ძმები გველოდებიან,
ცენები მზად მკათე მთოულეთში გადასაყვანად.
ქალები დღეცურდებიან. მოვაროებენ ბარგს.
დედისიმედი აღმასის ქულს დაიხურავს, შავი ამ-
რეშუმის კაბას ჩაიცავს, შინდისფერ შვილიშენს,
კერნის ქათობას და აღმასიან ქოშებს.

დე დ ი ს ი მ ე დ ი. კიდევ ქარია?

(ყელზე-საყიდ ხატს მოიხსნის, ილოცავს, ისევ შეი-
ბამს ყელზე).

ლელია გადის.

დე დ ი ს ი მ ე დ ი. მშვიდობით ჩემის სიუმაწვილის
ტბილო სავანევ,
სადაც აკვანი დარწეულა ჩემი ბედითი.
აწ ველარ ვნახავ ამ სარკმლიდან ამოსვლას

შხისას,
ნაშუქარისა და ნარჩდილის ციალს უცნაურს,
არცა გუთანის ცთომილების ცაზე ამოსვლას.
მშვიდობით დედავ, შავს ვარსკვლავზე

დაბადებულო,
ვინც სიუვარულით მომიწამლე საწუთროება,
მშვიდობით ჩემნა ჩრდილომრავალნო ცაცხვის
ხეებო,
თქვენს ჩეროებში მირბენია ჩვილს ფეხშიშველად,
საფუტკრებო, სამგრედნო, ირმის სარჩებუ,
ხობის ლაებო მოგამგანევ ციხის უბოში,
მტრედის მართვენი ჩემის ხელთ

გამოჩიტილნო,
ვერ გამაღვიძებთ უთენია ტბილის გრატუნით,
მშვიდობით ჩემთა წინაპართა სამკვიდრებულო,
თვალმეუდგამო გაღვანო, ციხის საუდარო,
ამიერიდან ველარ ვნახავ კლდეკარის ციხეს,
ამ ბასტიონებს, ამ გოდოლებს და ამ
ქონჯურებს.

ისმის საყვირის ხმა

ლელია. აბა იჩქარე, თორემ ისმის საყვირის ხმაი,
გამოიცივლება ასისთვი, ვინაც დაგვიკარდა
გაიფიხისას გაპარებას ალუაფიდან.
ისევ მოისმის საყვირის ხმა. ქალები გარბიან.

სცენა მესამე

დავითის სასახლე თბილისში. სეფე დროშა კარის
აღვთან აღმართულა. დარბაზში დავითი და ნინია
განმარტოებთ სხედან. მუსლიმ ამირებსა და სულტ-
ნებს გამოუგზავნიათ ძღვენი და ხარაჟი. მღვინები და
საწერეთლომპყრობელი სწერენ. მანდატორთუხუცესი
ხარაჟებისა და ძღვენების სიას კითხულობს:

ჯორაქლები — სამი ათასი, თეჭური ცხენი ხუთი
ათასი, არაბული — ორი ათასი, შვილი ათასი ზეს-
ტავი, ტყუი ტარსეკონისა სამასი ჯორიან მანძისა-
ვისა — ხუთასი აქლემი, ექვსასი აქლემი მსუქ-
არაბული, ორი ათასი მკლავი შობორკაშული, ექვსასი
მკლავი — დიბი, ათასი ქათობი კვერნისა.
მანდატორები, მღვინები და საწერეთლომპყრობელი
გადიან.

ნ ი ა ნ ი ა. უგუნებობა არ შეგინებოთ მეფევ ბატონო,
მტერმოყვარეთა. დღეს თბილისს ქალაქის აღმის
წლისთავს ვჭეიშობთ. ოთხას წელს ხელთფურა იგი
მუსულმანებს, აწ დაიწყვიდრე ქალაქი და მისინ ცი-
ხენი შვილთა საჭურჭლედ და სახლად შენად საუყუ-
ნოდ.

სასახლის ფანჯრიდან მეტეხის გუმბათი მოსჩანს. ზა-
რების ნელი ელარუნი მოისმის.

დავითი და ნინია სარკმელთან მიდიან.

და ვ ი თ ი. (ეკლესიას შეხედავს).

ჰო, რაი უწუნი ნინია, თუ რაი არს კონცხსა მას
და რასა თაყვანს ვცემთ?
(მცირე ხანს ბოლთასა სცემს, შემდეგ გადახედავს
იმ ადგილს, სადაც მანდატორთუხუცესი და მღვინები
ისხდნენ, ახლა მხოლოდ გრგინილება დარჩენილი).

გული საგულეს არ მიძევს, იცოდე, ნინია.
რას არ ვუბოძებდი მას, ვინც მაუწყებდა
დედისიმედის სადაურობას.
(პაუზა).

აღარც ეგ ვიცი, მომიტყევეს თუ არა წინაგამე-
ბელი ცხოვრებისა ჩვენისა, ამ უშიშვლეს ბრალს ჩემი
სიყრმისა და ცლოშიდებისას. ყოველ წელს ახალი და
ახალი სიმიძილო: ბეშქენე ჭაყელი მომიკლეს თურ-
ქებმა, გიორგი ჭყონდიდელის გამო ძაძა არ მქონდა
გახდილი, დედისიმედი უკვალოდ დაიკარგა. წრეულს
ახალი მწუხარება შემომემატა. კატამ მამცნო: მება-
დურებს უპოვინათო დედისიმედის აღმასის უძლი,
შვიდიშები და კვერნის ქათობი ალგეთის პირად, კლდე-
კარის ციხის ქვემოდ. მე აღარ ვიცი, როგორ ავხსნა
ეს უკველივე, თუ იგი ამდენ ხანს ცოცხალი იყო, სად
ქონდა ბინა, ვინ მალავდა, ვინ იფარებდა? ჭერ ეს
მეგონა, მუსლიმანების ამირამ, ან სულტანმა ვინმემ,
ლიპარიტის ექსპორთა და შეიცნო, მოსტაცა მეოქო
ეგებ ქალ უშქუო დედას. მუსლიმთა მთავრებს მის-
ვლა-მოსვლა მქონდათ იღუმალ ლიპარიტისვე სიცო-
ცხლეთო ბავიჯაშებთან. შარშან წარგზავნე კაცნი
სარწმუნონი ისპაანს, თავრებს, ბაღდადს, ნისიხსა
და აღბოს, იარგ, სჩრცოვი, შისიყოლეს საჭურისებო,
გამოიკითხეს, გამოიძიეს, მაგრამ ამაოდ. კატის, იმ
რეგვენ დიაცს, ახლაც არ სჭერა, მე რომ არა მყავს
დედისიმედი გადამალული. ჩემმა მსტორებმა მამც-
ნეს კვირაცხოველობას, ნაჭარმაგვეის სასახლის მეჭი-
ნობეს შემოუჩინა კატამ ვილაც დედებური. გამო-
კითხავდა მეჭინიბეს, ხარკუ ზომ არ მყავსო დავით მე-
ფეს იღუმალ?

ორი კვირის წინ აქ, ტფილისის სასახლეშიაც მოხე-
ტებულა თორმე კატა, სავსებით გაოგნებული, ნახვა
ენადა თორმე ჩემი, სიტყვა მაქვს საიღუმლო თვათ
მეფესთან. მანდატორებს არ მიუღიათ. ასე ამბობენ,
შეშლილაო ბედშავი კიდევაც. გუშინ ვუბრძანე მან-

დატურთხუცესს მოუშვან ჩემთან, გამოვყოთოც ეგების რაჲმ.

ეგეც მწაღია, რომ ვიცოდე, რაი სურს ჩემგან? ან რაღა აქვს საუწყებელი? ოჲ, ნიანია მწუხარებამ და სიმძიმელმა კიდემდისინ აღმივსო სული.

ნ ი ა ნ ი ა. ამიტომაა ბედნიერი მეფეზე მეტად მღაბოროს ვინმე მეზაღდე.

და ვ ი თ ი. რადგან მესაზღეს შეუძლია იგი უყვარდეს, ვინც თავად მოსწონს. თქვესმეტი წლისაც არ ვიყავი, როცა მამანემმა გადმომიღოცა საქართველო თურქობისაგან, ფარსისაგან, მიწისძვრისაგან იავარქმინლი. იმ დღიდან მოსვენება არ მღირსებია. მუდმივმა ომმა ნადრობის ხალისიც წამართვა. მწუხარებამ ცრემლად მიქცია პური.

მ ს ა ხ უ რ თ უ ხ უ ც ე ს ი. ქუონდიდელი გეახლათ, ბატონ სვიმონი.

(შემოდან ქუონდიდელი და დიდებულნი, კათალიკოსი, ეპისკოპოსი და სხვანი.

ქუონდიდელი მეფეს გადაეცევა, უღოცავს.

მ ა ნ დ ა რ ტ უ ხ უ ც ე ს ი. ბიზანტიის იმპერატორის აღძვლის კომენის ელჩი რომანოზ ნოტარი, შირვანისა და შაქის ღესანანი, სომეხთა მწიგნობარნი, ანიისის გამგებელი, კახეთ ჰერეთის ერისთავი, ერისთავნი სამცხისა, სვანეთისა და ეგრისისა, აღანთა მეფის, ყივჩაღთა უმთავრესის წარმოგზავნილი გეახლათ, მეფეც ბატონო.

იწყება მიღება.
მთავარ დარბაზში პურობა იწყება.

ოქროს ტაბაკს მიუჯდება დავითი, მხარმარჯვნივ ქუონდიდელი, მხარმარცხნივ ნიანია ბაკურიანი.

მეფე უბრძანებს მანდატურთხუცესს, იგი აიღებს ოქროს ყავარჯენს, დაწინაურდება: მსახურთა და მანდატურთ უბრძანებს:

პური მოიღეთ!
იოანე კათალიკოსი პურს გასტეხს და დაილოცება:

მეფისა მზგერქელობისათვის, ერისთავთა დაშვიდებისათვის, სამზღვართა ჩვენთა განმტკიცებისათვის, უფლისა მიმართ ვილოცოთ.

შუა დარბაზში ჰაშნაგირი სდგას და ბროლის კოზმანჩიფით სინჯავს ღვინოსა და საჭმელს. მორთმევენ ჩერ მეფეს, მერმე ქუონდიდელს, კათალიკოსს და ა. შ.

პოეტი შუთელი წამოდგება და იტყვის ოღას:
შემოკრბით ბრძენო,

ათინელთ ძენო;
დავითს ეპებდეთ მეფეს ცხებულსა,
კრიტს, ალიბს, მადრიბს,
ეგვიპტეს, მაშრილს,
ჩინ მაჩინეთსა
თარშის ქებულსა.
მეფეც მალალო,
ქცევა მდაბალო,
ლომისა მსგავსო
ძალად და გულად,
აღვისა ბროლო,
ყოვლად მარტოო
მჭრეტ სასურველო მოსარჩეველად.

ოქროსსაქარამანგანი მანდატურთხუცესებს შემოაქვთ ალყა და ჭონი, უზარმაზარ ოქროს შანდლეს უკიდებენ შემაშხალენი, შემდეგ ამისა სამი უფროსი უდგება მეფეს, ორი ქუონდიდელს, თითო-ოროს სტუმრებს. შემოაქვთ ოქროსი და ვერცხლის სამწედური, აზარფეშები, სწორედ ამ დროს მესტუმრეთუხუცესი მეფეს მოახსენებს:

მესტუმრეთუხუცესი ლიპარიტ ერისთავის მეუღლე გეახლათ, კატაი.

ნ ი ა ნ ი ა. (მეფეს) სხვა დროსთვის იხმეთ, მეფეც ბატონო.

და ვ ი თ ი. ნაბრძანები მაქვს შემოშვება, უხერხულია აწი უაუთქვა.

(მესტუმრეთუხუცესს მიმართავს).

გეახლოს.
კატაის აცვია ტანზე გრძელი, კრინოლინისებური განიერი შავი კაბა, შავი მანდილი ახურავს თავზე, იგი კარის აღაგთან შესდგება, ხელს გააშვებინებს მესტუმრეთუხუცესს, რომელიც მეუფისკენ აპირებს მის წყევანს.

ი ი ა ნ ე შ ა ვ თ ე ლ ი. (მეფეს მიმართავს ხობტიო)

შენ გონიერო,
გულისმხიერო,
თვით მეცნიერო,
მეფეც ძლიერო,
მიუხვდომელო,
მიუწვდომელო,
წრფელ სახიერო,
განათლებული
განახლებული
მოუთხრობელი
მზეო ციერო.

კ ა ტ ა ი. (აღვილიდან დაიძვრება მოულოდნელად, სულ ახლოს მიეჭრება მეფეს).

სამებით ერთმა,
მალაღმა ღმერთმა,
გაუთუოს შენი მოღმბა და გვარი,
ცეცხლისა თქმშმა
გრძელეზმმა
წარღვნას სამეფოს შენის სამზღვარი.
იქედნეს ძეო,
უხვალთ სიძეო,
შეამად შეგერგოს დედისა ხსენი.
წაგერთავს ძალი,
დაგმზხვრას ხმალი
და ბრძოლის ველზე წააქცეცს ცხენი,
წყუულს საშალი,
სნეულს წაშალი,
არ გაღირსებოდეს ხელმისაწვდომი,
აწ და მარადის,
კუბოს კარამდის
წყუელით გმოსავდეს ქვეყნის გამჩენი.
(უფრო ახლოს მოეჭრება მეფეს).

კ ა ტ ა ი. დამიბრუნე ჩემი ქალი, წყულო მეფე!
ამას იტყვის, თავში ხელს დაიშენს, ორივე ხელს გაშლის, დატრიალდება, დიდხანს ტრიალებს და დაეცემა. დავითი მიევა წამოყენებას დაუპირებს თუ არა, კატაი იატგავანს გამოიღებს და მოკვლას დაუპირებს მეფეს, ეს უკანასკნელი მკლავში მიწვდება, იატგავანს წართმევს.

დავითი. (კატას) დამშვიდდით... დამშვიდდით...
(შესტუმრებულხუცესსა და მანდატურებს ჩააბარებს)
წაიყვანეთ, მოასულიერეთ.

(სასახლის კართან ისმის ხალხის ქრიაშული და
შეძახილები:

შეგრძელი იყოს მეფე დავითი.

სცენა მეოთხე

ტყეში, მივარდნილი მონასტრის საოსტიგნო, უბრა-
ლო, გრძელი ოთახი. კედლებზე: ხატები, შუაგულში
ერთი ტაბაკი. კედლთან ნიანი.

მდაბიორულად გადაცემული დავითი და ნიანია მო-
ნადირის საკურველში, მაგიდას უსხედან და საუბრო-
ბენ. იქვე ძეგს ორი ჯიხვი მათ მიერ მოკლული.
მონაზვნები, მორჩილები მიმოდიან, საშემოს მიაართმე-
ვენ სტუმრებს.

ნიანია. ძლივს გადავურჩით წუხელ ღამით

თქვენს და ნიაღვარს.

ამ ძველ მონასტრის სიბნელეში არ გადავურჩოდით,
სად წავიდოდით? მისადრეკი არსად ჩნდა თავის.
დავითი. რა უცნაური ღამე იყო, როგორი

თავსხმა,

ელვათა ტენა, მთელი ღამე არ მშაშვბია,
ასე მეგონა გაიპოვო ცის საქანელი,
დაიქუხებდა, გაჰკვეთავდა ელვის მახვილი
ირგვლივ მოჭარულ გოლიათებს შავაგარიანებს.
მერმე ხვეებში, ღარტაფებში დაიშვუფლებდა,
გრგვიწავდა ქარი და ცვიოდნენ ქარაფებიდან,
ფლატებიდან მოხეთქილი სალი ლოდები.

ბოლოს გაუჩრდა ყოველივე და შემოხმებმა
ფოცხვერის ჩქამი, დაიბღავლა სადღაც ირემმა,
აუშუვლდნენ მგლები, შე ჩავთვლიმე, მაინც
მესმოდა,

ტურათ ვიშვიში და ბღავილი ჯიხვის ჯოგების.
(როცა მონაზვნები გაკუნენ ნიანია იღმეპალი ხმით
ამბობს).

ნიანია. შენ როგორ ფიქრობ, რა გგონია,

მეფე ბატონო,

ხომ არ შეგვიცნეს წინამძღვარმა, ან მონაზონთა?

დავითი. არა გგონია, ნიანია, შე არც კი ვიცი,
რომელი იყო წინამძღვარი იმ დღიანთ შორის?
ვინც წუხელ დაგვხვდნენ ძირს ტალღაში

ჩირადნებითა.

შე დაქანცული ვიყავ ფრიალ, ჭადის სინათლემ
თვალი მომჭრა და აქეთენ წამოვლასლასდი.
მხოლოდ ეს მახსოვს, ვით მივეგდე იმ წარის

კიდეს,

და მერმე ძილმა უცაბედალ წამართვა თავი...
იგიც გავიგე ჩამძვლილი უყვე მთვლემარეს:

წამოვდექიო, შესქამეო მცირე ქუმელი.
მე მიყვარს აგრე მიგდებულად წოლა და ძილი,
რადგან მუდამ ეამს უნაგირი მქონდა სასთუმლად,
ხოლო საცებად ჩალაბულას, ან ტყავებს მგლისას
ჩემი შეაბჯრე გამიშლიდა შიშველ მიწაზე

და ეგ მერჩია სასახლეთა გერმის ბუმბულებს,
მაგ საყოდავებს არც ვუცნოვარე აგრე გგონია,
მებრალბიან ცხოვრებისგან გამორწყულნი,
საიქიოდან გადამოხვეწილთ მოგაგონებენ

ჩონჩხადტყეულნი, უბედურნი, მწეგადასულნი.

ჩვენც მათ ღანდებთ ვეჩენებით, მხოლოდ

ჩირად არ უღირსთ მათ არც მეფე, არც
ერისთავი.

(მონაზვნები შემოდინ. მოაქვთ რძე, წყალი და თევ-
ზეული).

პირველი მონაზონი. ჩვენი სტუმრები თუ
მცირე ხანს დაუყოვნებინა,

კალმახებს შევწვათ და გაახლებთ

სახელდახელოდ.

ეგ ციმორები ახალია, ჭერ ეს მიირთვით,
მონადირეებს მოგშვივებთ. აღბათ სულ მალე,
მონასტრის ჩვენის წინამძღვარი, დაი დარია,
მოგესალმებათ, გვედრებათ, დაუყოვნეთ

მცირედ.

ჭერაც შორსაა შვის ამოსვლა, გუთნის ცთომილი
არ გადასულან თავთა მხედვეთ იისფერ ცაზე.

დავითი. სამწუხაროა, დაუყოვნება არ ძალგვიძს
მეტი,

რიერაზე ჯიხვი მეყვე წულებზე ჩამოვილიან,
მოახსენებდეთ ჩვენს მავიარად წინამძღვარს

თქვენსას,

მასპინძლობისთვის ჩვენს მადლობას
უგულითადენი.

მეორე მონაზონი. გთხოვთ მოვიტვივოთ
ამნაირი კანდიერება,

ეგებ გვიბოძოთ თქვენი გვარი, სადაურობა?
რა სოფლისა ხართ? დაგვიშალა თუბც

წინამძღვარმა,

ცოდილ დღიაცებს გამომწვდელუთ ამ
მონასტერში

სტუმრად შემოსულ მამაკაცთან გახაუბრება.
პირვე. მონაზონი. ღმერთს ნუ მკამბ აგრე,
დაო მარამ.

დავითი. ჩვენ ჩვენს პატრონებს ვახლდით
გუშინ მონადირენი,

ჯიხვის დევისას დაგვეკარგა მთებში ბილიკი,
ბერის ვუყვივლეთ ამხანაგებს კვბნეთ

ღრანტეში,

მოგვიწრო თქვენმა, ამ მონასტერს
შემოვხვეწეთ.

მახუნდარი ვარ, დაო ჩემო, ხოლო ეგ მოყმე,
გახლავთ მარტვი — მდაბიორი არტანუჯელი,

მურჩინელია გვარი ჩემი, სახელი — ავაგ,
ხოლო მაგ კაცი, ჩირადნელის, სახელი — გაგი.

(შემოდის მონასტრის წინამძღვარი დარია. სტუმ-
რები წამოვლდებიან. ხელზე ეამბორებიან).

წინამძღვარი და დარია. (ჯერ დავითს მიეახ-
ლება, შემდეგ ნიანიას).

გთხოვთ მოვიტვივოთ ამნაირი პურადქვირობა,
მარამ მონასტრის საოსტიგნოს ამაზე მეტი.

რა გაანია, აღბათ თვად მოგვხსენებთ,
ეს მცირე ძღვენი სამხსოვროდ მიიღეთ ჩვენგან,

(დავითს აჩუქებს ყელსაკიდ ხატს, ხოლო ნიანიას
ჯვარს).

კურთხეულ იყოს თქვენი მოსვლა და წაბრძანება,
შვიდლით თქვენდა და გიძლოდეთ წინ

მაცხოვარი.

(დავითი და ნიანია მადლობას უძღვნიან, გარს მოგ-

როვილ მონაზუნებს, ნანადირევს ხელს წამოაგლებენ, გადიან, მონაზუნები ტალანდის მიაცილებენ.

დავითი დაწინაურდება, ნინია ნანადირევს ძირს დასდებს და ერთხელ კიდევ მიხედავს წინამძღვარსა და მონაზუნებს. მონაზუნები აღარა სჩანან. დავითი აღიღებს ყელსაკიდ ხატს).

დავითი. (აკვირდება) უცნობი ოსტატის მინაქრულად ნამოქმენია. როგორც ეტუობა ძველთაძველი ხელოვნებისა.

სცენა მეხუთე

მუხნარის სასახლის წინ ბაღია. დიდ-დიდი მორები ძეგს. მახარა, დავითი და ნინია მორებზე სხედან.

ნიანია. (მახარას) შენ რას ბრძანებ, მახო? ღმერთს სული აბარია ჩვენი, ხოლო მეფეს სულიცა და ხორციცა, არა?

მახარა. ემ, ჩემო ნინია, ვინ უწყის, ვის რა აბარია ამ ქვეყნად. ვინ იცის, ეგებ ადამი ჩვენი ბებია იყოს, ხოლო ევა პაპაჩვენი. ის თეთრი ფრინველები, მაღლა აბოა რომ რიალებენ ამ წუთს, ყორნები იყვნენ ეგების.

დავითი. ოჰო, მაშ როცა შენ ამ ნამორზე წიხარ, ვინ იცის, ეგებ ცხადლევ დადიოდე, ან როცა ჩემსკენ მოდიხარ, სწორედ მაშინ მშორდებოდე. ჰა, ჰა, ჰა, ვინ იცის, მართლაც...

მახარა. (ყვავილებს ხელს ჩაავლებს) ეგებ ეს პირისფერი ვარდები მურალი ბალახი იყვის და ის ქებია, რომელიც მზარეულთუხუცესმა მოგვართვა წუხელ, ჩხიკვის სკორესგან გაეკეთების ჩვენი მზარეულს, როსფას, ჰი, ჰი, ჰი!

დავითი. ემ, ჩემო მახო, მეც ბევრ რამეში, რაც აქამდის ურყევად მჭეროდა, იქვე შემეპარა. ავჯალღვაგებობი, აღლა ლიტლაქი ოვა იშპაკ. შემეცნები ის უპირატესი პირობა დაეუბნება, როგორც ერთი არაბი ბრძენი გავსწავლის.

მახარა. (ადგება, წასვლას დაადგება და ამბობს). როცა მე დავთვრები, თავად ვირყევი, მეფეც ბატონო, და მხოლოდ მაშინ მჭერა, რომ ყოველივე ურყევია. ჰი, ჰი, ჰი.

(მახარა გადის).

დავითი. (ცისკენ აიხედავს).

ცის ვარსკვლავითი, როგორც წელან გუბუნებოდი, შესწავლილია არაბთაგან, ცთომილი მისნი, უკავშირდება ამა სოფლის არსობას ყოველს, უამარ, მარხიბი, ოტარიდი, მუთთარ და ზუალ, ასინროზი და სხვა მრავალი მხლებელნი მათნი, მიხედვითა როგორც მაცენ, ანუ დალაილ, კირჩხიბი, ლომი, შვიდეული — გუთანი, დათვი, ჩამოთვლილი აქვთ ვარსკვლავთ-მრიცხველთ

ვითარცა მამრნი, მულაყარანი და მუნირა — მოკამამენი, ეს ყოველივე ფერმრავალი ცთომილება, ვარსკვლავთა შორის უფრო მუქნი, ზანდახან მრეწნი,

არაბულადვე იწოდება მულადავინა, ხოლო ვარსკვლავნი გახვეულნი მოთეთრო

კვამლში ცნობილი გახლავთ არაბულად, როგორც მულკინა.

ნიანია. აბა ეს მარქვი, სულ რამდენი სულია ვარსკვლავში?

ესი ათასი, ასევე ეს თუ ბევრჯერ ბევრი? დავითი. სულ იმდენივე, რაოდენიც ვარსკვლავი ცაზე.

ნიანია. ახლა ეგვეც ვთქვათ, რას იტყობა ბრძენი პლატონი? დავითი. ღმერთობა თავათ სულიაო, ამბობდა პლატონ.

ნიანია. კეთილი, მაგრამ თუ ღმერთობა მართლად სულია, სული სად წავა, როს აქყოფნა მოეწყინება? დავითი. სულია მხოლოდ ნივთთაგანი

სახეშეცვლილი, ბალახი, ჭაგი, ნუშის კურკა, გარო მთვარისა, ქარაფის ლოდი, მზის ცილი, ჩიხვის ქლიკები, ყანრის ფიტული, ეშვის თავი ირმის ბორჯალი, რამლის ნახუენი და როდესაც მოეწყინება სულს სოფლად ყოფნა, გაეურება კავშირთა თვისთა,

გარდაქმნება ისევ მიწად, ისევ არარად, რათა კვლავ აღდგეს მირიადი ნატამაღებით, კვლავ მოიპოვოს ბრძოლისა და ყოფნის ხალისი, სოფელი ესე დააღვავა კაცის გონება. წელან ვამბობდი, ნინია და გიმეორებ, კაცია მხოლოდ ამა სოფლის იღუმელების გულმეცნიერი და განრიგე ბუნების წესთა. კაცია თავად შემომქმედი ქვეყნის და ბედის. არავის მიმართ ჩვენ იმდენი არ გვევალება პათვისცემა, განცვიფრება, გინა დიდება, რამდენიც კაცურ კაცისაღმდე თაყვანისცემა.

ამ დროს სარკმლიდან ისარი შემოიჭრება და დავითს მოხდება. მეფე გარინდებული ზის, ნინია წამოვარდება, თორს შემოსხნის, ტანისამოსს შემოახვეს მეფეს.

ნიანია. ხატს ყელზე საკიდს მოხვედრია, მეფეც, ისარი.

ნინია ხელს ხელზე შემოპყრავს. შემოვარდება გოგინია ტარიკისძე. მეფის მცველნი თან ახლავენ მას.

გოგინია. ხომ არაფერი ენოა მეფეს? დავითი. ღვთისმშობლის ხატმა გადამარჩინა... (აპუხა).

ნიანია. ხატმა და სიყვარულმა, მეფეც ბატონო.

გოგინია გარედ გაიჭრება.

დავითი. სიყვარულმაო? მამცენ წვრილად რისი თქმა გსურდა?

ნიანია. აბა, დაფიქრდი, მოიგონე მეფეც ბატონო,

ნადირობის დროს როს მოგვისწრო ძლიერმა თქეშმა,

ერთ ბნელ მონასტერს შევიხვეწეთ მე და შენ

ღამით, და წინამძღვარმა მონასტრისამ ვინმე დარიაშ,

შენ გისახსოვრა ყელსაკიდი ღვთისმშობლის ხატი.

დავით ი. მახსოვს. მიტოვაც ვატარებდი ამდენ ხანს მეგრულზე, რადგან ეგ იყო მორთმული დიდის თავაზით.

ნიანია. ეგ წინამძღვარი მონასტრისა, ვინმე დარია,

გახლდა სიურმისა მეგობარი, დიდო ბატონო, საცოლოე შენი... ბავშვებაში დედისიშვიდი.

დავითი. (გაოცებული) მაგას რას ამბობს... ნიანია მე წინა დამეს მარიდებდა პირს

ერთხელ შემომხვდა დერფანში, ორი მორჩილი ცვილის საწოლებით აცილებდნენ

მოკრძალებულად. არც საბურველი ჰქონდა პირზე, აღარც პირბადე, რა დამინახა, განმერიდა, ფეხს აუჩქარა.

კვლავ დააკვირდი, როცა დილით გამოგავცილა, ეშვარვდი როგორ იოკებდა ვნებათა დღღვას, შენ წინ გაგიშვი, ძირს დავდევი ნანადირევი.

ერთი მივხედე, შევნიშნე უკანასკნელად გაფთხობული და მჭმუნვარე შემოგვცქეროდა, როგორც ყინწვისის ანგელოზი თვალცრემლიანი.

დავითი. რად არ მითხარი ნიანია, მერმე აქამდის?

ნიანია. რა საჭიროა მოშუშებულ იარის გახსნა. დავითი. ეჰ, ნიანია ეს იარა ისე ღრმა იყო,

მე სიკვდილამდის ვგონებ აღარ გამინდლებდა. (შეშობის გოგინია ტარიისძე, მოახსენებს მეფეს).

გოგინია. შეპყრობილ იქნენ ხელმოყვანილი, უფვე ბატონო,

ერთი ყვიჩალი, მოლაღატე ორიც ქართველი, ასმეთაურნი როქის სისა, უკვე გამოტუდნენ:

თირქაშ ციხისთავს სამივენი მოუსყიდია.

სცენა მუჰამედი

სანახევროდ აგებული გელათის ტაძრის კონტრუების გარშემო დადგმულია ხარაოები. კალატოზები მუშაობენ, მუშებს მასალა ააქვთ ხარაოზე, კირსა და სილას დაატრევენ. ქვევით ქვისმკოდავები ლოდებს თლიან, გაისმის მუშების გნასი და ჩაქურების კაქუნი. ალაგ-ალაგ მოსჩანან ქვიშისა და კირის ზვინები. ქვები და ლოდები დაყორებულია ირგვლივ: სცენის წინა პლანზე ღია სახელოსნოა პატარა, ცალ კედელზე მოსჩანას ვინოო, ნახაზები, გეგმები და ბარელიეფები, მოქანდაკისა და ხუროთმოძღვრის ხელსაწყონი, საჭრეთელი, სახაზავები და სხვანი.

ოსტატი ვამეხ. (კალატოზებს ესაუბრება, გეგმას უჩვენებს) ამ ლავგარდნითან ეს ჩუქურთმა და ატანეთ, ამ კაბიტელზე ეს ტიპანები. შუის საათი აღმოსავლეთის მხარეზე ივარაუდეთ.

შუარეული. (შემოდის, კერძი მოაქვს: ვამეხს წინ დაუდგამს) ეს ცხვრის თავფეხს მარისა შენთვის შემოვიანებ. მარისა, ესაა უველფერი, რაც გამგეთუბუცეს გადაურჩა. (აქა-იქით გაიხედვს) აბა, რა გადაურჩება სარდლის სტომაქს, ერთი ცხვარი საუზმეზე არ ყოფნის.

ვამეხი. გამგეთუბუცესი სარიდანი ხომ არ მოსულა?

შუარეული. ჭერ არხად ჩანს, კალატოზებმა ამოკლეს. აღარ შეგვიძლიაო ოსპის წვედის დღენადგება.

ერთი კალატოზი. (შემოვარდნის ხმა) მარტოლო, დავხოცეთ შიშლით. ცერცვი და ოსპი დამისაა კუჭიდან არ ამოგვივიდნენ. შიშვრებს რა ძალი გვქავს ლოდებთან ბრძოლის.

ვამეხ. (აიღებს თავის კერძს, წინ დაუდგამს კალატოზს, ეს უკანასკნელიც ხარბად სუჰს. ამასობაში გამგეთუბუცესი სარიდანი შემოუსწრებს ამ სცენას).

ვამეხი თუბუცესი სარიდანი. (ღობიანი, მაღალი, წვერწითელა).

შენი მარისა სხვას დაუთმე, ვამეხ? ჰე, ჰე, ჰე, გიჩეე კალატოზები არ დაეუბიერო. მაძლარი კაცის ანებული სახაზლები და ეკლესიები ჭერ არავის უნახავს. ჰე, შენ ჰაბუკი ხარ, ვეო და არ გეხმის მუდამ შიშვრებს უშენებთა სახაზლები და ტაძრები. მგელო რომ მგელოა, თუ გაძლა, მაქე ცხვარსაც ვერ დავწევა. ავაზას ჭერ აშიშვლიებენ, მერმე გაუტყვენ მშველს. ჰე, ჰე.

კალატოზი მოათავებს პარისას, ამოწილი ვადებედავს სარიდანს და ვადის.

ვამეხი. მამ კალატოზებს ჰამა არ უნდათ, სარიდანი ბატონო.

სარიდანი. მაცხოვარი ჩვენი იესო ჩვენზე უფრო ჰკვიანი იყო, ჰე, ჰე. მან ხუთი პურით გამოაძღო ხუთი ათასი კაცი, კანას ქორწილში ერთი ჩაფი ღვინო ერთ კოდ წყალში გახსნა და ხალხი დაათრო, ჰე, ჰე...

ქვეყნის გამჩენს აგრე დაუწესებია ოსტატო, აზნაურებმა უნდა ვიომოთ, ხოლო მდაბიორებმა უნდა იმუშაონ და ილოცონ. ჰე, ჰე.

მეორე კალატოზი. (აღღებელი) სამი კალატოზი ჩამოვარდა ხარაოდან. (ვამეხი გარბის).

სარიდანი. (მარტო) რა სულელია ეს უბედური ვამეხი, მას თუ ჰგონია ცხვრის ხორციტ გამოკვეთბათ კალატოზებს. თითო ცხვარი ჭერ მე არ მომიწევს უყოვლად.

ვამეხი. (ბრუნდება, აღღებელი) გეუბნებოდით სარიდანი ბატონო. ეს მესამე დღეა კალატოზები ზედღულდ მელუბება. სამი საუკეთესო კალატოზიც დღეს დიდიღუა.

სარიდანი. ხომ გეუბნებოდით ვამეხ, ნუ აქმეე მეთქი შენს უღლფას კალატოზს. აღბთა სხვებმა ეს გაიგონ და დარდისაგან დაოსებულნი ძირს ჩამოცვიდნენ.

მახარა. (შემოდის, უკან კომბლიანი მეცხვარეები მოჰყვებიან მას) დავით მეფეს მოხსენდა: გამგეთუბუცესი აშიშვლილებო კალატოზებს. ათასი ცხვარი გამოძიანა მეფემ, თავდაც მობრძანდება სადაცაა. ფრობლად ივაი, სქელი, თუ ეს ცხვრები კალატოზებისათვის არ დაგიაკავს, მეფესთან როდი დაგაბეზლებ, მამალითი წაგვიწიკავ. იყოღ.

(ხელს მოუკაცუნებს კისერზე).

ვამეხი თუბუცესი. რასა ბრძანებ, უფლისწულო, ათას ცხვარს ათას წელს ვერ შესტამენ მდაბიორები. თუ კალატოზები დავადე, სწორედ მაშინ ჩამოსცივიან ხარაოებიდან.

მახარა. მოეწვი ლავბობას, მუცლით მეწლარეც. არ დავაიწყდეს დედაჩემი მდაბიორი იყო, მესარეც.

ზე დედაცაი, ნაპარმაგების სასახლისა. იცოდე არ შე-
გარჩენ მდაბორების ქირადვას, სქელო.

(ეუბნება, თანაც ეტრსა ჰკრავს ღიზზე).

სახელსინის გარს შემოგრტყვიან ჩაქუჩიანი კლა-
ტოზები. ისმის ყვირილი: გამგეთუხუცესო, განანებთ
ჩვენს დამშვენას, იცოდე.

მ ა ხ ა რ ა. დამშვიდდით ხალხო, დავით მეფემ სა-
კლავი გამომატანა თქვენთვის.

ხ ა ლ ბ ი. ვასლ თვისაც მოგვივიდა თებობს არვე,
ჩვენ თბის ნახარშსა და გვაძვედა გამგეთუხუცესი.

ამბოპრებელი ხალხი დამშვიდდება, კლატოზები
და დურგლები ხარაჩობზე გაუღენ კვლავ.

დავით მეფე ამალიანად შემოდის ტაძრის ეზოში.
ვაშები და მახარა თან დაჰყევიან.

და ვ ი თ ი. (შენობას ათვალერებს) სინათლის სა-
თავეები ჩინებულადაა გააზრებულნი, კარბებების თა-
ვკიდურების ტიშანებით გემოვნებითაა შესრულე-
ბული. (ხარაჩობებს მიადგება) აბა, ზემოთ ვნახით
შენი ნახელოვნები ოსტატო.

ვ ა მ ე ბ. დღეს კლატოზები ჩამოცვიდნენ ხარაჩო-
ებიდან, ვნახობ ხიფათი რამ არ შეგემთხვეთ, მეფე
ბატონო.

და ვ ი თ ი. მე რომ ხიფათს განერიდებოდი, ვერც
ომებს მოგივებდი, ჩემო ოსტატო, ვერც რიშებს ავა-
გებდი ოლეშმე.

ქვედა ხარაჩობებიდან გამოვბიან აღუცებელი კა-
ლატოზები.

კ ა ლ ა ტ ო ზ ი პ ი რ ვ ე ლ ი. ჰარაი, ჰარაი, დავით
მეფე ხარაჩოდან ჩამოვარდა.

შ ე ო რ ე. რა მოხდა? რა მოხდა?

მ ე ს ა მ ე. ოსტატი ვაშებს წეპოტინა მარცხენა ხე-
ლით ძირს ჩამოცურებულ კალტოზს, ვეღარ შეიკავა
ხარაჩოზე თავი. ვაშებს მეფემ წაავლო ხელი, ხარა-
ჩოს ფიცარი ჩაინგრა და ძირს დაეცა ჩვენი პატრო-
ნი.

(უვირილი) ჰარაი, ჰარაი!

აღუცებელი მახარა გამოვბიან, ხალხი გროვდება.
საკაეთი გამოყავთ სულთმობრძავი დავით მეფე.

სენან მუშვიდი

ტფილისის სასახლე.

დავით მეფე სიკვდილის საჩეცილებ წევს. დარბაზ-
ში არიან ნინია ბაკურიანი, სემონ ჭყონდიდელი, აფ-
რიადო ვარდანისძე, დიდებულნი, ერისთავები და
სასალარები.

შემოჰყავთ უფლისწული დემეტრე.
ავადყოფი წამოიწევა, აკოცებს ვაჟს, ხმაღს შე-
ნობარტყამს, გვირგვინს დადავამს თავით, გადაჰკოც-
ნის და ისევ ბალიშებზე მიესვენება.

სემონ ჭყონდიდელი წამოიდგება. კითხულობს ან-
ღერძს.

ს ვ ი მ ო ნ ჭ ყ ო ნ დ ი დ ე ლ ი. გიბრძანებთ და
მოგახსენებთ მეფეთა მეფე დავითი, დღეთა შინა სი-
კვდილისა და სოფლითგან გასვლისას, თქვენ ყოველ-
თა დიდებულთა და წარჩინებულთა სამეფოსისა მი-
ნისა, დაადგინოთ მეფედ, მემკვიდრედ ჩემდა, ძე
ჩემი დემეტრე სიბრძნითა და ახოვნებით უმჯობესი

ჩემსა. ვარნა განბრქო მართლად მსაჯულობამ დღით
სამ მაგას მეფობა უბოძა, მამული ახლადმოგებულნი
დვანლითა ჩემითა და თქვენითა ნიყოხსილად, დეფუქს
ბანდამდის.

სენან მუშვიდი

მ ა ნ დ ა ტ უ რ თ უ ხ უ ც ე ს ი. (შემოდის, დავითის
სასთუმალთან მჭდარ ნიანის მიეახლება და მოახსენ-
ებს).

პარშებურცილი მონაზონი მოვიდა სასახლეში ვინ-
მე დარია, სამი დღეა, რაც ეგ ქალი მეფის ნახვას
მოითხოვს მტკიცედ. ჩვენ ნაბრძანები გვაქვს მნახვე-
ლები აღარ მივიღოთ, როგორც გვიბრძანებთ.

და ვ ი თ ი. (გაიგონებს, თვალს გაახელს. ნიანის
ეუბნება) ალბათ იგია, ჩემი სიკვდილი წინაიგარს
ბედშვამა. გვეახლოს.

ნიანია დავითს მოხსენებდა, შემოიყვანს მონა-
ზონს. ქალი მუხლებზე გამოვრება ქვითინით მეფეს.

და ვ ი თ ი. (უკანასკნელ ღონეს მოიკრებს, წამოი-
წევა ბალიშებზე დაყრდნობილი).

დამშვიდდი, დაო, კარგი ჰქენი რომ მინახული, წუ-
თისოფლიდან ვასვლის ჰირი გამიადვილო. მე კარგად
მყოფსაც არ მომდევდა ენაშვიტობა, რადგანაც ვი-
ჯავ მხედრობაში დაზრდილი კაცი. ხოლო ამას გთხოვ,
მომიტყე. დედისიმედო, ბრალი სიურბისა, ჰაბუკური
ცთომილბისა, თუ კი სიკვდილი სულგარძელობის ცმა-
ცა სახაბად, გთხოვ, მამატო, რომ შენი და ჩემი სი-
ცოცხლე მე ვანაცვალე მზერგძელობას ჩვენი ქვეყნი-
სას, რადგან თავათაც ჩემზე უკეთ მოგხსენება უკნ
მოკვდავნი ვართ, და სამშობლო მარად უყვდავი.

დავითი ბალიშზე მიესვენება. მცირე ხნის პაუზის
შემდეგ ავადყოფი წამოიწევა გერბის ბალიშებიდან,
ჭყონდიდელს ეუბნება.

დამპარხეთ გელათის ტაძრის მთავარ შესახველ-
თან, ჩემსა ხალხმა გადამიაროს მკერდზე, რათა ამ გზით
მომხსნას ბრალი ჩემი სიურბისა ცთომილბისა.

ეჭიმი მიეახლება, გასინჯავს, გამობრუნდება, ნიანის
იტყვის: აღარ გვეყავს მეფე, პატრონი.

დედისიმედო მის ფერხითი დავებობა და სტირის,
ქოსსა სცემენ სასახლის ციხეში.

საწოლის დარბაზს აღებენ, შემოდის ხალხი, მთე-
ლი დარბაზი იჩოქებს მეფის ცხედრის წინ;

ნ ი ა ნ ი ა. ვაი, ჩვენდა, ვაი ჩვენდა, ჩვენი პატრონო,
რამეთუ ოდეს ჩვენთან იყავ, დამენიცა დღენი

იყვენ,

რა განგვეშორე, აწ დღენიცა დამენი არიან.

მზადედ გეჩვენოს საქართველოს მხურავად მიწა.
მ ა ხ ა რ ა. (დაიჩოქებს მეფის ცხედრის წინ).

და მიწა იგი, რამაც გშობა, დაგავაჰყავა,
აწ ნუშტოა შენთა მიიბარებს თავის წიადში,
არ გაბრძნდება და წარმოშვებს ჰევისანას შორის
ხანა ნაყოფმრავალს, თვალშეუდგამს, უსაჩინოებს,
მაშინ ვანდიდებს ზეი იგი და განძლიერდეს,
სიმაღლე მისი შტოს მიაწვდენს ცის თავანამდე,
სივრცელი მისი დაფარავს ქვეყნისა კიდეს,
ფურცელნი მისნი კეთილმენი, ნაყოფმრავალნი,
გულით სტეკეთა დაიმკვიდრონ ჩერონი მისნი
და რტოთა მისთა ახაზარდოვონ სირნი ცისანი.

ფარდა